

HR

HR

HR

EUROPSKA KOMISIJA

Bruxelles, 8.12.2010.
SEC(2010) 1489 konač.

RADNI DOKUMENT OSOBLJA KOMISIJE

AKCIJSKI PLAN

Priložena isprava

**PRIOPĆENJU KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU TE ODBORU REGIJA**

Strategija Europske unije za dunavsku regiju

{COM(2010) 715 konač.}
{SEC(2010) 1490 konač.}
{SEC(2010) 1491 konač.}

Kazalo

Uvod	3
A) Povezivanje dunavske regije	6
1) <i>Unaprjeđenje mobilnosti i multimodalnosti</i>	10
2) <i>Poticanje održivije energije</i>	19
3) <i>Promicanje kulture, turizma i kontakata među ljudima</i>	27
B) Očuvanje okoliša u dunavskoj regiji	32
4) <i>Obnavljanje i očuvanje kvalitete voda</i>	35
5) <i>Upravljanje rizicima za okoliš</i>	42
6) <i>Očuvanje bioraznolikosti, krajolika i kvalitete zraka i tla</i>	49
C) Izgradnja prosperiteta u dunavskoj regiji	56
7) <i>Razvoj društva znanja kroz istraživanje, obrazovanje i informacijske tehnologije</i>	60
8) <i>Podržavanje konkurentnosti poduzeća, uključujući i razvoj klastera</i>	66
9) <i>Ulaganje u ljude i vještine</i>	72
D) Jačanje dunavske regije	78
10) <i>Unaprjeđenje institucionalnih kapaciteta i suradnje</i>	80
11) <i>Suradnja u svrhu promicanja sigurnosti i borbe protiv organiziranog i teškog kriminala</i>	85

Dodatak:

Uloga Europske investicijske banke (EIB) u Strategiji EU za dunavsku regiju

UVOD

‘Strategija EU za dunavsku regiju’ opisana je u dva dokumenta: (1) Priopćenju Europske komisije drugim institucijama EU te (2) pripadajućem Akcijskom planu koji dopunjava Priopćenje.

Akcijski plan predstavlja jedan od krajnjih rezultata pristupa Strategije. Njegov cilj je prijeći s ‘riječi na djela’ utvrđivanjem konkretnih prioriteta za makro-regiju. Nakon što se akcija ili projekt uključe u Akcijski plan, dotične države i dionici dužni su ih provoditi. Projekti se smatraju ilustrativnim jer sadrže primjere tipova projekata ili pristupa koje bi trebalo češće poticati.

Organizacija Akcijskog plana

Organizacija Akcijskog plana zahtijeva jasno utvrđivanje prioriteta kao i preciziranje osobe koja je nadležna za njihovo provođenje i praćenje. Ona također ima za cilj raspoređivanje odgovornosti različitim razinama uprave i aktorima u regiji, uz podršku ostalih partnera, osobito institucija EU. Struktura objedinjuje sljedeće karakteristike:

- Stupovi: bave se ključnim pitanjima, kao što je npr. “povezivanje dunavske regije”. Oni čine jezgru Strategije te su bitni za uspjeh njezinih aktivnosti i načina na koji se izvještava o njoj.
- Prioritetna područja: predstavljaju glavna područja u okviru kojih makro-regionalna strategija može doprinijeti unaprjeđivanju (bilo rješavanjem ključnih problema ili iskorištavanjem glavnih prilika). Akcijski plan će za svako prioritetno područje predstaviti pitanja i navesti glavne probleme. *Primjeri: Podržavanje konkurentnosti poduzeća itd.*

Koordinacija svakog prioritetnog područja dodjeljuje se Koordinatoru za prioritetna područja, koji ima glavnu ulogu u funkcioniranju Strategije te snosi glavnu odgovornost za njezin uspjeh. On radi na provedbi Strategije u bliskoj suradnji s Komisijom i svim dionicima, osobito drugim zemljama, ali i regionalnim i lokalnim vlastima, međuvladinim i nevladinim tijelima.

- Svako prioritetno područje bi trebalo razmotriti s drugim političkim područjima. Strategija potiče integrirani pristup (npr. okoliš ↔ mobilnost ↔ gospodarski razvoj ↔ razvoj ljudskih resursa itd.). Ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje istim imaju primjerice utjecaj na politiku vezanu uz promet, energiju, turizam, istraživanje itd., dok potonje također utječe i na klimatske promjene. Stoga je za provedbu svakog prioritetnog područja značajna uključenost tijela i institucija koji predstavljaju druga politička područja. Aktivnosti: aktivnost je značajno pitanje koje zahtijeva intervenciju zemalja i dionika kako bi se ostvario cilj prioritetnog područja. To može biti novi pristup, bolja koordinacija u stvaranju politike, podrška postupku koji se već provodi, inicijative umrežavanja itd. Aktivnost ne mora nužno podrazumijevati i financiranje. Sve aktivnosti moraju se prihvatiti bez obzira na postojeće nadležnosti i uvjete pravne stečevine EU. *Primjeri: Novi pristup: “Donošenje zakona na primjerenom razini radi smanjenja prisustva fosfata u deterđentima”; - Bolja koordinacija u stvaranju politike: “Formiranje zajedničkog*

stajališta regije u odnosu na promjene koji bi se mogle uvesti u okviru revizije politike Transeuropskih energetskih mreža (Trans European Energy Network - TEN-E)”; - Cilj koji zemlje mogu odlučiti postići na svoj način: “Podrška kreativnosti i poduzetništvu”; - Podrška postupku koji se već provodi: “Potpuna provedba plana za upravljanje slivom rijeke Dunav”.

- **Projekti:** su konkretni s datumom početka i završetka. Općenito su potrebna financijska sredstva, nositelj projekta te partneri na projektu. Akcijski plan predstavlja projekte putem primjera za poticanje daljnjih inicijativa tijekom provedbe Strategije i stvaranja novih ideja. Cilj je također objasniti ono što je potrebno. *Primjeri:* “Uklanjanje brodskih olupina, ostataka mostova te neeksplodiranog smrtonosnog oružja iz korita rijeke Dunav”; “Provođenje dogovorenih infrastrukturnih projekata”; “Povećanje uporabe elektroničkih potpisa”*itd.* Ti projekti mogu se financirati iz nacionalnih/ regionalnih fondova, fondova EU poput Strukturnih fondova¹, Instrumenta pretprijetne pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) te Instrumenta europske politike susjedstva (European Neighbourhood Policy Instrument - ENPI), međunarodnih financijskih institucija ili privatnih investitora, u skladu s odgovarajućim okvirima i praksama.

Vremenski okvir aktivnosti i projekata je različit. Neki se mogu provesti u kratkom vremenskom razdoblju (1 do 2 godine), dok je drugima potrebno više vremena. Kao opće pravilo svaki projekt treba imati organizaciju/državu nositelja te rok. Ukoliko to nije određeno razdobljem usvajanja Strategije od strane Komisije, Koordinatori prioritetnog područja bi omogućili državama da odluče o tome .

Pri utvrđivanju aktivnosti i projekata predloženih u Akcijskom planu uzimaju se u obzir sljedeći čimbenici:

- **oni se moraju baviti utvrđenim prioritetima i imati podršku.** Potrebu za aktivnostima ili projektima trebale bi jasno izraziti zemlje, dionici ili službe Komisije. Podrška ovih partnera je osim toga također značajna za provođenje kao i prijedlozi koji su detaljno razmotreni s njima. Aktivnosti i projekti bi općenito trebali dopuniti postojeće politike EU poput Europe 2020, Teritorijalne kohezije, Transeuropskih mreža (promet i energetika), Energetskih i budućih Transportnih zajednica ili provedbu direktiva. Oni bi u konačnici također trebali ujediniti postojeća transnacionalna tijela kao što su Međunarodna konvencija o zaštiti rijeke Dunav (International Convention for the Protection of the Danube River - ICPDR), Dunavska komisija, Vijeće za regionalnu suradnju, Postupak dunavske suradnje (Danube Cooperation Process - DCP), Vijeće dunavskih gradova i regija, Dunavska turistička komisija te po potrebi druge slične organizacije;
- **oni bi trebali imati utjecaj na makro-regiju (ili bar njezin veći dio).** Mnogi projekti stoga trebaju biti transnacionalni. Međutim, ako nacionalni projekt ima izravan utjecaj na makro-regiju (npr. izgradnja postrojenja za preradu otpadnih voda kojim se poboljšava kvaliteta vode u rijekama ili proširenje luke u cilju stvaranja regionalnih prometnih mreža) ili pridonosi političkom cilju strategije (npr. obnova grada kao dijela mreže za privlačenje turista), trebalo bi ga uvrstiti. Međutim, većina aktivnosti i projekata koji imaju utjecaj na makro-regiju, obuhvaćaju nekoliko zemalja koje žele surađivati. Utjecaj bi trebalo prikazati u obliku pokazatelja utjecaja koji bi se mogao procijeniti nakon određenog vremena.

¹ Strukturni fondovi dostupni su svim zemljama članicama. Njima se upravlja putem Operativnih programa koje su utvrdile i kojima upravljaju zemlje članice, regije i Komisija.

Trebalo bi uzeti u obzir i podatke koje bi trebalo prikupiti radi procjene utjecaja (uključujući utvrđivanje polazne situacije);

- **oni bi trebali biti realni.** Trebali bi biti ostvarivi (tehnički i financijski) te bi trebao postojati opći sporazum među državama, dionicima i Komisijom o njihovoj vrijednosti. Posebno je važno utvrditi realan izvor financiranja. Zapravo predlaganje projekta za Akcijski plan ne predstavlja zahtjev za financiranjem, pa tako ni uključivanje u Plan nije jamstvo za financijska sredstva, već se treba utvrditi ostvarivost i rentabilnost projekta;
- **oni bi trebali biti koherentni te da se međusobno dopunjavaju.** Aktivnosti i projekti moraju biti međusobno kompatibilni te stvarati dobitna rješenja. Tako primjerice projekti vezani uz promet ili inicijative u svezi s energetsom učinkovitošću ne smiju ugrožavati postizanje ekoloških ciljeva.

Akcijski plan trebao bi biti stabilan određeno vrijeme. Međutim, tijekom godina mogu se razvijati prioritete, pa se tako i aktivnosti i projekti mogu ažurirati, promijeniti ili zamijeniti. Stoga je akcijski plan "u pokretu" i zahtijeva redovnu reviziju.

A) POVEZIVANJE DUNAVSKE REGIJE

POVEZIVANJE DUNAVSKE REGIJE

Ovaj stup usmjeren je na pitanja vezana uz promet, energetiku te kulturu/turizam. Opći cilj jest unaprjeđena povezanost u okviru dunavske regije kao i ostatku Europe u smislu infrastrukture, sustava i ljudi. Ovo se može ostvariti poboljšanjem koordinacije u infrastrukturnim radovima te u funkcioniranju prometnog i energetskog sustava, razmjenom iskustava o čistoj energiji te promicanjem dunavske kulture i turizma.

Naglasak će biti stavljen na tri prioriteta područja: (1) unaprjeđenje mobilnosti i multimodalnosti (čime su obuhvaćene cestovne, željezničke i zračne veze te unutarnji plovni putovi); (2) podršku održivijoj energiji (čime je obuhvaćena energetska infrastruktura, tržišta i čista energija) te (3) promicanje kulture i turizma te kontakata među ljudima.

Ovaj stup snažno zagovara Strategiju Europa 2020:

1. njegov cilj je doprinijeti pametnom rastu. Bolja prometna i energetska infrastruktura predstavlja uvjete za inovaciju (privlačenje stručnih istraživača i radnika). Inovativna rješenja mogu smanjiti troškove, poboljšati učinkovitost te poticati održiva rješenja. Suvremeni održivi turizam također predstavlja snažan potencijal u regiji;
2. njegov cilj je doprinijeti održivom rastu. On također podržava smanjenje potrošnje energije, povećanje obnovljive energije, modernizaciju prometnog sektora kako bi postao ekološki prihvatljiviji (npr. promicanjem multimodalnosti) i učinkovitiji te promicanje eko turizma. Ovo ima za cilj unaprjeđenje poslovnog okruženja i samim tim konkurentnost poduzeća;
3. njegov cilj je doprinijeti sveobuhvatnom rastu. Energija može postati sigurnija i pristupačnija. Mogu se otvoriti nova radna mjesta. Pruža se podrška teritorijalnoj koheziji primjerice putem boljih veza koje omogućavaju ljudima i poduzećima da moderniziraju čak i najudaljenije regije. Razvijanjem dunavske kulture kontrolira se različitost ljudi u regiji.

Prioritetna područja moraju se razmotriti s drugim političkim područjima. Strategija potiče integrirani pristup. Primjerice, pored toga što unaprjeđenje prometne infrastrukture ima pozitivan utjecaj na elemente poput poslovnog okruženja, privlačnosti gradova i regija ili kvalitete života građana, ono ima utjecaj i na krajolike, bioraznolikost ili onečišćenje zraka. Ovo se ne može promatrati izdvojeno, već se svi elementi moraju međusobno uskladiti kako bi se postiglo najodrživije rješenje.

Primjeri financiranja u regiji

Troškovi koji se financiraju iz Strukturnih fondova² u razdoblju 2007.-2013.³

Promet 24,8 milijardi eura

Ceste i autoceste	13,5 milijardi eura
Željezničke pruge	8,5 milijardi eura
Luke i unutarnji plovni putovi	0,7 milijardi eura
Multimodalni čvorovi	0,5 milijardi eura
Zračne luke	0,2 milijardi eura
Ostalo (gradski, biciklistički itd.)	1,4 milijardi eura

Energetika 3,0 milijardi eura

Energetska učinkovitost	1,5 milijardi eura
Obnovljiva energija	1,2 milijardi eura
Ostalo (el.energija, plin itd.)	0,3 milijardi eura

Turizam 6,7 milijardi eura

Obnova gradskih i seoskih naselja	3,0 milijardi eura
Prirodna i kulturna baština	1,4 milijardi eura
Kulturne i turističke usluge	1,2 milijardi eura
Kulturna infrastruktura	0,6 milijardi eura
Ostalo	0,5 milijardi eura

Ostali izvori financiranja

Drugi programi EU doprinose ovom stupu, osobito Transeuropske prometne mreže (Trans European Transport Network – TEN-T) i Transeuropske energetske mreže (Trans European Energy Network - TEN-E), Sedmi okvirni program za istraživanje, Instrument pretpristupne pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA), nacionalni programi, programi prekogranične suradnje i programi za veći broj država korisnica, nekoliko programa iz Europskog instrumenta susjedstva i partnerstva (European Neighbourhood and Partnership Instrument – ENPI) (kao što su regionalni programi i programi prekogranične suradnje), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (Agriculture Fund for Rural Development - EAFRD), Europski fond za ribarstvo (European Fisheries Fund - EFF) te Program za konkurentnost i inovacije. Nacionalne, regionalne i lokalne politike također osiguravaju financijska sredstva za značajne projekte. Značajna financijska sredstva su osim toga već osigurana za veliki broj projekata putem kredita i/ili sufinanciranja od strane međunarodnih i bilateralnih financijskih institucija poput Europske investicijske banke (EIB), Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), Svjetske banke, Razvojne banke Vijeća Europe (CEB) ili drugih zajmodavaca. Za potrebe zemalja Zapadnog Balkana nedavno su uloženi dodatni naponi kako bi se poboljšala koordinacija i udruživanje instrumenata za subvencije i zajmove putem Investicijskog okvira za Zapadni Balkan

² Europski fond za regionalni razvoj (European Regional Development Fund - ERDF) uključujući prekograničnu suradnju, Kohezijski fond i Europski socijalni fond za zemlje članice. Instrument pretpristupne pomoći i Europski instrument susjedstva i partnerstva (European Neighbourhood and Partnership Instrument - ENPI) nisu uključeni.

³ Međutim, korištenje Strukturnih fondova ovisi o određenim operativnim programima koji su izrađeni i utvrđeni na početku postupka planiranja programa za razdoblje 2007.-2013. u bliskoj suradnji između Europske komisije i određenih država članica/regija. Ovo bi trebalo pružiti mogućnost za financiranje posebnih aktivnosti/projekata, ovisno o prioritetima i mjerama/aktivnostima utvrđenim u datim operativnim programima

(Western Balkans Investment Framework⁴ - WBIF). Instrument sličan WBIF-u, pod nazivom Fond za investicije u zemljama politike susjedstva, funkcionira u Republici Moldaviji i Ukrajini.

⁴ Investicijski okvir za Zapadni Balkan (Western Balkan Investment Framework - WBIF) predstavlja instrument udruživanja subvencija i zajmova za potrebe država kandidatkinja i potencijalnih država kandidatkinja.

1) UNAPRJEĐENJE MOBILNOSTI I MULTIMODALNOSTI

Prezentiranje pitanja

Mobilnost nadilazi tehničke vidove i infrastrukturu. Ona podrazumijeva organizacijska pitanja, ispunjavanje ukupnih prometnih potreba te sezonskih/dnevnih prometnih gužvi, prostorno planiranje, životne stilove, inovacije itd. Zajedno s unutarnjim plovnim putovima, saobraćajnice i željezničke pruge predstavljaju značajne međunarodne veze unutar regije. Luke na Crnom moru kao i one na Sjevernom Jadranu, uključujući i željezničke linije te zračne luke predstavljaju izravne točke ulaska u dunavski bazen iz inozemstva. Odgovarajuća politika vezana uz promet mora uzeti u obzir sve gore navedeno, potičući multimodalnost, ali vodeći računa i o životnoj sredini, gospodarskom rastu te društvenom razvoju.

Održiva mobilnost općenito predstavlja jasan cilj programa Europa 2020 kao i zajedničke europske politike vezane uz promet. S obzirom na to da unutarnja plovidba ima relativno mali utjecaj na okoliš (ispušta se 3,5 puta manje CO₂ po tona kilometru nego u slučaju kamiona), ona predstavlja značajni način prometa. Putem kanala Majna-Dunav, rijeke Rajna i Dunav izravno povezuju jedanaest država od Sjevernog do Crnog mora u dužini od više od 3,500 km. Stoga rijeka Dunav predstavlja okosnicu regije⁵. Međutim, razvoj plovnih putova kao plovnih koridora mora teći ruku pod ruku sa stvaranjem suvremenih i učinkovitih intermodalnih luka radi integracije vodenog, željezničkog i kopnenog prometa.

Specifičnosti dunavske regije

Postoji zajedničko stanovište da su dobri, međusobno povezani i održivi prometni sustavi značajni za regiju. Koordinirano unaprjeđenje saobraćaja temeljem holističkih i integriranih idejnih rješenja praćenih izradom i uporabom odgovarajućih tehničkih i ekološki održivih rješenja može povećati privlačnost rijeke Dunav kao jeftinog koridora za učinkovito provođenje regionalnog održivog razvoja i mobilnosti. Konkretnije, multidisciplinarni pristup u projektima vezanim uz plovnu infrastrukturu može osigurati očuvanje i revitalizaciju vrijednih dunavskih ekoloških sustava. Ovo bi se trebalo dopuniti modernizacijom željeznice, posebice željezničkog teretnog koridora kao dijela europske željezničke mreže za konkurentni teretni promet⁶ koji ima ključnu ulogu. Dunavsku regiju će opslužiti nekoliko željezničkih teretnih koridora koji bi trebali biti implementirani u roku od narednih 3 do 5 godina.

U tom smislu, osiguravanje međuoperativnosti željezničkih linija u regiji, npr. kapacitet lokomotiva da prelaze granice, je ključno za poboljšanje konkurentnosti željeznice. Posebice će

⁵ Od Kelheima u Njemačkoj do Suline na rumunjskoj delti rijeke ukupna dužina plovnog puta Dunava iznosi 2.414 km s više od 40 luka od međunarodnog značaja. Godišnji obujam prometa na čitavom Dunavu iznosi i do 50 milijuna tona, što je jednako 2,5 milijuna kamiona ili 62.500 teretnih kompozicija vlakova. S 10 priobalnih država i 1.025 km zajedničkih granica, Dunav je također najmeđunarodnija rijeka u svijetu. Zajedno s kopnenim putovima koji prolaze kroz regiju Dunav predstavlja ključnu vezu između istoka i zapada te raskrižje putova između sjevera i juga.

⁶ Uredba (EU) br. 913/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. rujna 2010. o europskoj željezničkoj mreži za konkurentni teretni promet

linije unaprijeđene iz fondova EU biti opremljene Europskim sustavom za upravljanje željezničkim prometom (ERTMS)⁷.

Međusobno povezani učinkovitim intermodalnim terminalima, rijeka Dunav, željeznički teretni koridori te povezane željezničke linije mogu smanjiti zagušenost na cestovnim prometnicama te pridonijeti učinkovitom prometnom sustavu i ekološki održivijoj raspodjeli prometa.

Kada je riječ o riječnom prometu, jasno je da nije iskorišten puni potencijal rijeke Dunav. Obujam tereta koji se prevozi preko rijeke Dunav iznosi tek nešto između 10% i 20% (ovisno o korištenim parametrima) od obima na Rajni. Navedeni potencijal može biti bolje iskorišten npr. unaprijeđenjem multimodalnosti, infrastrukture, upravljanja logistikom ili opreme (npr. inovativno konstruirana plovila, suvremeni računalni navigacijski sustavi). Infrastruktura plovnih putova na određenim dionicama mreže djelomično ograničava konkurentnost plovidbe na Dunavu tijekom cijele godine (prvenstveno u slučaju dužih razdoblja niskog vodostaja). Luke se moraju modernizirati i prilagoditi multimodalnim uvjetima. Tijekom zadnjih desetljeća bilo je malo ulaganja i inovacija kada je riječ o riječnoj floti. Nedostatak osoblja (osobito kapetana i kormilara) rezultat je nedovoljnih mogućnosti osposobljavanja, migracijskih tendencija te velikog broja osoba starijih od 50 godina.

Cestovna i željeznička infrastruktura često nije učinkovita ili jednostavno ne postoji, osobito kada je riječ o prekograničnim vezama (kojima državne vlasti ne daju prioritet). Također nedostaju ulaganja u prekogranične veze, djelomično zbog toga što su se državne granice u dunavskom bazenu znatno izmijenile tijekom proteklih godina, što remeti veze (ukidanje cestovnih putova, uništavanje mostova te demontiranje željezničkih pruga). Kao posljedica toga naselja s velikim potencijalom za međusobnu suradnju u proširenoj EU još uvijek nemaju potrebne veze, pa su tako uobičajena ograničenja u brzini radi zastarjele infrastrukture.

Zračne luke moraju imati lak pristup te biti sigurne i zaštićene. U određenim dijelovima dunavske regije zračne luke se nalaze u postupku privatizacije i/ili decentralizacije uprave i potreban im je snažan i učinkovit sustav uprave. Potencijal regionalnih zračnih luka izbio je u prvi plan radi izravnih letova i porasta zračnog teretnog prometa. Takav rast trebao bi se odvijati ujednačeno i nesmetano.

Problemi su uglavnom povezani s nedostatkom koordiniranog planiranja, financiranja i provedbe. Postojećim međuvladinim tijelima je potrebna podrška za postizanje zadovoljavajućih konkretnih rezultata. S obzirom na to da su za mobilnost i pristupačnost potrebna ogromna ulaganja, vrlo su važni planovi kako bi se potencijal ovih ulaganja iskoristio u potpunosti (npr. zajednička ulaganja planirana na transnacionalnoj razini, uključujući i zajedničke troškove i prihode).

Multimodalni čvorovi moraju imati značajniju ulogu ne samo u smislu pristupačnosti, nego i kao optimalna mjesta za grupiranje privrede i industrije. Gore navedeni željeznički teretni koridori obuhvaćaju također i intermodalne terminale, čime se osigurava učinkovita trimodalna veza unutarnjih plovnih putova, željeznice i cesta kao logističkih središta dunavske regije.

Mobilnost i pristupačnost također su povezani s drugim političkim područjima poput okoliša te socijalno-gospodarskog razvoja. Integrirani pristup znači da se opće koristi mogu realnije procijeniti, što bi podrazumijevalo koristi za sve uključene države i sektore. Suvremena tehnološka dostignuća (npr. informacijska i komunikacijska tehnologija) također omogućavaju da se potrebe vezane uz mobilnost u potpunosti ponovno ispituju.

⁷ Europski sustav za upravljanje željezničkim prometom (European Rail Traffic Management System –ERTMS)

Aktivnosti

Unutarnji plovni putovi

EU se obvezala ostvariti prelazak na promet koji je manje energetski intenzivan te čistiji i sigurniji. Riječni promet može imati značajnu ulogu u postizanju ovih ciljeva.

Konkretni aktivnosti i projekti su potrebni kako bi se u cijelosti iskoristio i učinio privlačnijim tržišni potencijal unutarnje plovidbe. Imajući u vidu da je riječni promet uglavnom međunarodni način prometa, potrebne su aktivnosti kako na nacionalnoj razini tako i na razini EU.

Aktivnosti i projekti iz ovog poglavlja dopunjuju i nadograđuju već pokrenute aktivnosti u dunavskoj regiji. Oni su u skladu s ciljevima navedenim u Europskom akcijskom programu za unutarnje plovne putove – NAIADES. Vremenski okvir za završetak provedbe aktualnog programa NAIADES je 2013. godina. Stoga je potrebno utvrditi program praćenja kako bi se omogućilo ostvarenje datih dugoročnih ciljeva vezanih uz promet u okviru dunavskog bazena.

Unaprjeđenje infrastrukture i ekonomskog učinka unutarnje plovidbe

- ***Aktivnost - “Završetak provedbe Prioritetnog projekta br. 18 u okviru Transeuropskih prometnih mreža (TEN-T) u zadanom roku te na ekološki održiv način”.*** Radi se na utvrđivanju ekološki održivih rješenja za bolju plovidbu kako bi se uklonila postojeća uska grla plovidbe. Pritom bi se također trebali uzeti u obzir mogući utjecaji klimatskih promjena, očuvanje funkcionalnih ekoloških sustava te smjernice za planiranje sadržane u “Zajedničkoj izjavi o razvoju unutarnje plovidbe i zaštite okoliša u slivu rijeke Dunav”⁸ te u "Priručniku o dobrim praksama održivog planiranja plovnih putova"⁹. Projekti u okviru Transeuropskih prometnih mreža (TEN-T) utvrđeni su u Njemačkoj, Austriji, Slovačkoj, Mađarskoj, Bugarskoj te Rumunjskoj. Cilj je da se do 2015. godine uklone postojeća uska grla plovidbe na rijeci, čime se prihvaća upotreba plovila tipa VI b tijekom godine¹⁰.
- ***Aktivnost - “Ulaganje u infrastrukturu plovnih putova rijeke Dunav i njezinih pritoka te razvijanje međuveza”.*** Kako bi se omogućilo stvaranje gospodarskih unutarnjih veza, postoji potreba za unaprjeđenjem postojeće mreže plovnih putova u slivu rijeke Dunav. Pritom bi trebalo uključiti i pitanja vezana uz infrastrukturu za nepostojeće veze te najbolji način za razvijanje naprednih veza do Crnog mora, pa i dalje.
 - ⇒ ***Primjer projekta- “Uklanjanje olupina, ostataka mostova te neeksploviranog oružja iz korita Dunava”.*** Na nekim dijelovima u donjem toku Dunava ovo predstavlja veliku

⁸ “Zajedničku izjavu o razvoju unutarnje plovidbe i zaštite okoliša u slivu rijeke Dunav” izradila je Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav, Dunavska komisija te Međunarodna komisija za sliv rijeke Save. Ove smjernice utvrđuju integrirani tim za planiranje koji bi uključivao i vodeće dionike kako bi se procijenile potrebe za plovidbom i vodeno okruženje na temelju pojedinačnih slučajeva i uključile u što većoj mjeri dobitne mjere kako za unaprjeđenje plovidbe tako i za ekološko stanje.

⁹ Priručnik je izrađen u okviru inicijative PLATINA s ciljem da se prikažu najbolje prakse u okviru održivog planiranja plovnih putova. Ovaj dokument pruža smjernice za izradu razvojnih projekata za plovne putove koji su usklađeni s uvjetima zaštite okoliša, što bi stvorilo dobitnu harmoniju. On također sadrži opće savjete za projekte vezane uz infrastrukturu plovnih putova te se odnosi na tehničke planere i druge dionike koji žele biti uključeni u postupak planiranja razvoja plovnih putova.

¹⁰ Međunarodna klasifikacija europskih unutarnjih plovnih putova (UNECE/TRANS/120/rev.4, str. 28/29) u Europskom sporazumu o glavnim unutarnjim plovnim putovima od međunarodnog značaja (European Agreement on Main Inland Waterways of International Importance - AGN) navodi parametre za motorne brodove i potiskivane konvoje. U ovom se tekstu kategorija VIb izričito odnosi na potiskivane konvoje i brodove unutarnje plovidbe s gazom do 2.5m.

smetnju i samim tim ima dugoročne posljedice na plovidbu Dunavom. Iako je učinjen pozitivan napredak, još uvijek postoji ometanje prometa i ugrožavanje sigurnosti plovidbe u određenim područjima, osobito u razdoblju niskog vodostaja.

⇒ *Primjer projekta - “**Izgradnja kanala Dunav – Bukurešt**”*. Glavni ciljevi složenog postupka izgradnje kanala Dunav – Bukurešt su povezivanje glavnog grada Rumunjske s rijekom Dunav plovnom putom, uz izgradnju sustava obrana od poplava u 11 lokacija i na 30.000 hektara poljoprivrednog zemljišta, proizvodnja energije, utvrđivanje potrebnih uvjeta za rekreaciju i turizam, osiguranje povoljnih ekoloških utjecaja te ostali slični elementi, opskrba dovoljnim količinama vode za potrebe navodnjavanja, pitkom vodom za okolna naselja i za potrebe akvakulture (*nositelj: Rumunjska*).

➤ *Aktivnost - “**Modernizacija dunavske riječne flote radi poboljšanja ekološkog i ekonomskog učinka**”*. Ekološki i ekonomski učinak plovidbe Dunavom može se poboljšati putem inovacija, ciljane modernizacije flote te optimalnim mjerama gospodarenja otpadom. U tu svrhu trebalo bi utvrditi zajednički pristup za modernizaciju brodova unutarnje plovidbe. Tehnološka dostignuća u smislu novih brodova, motora i optimalne potrošnje goriva (npr. zamjena novim filtrom za čestice uz korištenje goriva s niskom razinom emisije plinova i energije s kopna pri pristajanju) te logističke operacije mogu unutarnju plovidbu učiniti privlačnijom stvaranjem mnogobrojnih prednosti.

⇒ *Primjer projekta - “**Projekt za unaprjeđenje upravljanja otpadom u unutarnjoj plovidbi Dunavom (WANDA)**”*. Projekt WANDA ima za cilj utvrđivanje održivog, ekološki prihvatljivog te transnacionalno koordiniranog pristupa za upravljanje brodskim otpadom na rijeci Dunav (1) razradom nacionalnih nacrti projekata gospodarenja brodskim otpadom, (2) provedbom pilot aktivnosti te (3) izradom modela financiranja za operativni sustav prema načelu onečišćivač plaća (*nositelj: Via Donau; rok: ožujak 2012.*).

Unaprjeđenje organizacijskog okvira i ljudskih resursa za unutarnju plovidbu

➤ *Aktivnost - “**Koordinacija nacionalnih prometnih politika u području plovidbe u slivu rijeke Dunav**”*. Europski program za aktivnosti i kretanja u plovidbi i unutarnjim plovnim putovima u Europi - NAIADES (Navigation and Inland Waterway Action and Development in Europe) utvrđuje opsežnu skupinu mjera kako bi se iskoristio puni potencijal unutarnje plovidbe. U svrhu stvaranja koherentnih veza u dunavskoj regiji, pozivaju se državne uprave da provode aktivnu integraciju prometa na unutarnjim plovnim putovima u svojim nacionalnim strategijama i politikama za promet na usklađen način.

⇒ *Primjer projekta - “**Izrada platforme za provedbu akcijskog plana NAIADES (PLATINA)**”*. Utvrđuje neophodne političke aktivnosti, okuplja potrebne dionike (radne skupine, sastanci stručnjaka) te razvija potrebno znanje i alate. Ključni stručnjaci i dionici razrađuju tehničke prijedloge za političke aktivnosti u pet područja djelovanja u okviru plana NAIADES (*nositelj: Via Donau; rok: svibanj 2012.*).

➤ *Aktivnost - “**Podrška Dunavskoj komisiji u okončanju postupka revizije Beogradske konvencije**”*. Revizija Beogradske konvencije gotovo je privedena kraju, međutim, još uvijek nije potpisana ni ratificirana. Završetak ovog postupka ojačao bi ulogu Dunavske komisije i također osigurao pristupanje Europske komisije u svojstvu člana.

➤ *Aktivnost - “**Razvijanje luka u slivu rijeke Dunav u multimodalne logističke centre**”*. Radi povećanja mogućnosti za objedinjavanje protoka tereta u okviru prometa na unutarnjim plovnim putovima te smanjenja nepredviđenih situacija u prijevozu na drugim mjestima.

Usklađen i ravnomjieran razvojni koncept za multimodalne luke trebao bi biti razmotren od strane zemalja dunavskog sliva i značajnih dionika. Kao temelj za ovu aktivnost, treba izraditi ili revidirati razvojne planove za nacionalne luke kako bi se potom integrirali u lokalne i regionalne razvojne strategije.

- **Aktivnost - “Unaprjeđenje sveobuhvatnog upravljanja plovnim putovima Dunava i njegovih pritoka”.** Državna tijela za upravljanje nacionalnim plovnim putovima zadužena su za stalno održavanje infrastrukture plovnih putova (npr. aktivnosti ispitivanja i jaružanja) te često za provedbu mjera zaštite od poplava i ekoloških mjera (npr. u skladu s Okvirnom direktivom EU o vodama). Ova tijela će nastaviti s jačanjem međusobne suradnje, osobito stvaranjem zajedničkih standarda za upravljanje plovnim putovima¹¹ u slivu rijeke Dunav.

⇒ *Primjer projekta - “ Utemeljenost na projektu Mreže uprava na plovnom putu Dunava (NEWADA)”. Cilj ovog projekta je da se omogući koordinacija aktivnosti i budućih planova te razmjena iskustava među organizacijama koje su nadležne za upravu na plovnom putu Dunava. Temeljem toga, naredni korak sastoji se od utvrđivanja oglednih aktivnosti i provedbe pilot projekata kako bi se povećala djelotvornost upravljanja plovnim putovima (nositelj: Via Donau; rok: ožujak 2012.).*

- **Aktivnost - “Promicanje održivog teretnog prometa u dunavskoj regiji”.** Trebalo bi utvrditi intermodalnu vezu između teretnog prometa na unutarnjim plovnim putovima Dunava i željezničkog teretnog prometa u cilju jačanja postojećih ekonomskih veza i poticanja kohezije u regiji. Projekt bi pridonio povećanju multimodalnog teretnog prometa i doveo do ravnomjernijeg i učinkovitije raspoređenog prometa u okviru postojeće infrastrukture.

⇒ *Primjer projekta - “Razvoj kontejnerskog prijevoza na Dunavu”. Cilj ovog transnacionalnog projekta je snažna suradnja između luka i partnera iz privatnog sektora (npr. logistike) kako bi se iskoristio potencijal kontejnerskog prometa. Potrebno je unaprjeđenje potrebne infrastrukture kako bi se razvile najznačajnije partnerske luke te osnivanje mreže tih luka. Glavne aktivnosti u ovom području mogle bi obuhvatiti i pripremu studija izvedivosti, povezivanje luka, izradu i provedbu projekata. Ovaj projekt bi također trebao pomoći povećanju korištenja multimodalnog prijevoza (nositelj: Grad Beč/Luka Beč; rok: određuje koordinator prioriternih aktivnosti).*

⇒ *Primjer projekta - “Stvaranje pristupa i internetske platforme radi pružanja aktualnih informacija o plovidbi Dunavom i povezanošću sa svim modalitetima prijevoza”.*

- **Aktivnost - “Implementacija usklađenih riječnih informacijskih servisa (River Information Services - RIS)”.** RIS znatno doprinosi povećanju sigurnosti, učinkovitosti te ekološkoj prihvatljivosti unutarnje plovidbe. Otpremnici, luke te pružatelji logističkih usluga mogu optimizirati svoje logističke aktivnosti, čime se smanjuju ukupni troškovi prijevoza. Međutim, puni potencijal riječnih informacijskih servisa jedino može biti iskorišten ukoliko se oni ostvaruju cijelom dužinom toka Dunava te njegovih glavnih plovnih pritoka i kanala.

⇒ *Primjer projekta - “Utemeljenost na IRIS Europa projektima – podrška koordiniranoj implementaciji riječnih informacijskih servisa (RIS) u Europi”. Projekt IRIS Europe II ima za cilj daljnje unaprjeđenje i fino usklađivanje ključnih tehnologija, servisa i aplikacija RIS-a poput međunarodne razmjene podataka. Teme koje postaju sve značajnije uključuju i implementaciju utvrđenih europskih razina usluga.*

¹¹ Ovo je također u skladu s “Planom upravljanja slivom rijeke Dunav za 2009. godinu” kojim je utvrđen “Zajednički program mjera” koji trebaju provesti zemlje dunavske regije.

➤ **Aktivnost - “Ulaganje u obrazovanje i zapošljavanje u sektoru plovidbe Dunavom”.** Sektor plovidbe Dunavom trenutno se suočava s nedostatkom nautičkog osoblja, što je također uzrokovano ograničenim mogućnostima za osposobljavanje i obrazovanje u zemljama dunavske regije. Postojeće obrazovne institucije koriste različite nastavne planove i programe. Kako bi se omogućila dostupnost i mobilnost radne snage na europskoj razini, trebalo bi razvijati zajedničke obrazovne profile. Zemlje dunavske regije trebale bi u tom okviru privlačiti i obrazovati mlade ljude za zanimanje dunavskog člana posade. Kompanije koje rade u području prometa na unutarnjim plovnim putovima (luke, brodske kompanije, klijenti itd.) te obrazovna i istraživačka tijela trebaju utvrditi obrazovne platforme i mreže u cilju povećanja konkurentnosti i stručnosti svih aktera.

⇒ *Primjer projekta - “Osnivanje mreža suradnje za potrebe logistike i nautičkog obrazovanja usmjerenog na promet na unutarnjim plovnim putovima dunavskog koridora podržanog inovativnim rješenjima (NELI)”.* Glavni cilj projekta je unaprjeđenje obrazovanja i osposobljavanja u području prometa na unutarnjim plovnim putovima u dunavskoj regiji. U suradnji s postojećim mrežama kao što je Edukacija u unutarnjoj plovidbi (*Education in Inland Navigation - EDINNA*), partneri NELI-a usmjereni su na omogućavanje razmjene i buduće suradnje u odnosu na obrazovanje i osposobljavanje. Konkretni rezultati su servisi za učenje elektroničkim putem u području unutarnje plovidbe, planiranje i implementacija informacijskih centara i centara za osposobljavanje i promicanje posebnih aktivnosti među mladim ljudima (*nositelj: Rumunjski pomorski centar za obrazovanje; rok: ožujak 2012.*).

Željeznički, cestovni i zračni promet

Dok promet na unutarnjim plovnim putovima posjeduje značajan neiskorišten potencijal u dunavskoj regiji, pozornost je potrebno usmjeriti i na druge modalitete prometa. Suvremena i dobro povezana infrastruktura je ključna, no ona bi trebala biti upotpunjena i željezničkim prometom kako bi se izbjegla zagušenja te osigurao učinkovit i ekološki prihvatljiv prometni sustav, dok je zračni promet također ključan za preuzimanje značajne uloge regije u globaliziranom svijetu. Predložene aktivnosti i projekti uzimaju u obzir i opće potrebe za mobilnošću.

Unaprjeđenje pristupa i povezanosti

➤ **Aktivnost - “Završetak prioriternih projekata u okviru Transeuropskih prometnih mreža (TEN-T) (željeznički i cestovni promet) u dunavskoj regiji uz svladavanje problema i uskih grla, uključujući i ona u području zaštite okoliša, gospodarstva i politike, osobito u području prekogranične suradnje¹²”.** Provedba projekta trebala bi se usmjeriti na završetak postojećih

¹² Prikazano kroz primjere:

- Prioritetni projekt 22 (željeznički): od Nürnberga / Dresdena do Constante i Atene preko Praga, Beča, Budimpešte i Arada kroz čitavu regiju. U zapadnom dijelu, od Alpa do doline Dunava, uključujući i područje Beč – Bratislava, putem željezničkog prioritetnog projekta 17, povezuje Pariz s Bečom i Bratislavom;
- Prioritetni projekt 7 (cestovni): ovaj projekt djelomično ide usporedno s Dunavom u istočnom dijelu preko autoceste PP-7 koja povezuje Budimpeštu s Constantom na Crnom moru i grčkim gradovima Solunom, Atenom i Igumenicom;
- Prioritetni projekt 23 (željeznički): ovaj projekt polazi od Gdanjska do Beča preko Varšave, Brna i Bratislave;
- Prioritetni projekt 25 (cestovni): ovaj projekt povezuje Baltičko more s Dunavom preko Gdanjska–Brna/Bratislave–Beča;
- Prioritetni projekt 6 (željeznički): ovaj projekt ide od Lyona do ukrajinske granice te povezuje Iberijski poluotok s istočnim dijelom Europe i šire preko linije Trst-Divača/Koper-Divača-Ljubljana-Budimpešta.

Gore navedene prioritetne projekte trebalo bi upotpuniti vezama sa zemljama koje nisu članice EU kako bi se kompletirala prometna mreža u slivu rijeke Dunav. U tom će postupku dijelovi koridora biti uključeni u prioritetne projekte u okviru Transeuropskih prometnih mreža (TEN-T) za ravnomjeran razvoj prometnog sustava.

projekata i uklanjanje uskih grla. Trebali bi se utvrditi održivi načini financiranja te unaprijediti koordinaciju, osobito između različitih željezničkih kompanija u cilju razvoja i modernizacije željezničkog sustava. Većina prioriternih projekata je već u fazi implementacije i glavni fokus sada mora biti na njihovom pravovremenom završetku. Da bi se ovo postiglo, moglo bi se uključiti i **“Utvrdjivanje Zajedničke platforme za koordinaciju aktivnosti u odnosu na pitanja prometa u dunavskoj regiji kako bi se ubrzao postupak provedbe projekata”**. Ovo bi se provodilo u bliskoj suradnji s europskim koordinatorima u okviru mreže TEN-T.

⇒ *Primjer projekta - “Izgradnja dvaju novih mostova preko Dunava”. Dva nova mosta izgradila bi se na dijelu Dunava između Rumunjske i Bugarske. Jedan most bi povezivao Bechet u Rumunjskoj i Oriahovo u Bugarskoj, a drugi Calarasi u Rumunjskoj i Silistru u Bugarskoj.*

➤ **Aktivnost - “Realizacija željezničkih teretnih koridora koji čine dio europske željezničke mreže za konkurentni prijevoz tereta ¹³”**. Od devet početnih koridora, četiri¹⁴ su izravno povezana s dunavskom regijom. Realizacija bi se trebala usmjeriti na osiguravanje učinkovitih kapaciteta za usluge željezničkog teretnog prometa visoke kvalitete i stupnja pouzdanosti te da unaprijedi i uskladi standarde željezničke infrastrukture značajne za teretni promet, osobito kada je riječ o osovinskom opterećenju, dužini kompozicije vlaka i teretnom profilu duž cijelog koridora. Posebnu pozornost bi trebalo usmjeriti na razvoj suvremenih intermodalnih terminala koji povezuju rijeku Dunav sa željezničkom mrežom, što stvara temelj za učinkovitu suradnju dvaju modaliteta prijevoza s malim utjecajem na okoliš.

➤ **Aktivnost - “Unaprjeđenje suradnje između dionika u području zračnog prometa u cilju pripreme plana za realizaciju kraćih zračnih putova”**. Bolja koordinacija između ‘Funkcionalnih blokova zračnog prostora’ (FAB-ova) (uglavnom FAB-a za Srednju Europu i dunavskog FAB-a) u dunavskoj regiji može osigurati potreban prijelaz s upravljanja zračnim prometom u domaćim okvirima na više integriranu europsku dimenziju, s 2012. godinom kao rokom za završetak provedbe.

⇒ *Primjer projekta - “Provedba programa SESAR, koji predstavlja tehnološki dio projekta pod nazivom Jedinствeno europsko nebo (Single European Sky) u dunavskoj regiji”*. Pametni prometni sustavi u sektoru zračnog prometa pridonose smanjenju ekološkog otiska zračnih luka te minimalizaciji smetnji poput buke i onečišćenja zraka. Tehnološka sredstva mogu doprinijeti učinkovitijem upravljanju letovima kako na zemlji (sustavi za upravljanje u zračnim lukama) tako i u zraku (funkcionalni blokovi zračnog prostora).

➤ **Aktivnost - “Osiguravanje održivih gradskih prometnih sustava i mobilnosti”**. Ovo pridonosi konkurentnosti i privlačnosti gradskih regija u dunavskom području, a istovremeno će pružiti značajan doprinos zaštiti klime te unaprjeđenju zdravlja u urbanim/gradskim regijama. Informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) dovest će do smanjenja troškova informiranja te će učiniti održive modalitete prijevoza dostupnim svima. To podrazumijeva

¹³ Uredba (EU) br. 913/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. rujna 2010. o Europskoj željezničkoj mreži za konkurentni teretni promet.

¹⁴ Četiri koridora teretnog željezničkog prometa s izravnim povezivanjem s dunavskom regijom su:

- Istočni koridor koji povezuje Prag preko Beča i Bratislave s Bukureštom i Constantom na Crnom moru te sa Sofijom, Solunom i Atenom;
- Baltičko-Mediteranski koridor povezuje Gdyniju na Baltičkom moru preko Južne Poljske, Slovačke i Češke s Bečom i Bratislavom te se nastavlja do Slovenije, Sjeverne Italije i obale Jadranskog mora;
- Središnji sjeverno-južni koridor koji povezuje Švedsku preko Hamburga, Južne Njemačke i Innsbrucka s Italijom s krajnjom točkom u Palermu;
- Mediteranski koridor povezuje Španjolsku i Južnu Francusku duž mediteranske obale sa Sjevernom Italijom, Slovenijom, Budimpeštom u Mađarskoj i prostire se sve do granice s Ukrajinom kod Zahonya.

daljnji razvoj e-mobilnosti kroz razvoj tržišta i infrastrukture u gusto naseljenim područjima u suradnji s poduzećima. Javne i privatne transportne kompanije u gradskim područjima bit će u mogućnosti surađivati u javnim nabavama ekološki prihvatljivih vozila i razvoju standardiziranog visokokvalitetnog prijevoza i platformi za internetske informacije u svezi s mobilnošću za potrebe građana. Aktivnost bi trebala omogućiti kapitalizaciju raznolikih projekata EU koji se bave pitanjima gradske mobilnosti te pomažu pri provedbi Akcijskog plana EU za gradsku mobilnost (2009.).

⇒ *Primjer projekta - “Povezivanje riječnog i autobusnog prometa te stvaranje drugih veza između urbanih središta duž rijeke Dunava (projekt Dunavski ekspres)”. Projekt ima za cilj stvaranje veze između riječnog i autobusnog prometa između velikih metropola duž rijeke Dunav i njihovih satelita. Ova veza bi osobito trebala riješiti problem potreba za dužim putovanjima kao i za područjima u kojima ne postoje mostovi preko Dunava. To bi unaprijedilo mobilnost ljudi i moglo bi se koristiti u turističke svrhe. Projekt bi trebao doprinijeti povećanju intermodalnog putničkog prijevoza putnika, što bi dovelo do optimalnog i održivog korištenja sredstava.*

➤ *Aktivnost - “Unaprjeđenje regionalne/lokalne prekogranične infrastrukture i pristup ruralnim područjima”. Regionalne i lokalne prekogranične prometne veze trebalo bi ojačati prekograničnom prometnom infrastrukturom (manjim mostovima, graničnim prijelazima, vezama javnog prometa). Druga značajna činjenica je da je u dunavskoj regiji živi znatno veći postotak ljudi u ruralnim dijelovima nego u ostalom dijelu Europe, što potrebu za pristupom ovim područjima stavlja na vrh liste prioriteta.*

⇒ *Primjer projekta - “Proširenje linija javnog prijevoza”. To je program kojim bi se poticala javna prometna poduzeća iz dunavskih zemalja (autobusni i željeznički promet) da prošire svoje postojeće linije, naplatom lokalnih cijena karata kako bi se povezala naselja s obje strane granice.*

Multimodalne veze

➤ *Aktivnost - “Razrada budućih čvornih planova radi multimodalnosti”. Preklapanje različitih vidova teretnog i putničkog prometa dovodi do zagušenja i gubitka produktivnosti u mnogim čvorovima. Terminalna infrastruktura također nedostaje ili je nedovoljno razvijena kako bi se kombinirali različiti modaliteti. U tom kontekstu zračni promet može imati ključnu ulogu u omogućavanju pristupa udaljenim regijama. Počevši od Koridora VII, dunavske osovine, razdvajanje tipova prometa uklanjanjem uskih grla dovodnih ruta može u nekoliko slučajeva dovesti do povećanja kapaciteta. Time bi se istovremeno poboljšali uvjeti za razvoj lokacija na licu mjesta te prenošenje obima prometa na energetski učinkovitije i ekološki prihvatljivije modalitete prometa kao što je željeznički i vodeni. Mreže između odgovarajućih dionika trebalo bi utvrditi kako bi se poboljšala kvaliteta prometnog sustava i logističkih lanaca između i unutar čvorišta s naglaskom na održive modalitete prometa kao što su željeznički i plovni putovi .*

⇒ *Primjer projekta - “Provedba projekta Južno sjeverna osovina (South North Axis - SoNorA)”. Cilj ovog projekta je unaprijediti pristupačnost između Jadranskog i Baltičkog mora stvaranjem mreže kroz pružanje podrške dovršenju prometne infrastrukture, pokretanje i unaprjeđenje logističkih usluga u okviru multimodalnog teretnog prometa, izradu transnacionalnih akcijskih planova za buduću implementaciju te kroz podršku novim mogućnostima regionalnog razvoja stvorenim kao rezultat unaprjeđenja prometne mreže.*

- **Aktivnost - “Dodatna izgradnja inteligentnih prometnih sustava korištenjem ekološki prihvatljivih tehnologija, osobito u urbanim regijama”.** Kvaliteta prometnih čvorova u velikoj mjeri ovisi o mogućnosti prometnog sustava. Postojeći problemi poput zagušenja ili uskih grla mogu se također riješiti uvođenjem učinkovitog sustava upravljanja prometom kako bi se optimizirali postojeći kapaciteti. Primjerice realizacija planera intermodalnog puta u stvarnom vremenu mogla bi se proširiti na veće dijelove dunavske regije, osobito na njezina značajna čvorišta kao što su glavna regija i velika lučka područja.
- ⇒ **Primjer projekta - “Implementacija Europske digitalne mreže prometne infrastrukture za inteligentne prometne sustave (European Digital Traffic Infrastructure Network for Intelligent Transport Systems - EDITS)”.** Bolja informiranost o prometnim sustavima omogućava učinkovitije upravljanje postojećom prometnom infrastrukturom, što smanjuje zagušenja i štetna djelovanja na okoliš. To je opći cilj projekta EDITS (npr. upravljanje prometom, planiranje i modeliranje prometa, informacije o prometu korištenjem prometnih geopodataka koji su usklađeni među državama, gdje regija Beč može poslužiti kao primjer dobre prakse). Ovim se osim toga potiču planeri prometa da na učinkovitiji način upravljaju postojećom prometnom infrastrukturom. Lokalne/regionalne/državne uprave dobit će i tehničke smjernice (nositelj: Udruženje za javni prijevoz bečke regije).

2) POTICANJE ODRŽIVIJE ENERGIJE

Predstavljanje pitanja

Energetski sustavi sastoje se od energetske mreže i energetske tržišta. Energetske mreže i energetska tržišta međusobno su povezana s obzirom da su mreže ključne za učinkovito funkcioniranje tržišta. Otvaranje energetske tržišta EU, praćeno trećim paketom za unutarnje energetske tržište, doprinosi kako konkurentnosti tako i sigurnosti opskrbe, što će biti omogućeno stvaranjem 'Europske mreže operatora prijenosnog sustava'¹⁵ kao i 'Agencije za suradnju energetske regulatora'¹⁶. Međusobne veze između nacionalnih tržišta trebaju se unaprijediti osobito u sektoru plina, dok zemlje u regiji moraju imati pristup novim vanjskim izvorima. Jačanje infrastrukture za prijenos plina bit će od ključnog značaja za sprječavanje mogućeg prekida u opskrbi u budućnosti. Dobro funkcionirajuće mreže, međusobna povezanost i uzajamna operativnost neophodni su za energetske sigurnost, raznolikost te učinkovite energetske operacije.

Sve zemlje dunavske regije osim toga imaju politike kojima se potiče uporaba obnovljivih izvora energije. Mnoge od njih posjeduju velike prirodne potencijale za razvijanje obnovljivih izvora energije (osobito kada se radi o solarnoj energiji i energiji vjetra). One također imaju potencijal za unaprjeđenje energetske učinkovitosti u stambenim objektima i područnog grijanja .

Direktivom o obnovljivim izvorima energije (2009/28/EZ) zacrtani su ambiciozni ciljevi za sve zemlje članice kako bi se omogućilo da se u EU dosegne 20% udjela energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine i 10% udjela energije iz obnovljivih izvora posebno u sektoru prometa. Zemlje članice trebale bi provesti Direktivu do prosinca 2010. godine. EU podržava ove političke ciljeve putem značajnih doprinosa u vidu ulaganja u obnovljive izvore energije¹⁷.

Specifičnosti dunavske regije

¹⁵ Predviđene su dvije 'Europske mreže operatora prijenosnog sustava' ('European Network of Transmission System Operators' - ENTSO) kroz treći paket za unutarnje energetske tržište i naknadno su formirane: (1) Europska mreža operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-e for electricity transmission grid) i Europska mreža operatora plinskog prijenosnog sustava (ENTSO-g for gas transmission network).

¹⁶ Europska unija nedavno je osnovala 'Agenciju za suradnju energetske regulatora' (sa sjedištem u Ljubljani u Sloveniji) koja počinje s radom u ožujku 2011. godine. Agencija je zadužena za koordiniranje rada nacionalnih regulatornih tijela, donošenje u određenim uvjetima obvezujućih pojedinačnih odluka o prekograničnoj infrastrukturi te praćenje i izvješćivanje o događanjima na europskim energetske tržištima.

¹⁷ Strukturni i kohezijski fondovi te Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD) predstavljaju najvažniji pomoćni proračun Europske komisije (iznos od 9 milijardi eura izdvojen je za projekte energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije u okviru Strukturnih i kohezijskih fondova tijekom 2007.-2013.). Dodatne mogućnosti financiranja za potrebe ulaganja u energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije u okviru postojećih objekata otvorene su na temelju izmjena i dopuna Uredbe Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) iz svibnja 2009. godine. Ovim bi se moglo osigurati dodatnih 5 do 8 milijardi eura za ulaganja u održivu energiju u građevinskim objektima. Temeljem izmjena i dopuna Uredbe Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF), prihvatljivi troškovi unaprjeđenja energetske učinkovitosti i uporabe obnovljivih izvora energije u postojećem stambenom sektoru za sve zemlje članice EU kreću se u rasponu do 4% od ukupnih izdvojenih sredstava ERDF-a. S obzirom da su sve zemlje članice EU obvezne poštivati direktive EU koje vrijede za stambeni sektor, osobito Direktivu o energetske učinku zgrada (EPBD) te slične uvjete vezane uz korištenje obnovljivih izvora energije u zgradama, što je obuhvaćeno Direktivom o obnovljivim izvorima energije, takva ponovno dodijeljena sredstva imala bi dvostruku namjenu stvarajući poslovne mogućnosti u gospodarstvu zasnovanom na niskoj emisiji ugljika u regiji.

Cijene električne energije su visoke u regiji¹⁸. Veći dio električne energije se uvozi, a njezin prijevoz je skup i tržište fragmentirano. Energetske infrastrukture nisu međusobno povezane na odgovarajući način. Dunavska regija je osim toga posebno osjetljiva kada je riječ o sigurnosti opskrbe, što se potvrdilo u siječnju 2009. godine kad je došlo do prekida u dotoku plina. Proizvodnja i uporaba električne energije također predstavlja i značajan izvor onečišćenja.

Ulaganje u infrastrukturu je od ključnog značaja. Suradnja je neophodna u odnosu na planiranje, financiranje te provedbu¹⁹. Postoje mnogobrojne poticajne politike EU vezane uz energiju, posebno Program transeuropskih energetske mreže (TEN-E), Europski program za obnavljanje energije²⁰, treći energetski paket, Direktiva o obnovljivim izvorima energije, fond 'Green for Growth Jugoistočne Europe'²¹, te Strategija Europa 2020. Strukturni fond i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj osim toga pružaju povoljne mogućnosti financiranja projekata, osobito za decentraliziranu proizvodnju energije iz lokalnih obnovljivih izvora energije kao i za potrebe istraživačkih mreža. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti i povećana uporaba obnovljivih izvora energije važni su za čitavu regiju. Dunavska regija ima visoki potencijal za unaprjeđenje energetske učinkovitosti npr. u okviru stambenih zgrada i postrojenja za područno grijanje kao i kombiniranu toplinsku i električnu energiju. Postoji također i mogućnost za širu eksploataciju geotermalnih izvora za grijanje i hlađenje te za potrebe proizvodnje električne energije. Neke zemlje su razvile poseban know-how u odnosu na učinkovitost i obnovljive izvore energije, koji bi se sada mogao promicati i prenositi u regiji s obzirom da se kao čest problem javlja nedostatak stručnosti.

Kada se radi o organizaciji tržišta, suradnjom se postiže sigurnost opskrbe, učinkovitije usklađivanje ponude i potražnje te realizacija ekonomija razmjera kod ulaganja. Što se tiče energetske učinkovitosti i obnovljive energije, postoji potencijal za povećanje sigurnosti opskrbe smanjenjem energetske potrebe te povećanjem udjela proizvedene energije (uključujući i proizvodnju energije manjeg obima na lokalnoj razini). U odnosu na nuklearnu energiju, moraju se poštivati utvrđene visoke razine sigurnosti, osobito tamo gdje rijeka predstavlja značajan izvor rashladne vode.

Aktivnosti

Energetski sustavi

Energetska infrastruktura

Kada je riječ o energetskej infrastrukturi, cilj je koordiniranje dugoročnih energetskej politika te nacionalne strategije ulaganja (elektrane, mreže, cjevovodi, interkonektori itd.), po potrebi

¹⁸ Postoji velika razlika u razini cijena među pojedinim tržištima u regiji. Osobito u istočnom dijelu regije su osim toga cijene energije korigirane prema visokom indeksu kupovne moći.

¹⁹ Jačanje Transeuropskej energetskej mreže (TEN-E) (osobito u kontekstu predstojeće revizije) te provedba Europskog plana za obnavljanje energije korištenjem Strukturnih fondova na usklađen način je od ključnog značaja.

²⁰ Europskim programom za obnavljanje energije (European Energy Programme for Recovery - EEPR) usvojenim 2009. godine osigurano je 1.440 milijuna eura, od kojih je 510 milijuna eura namijenjeno za projekte u dunavskoj regiji. Najveći pojedinačni projekt, plinovod Nabucco, u koji je uloženo 200 milijuna eura, doprinosi izgradnji južnog plinskog koridora. Projekt Nabucco ima potencijal da dopremi plin koji potječe iz kaspiske regije i Srednjeg istoka do zemalja dunavske regije te drugih europskej tržišta plina. Za nekoliko daljnjih plinskih interkonektora u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi odvojen je iznos od 310 milijuna eura.

²¹ 'Fond Green for Growth Jugoistočne Europe' koji je osnovan 2009. godine na inicijativu Europske investicijske banke (EIB), usredotočen je na mjere uštede energije i energetskej učinkovitost na Balkanu te nudi financijsku pomoć kroz bankarski sektor kao i kroz izravne kredite uz tehničku pomoć. Fond namjerava uložiti približno 400 milijuna eura do 2014. godine.

uzimajući u obzir strateške procjene utjecaja na okoliš. Strategija bi trebala doprinijeti desetogodišnjem razvojnom planu za mrežu kao što je predloženo unutarnjim energetske paketom.

- **Aktivnost - “Utvrđivanje zajedničkog stajališta regije u odnosu na promjene koje bi se mogle uvesti u okviru revizije Programa Transeuropskih energetskih mreža (TEN-E) i modaliteta u svezi s novim Instrumentom energetske sigurnosti i infrastrukture, osobito kada se radi o nedostacima u energetskej infrastrukturi”.** U interesu je regije da osigura da instrument doprinosi projektu i konceptima od ključnog značaja za regiju poput plinskog međupovezivanja sjevera i juga, ulaganja u plinske mreže, ulaganja u pravce opskrbe od kojih regija ima koristi itd.
- **Aktivnost - “Osiguravanje usklađenosti aktivnosti s općim pristupom Energetske zajednice²² te istraživanje sinergije između Energetske zajednice i postupaka u okviru Dunavske strategije”.** Energetska zajednica teži proširenju unutarnjeg energetskog tržišta Europske unije na Južnoistočnu Europu (stranke: Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija, Moldavija, Crna Gora, Srbija i Kosovo²³; sudionice: Austrija, Bugarska, Cipar, Češka, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Italija, Nizozemska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Velika Britanija kao i Europska unija).
- **Aktivnost - “Jačanje regionalne suradnje kako bi se izradili i ostvarili projekti plinske interkonekcije sjevera i juga”.** Strateški koncept sjeverno-južne interkonekcije prirodnog plina je povezivanje područja Baltičkog mora (Poljska) s Jadranskim i Egejskim morem kao i s Crnim morem, što obuhvaća države članice EU (Bugarsku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku, Austriju i Češku). Ovim bi se trebala osigurati opća fleksibilnost za čitavu srednjoistočnu europsku regiju koja je neophodna za stvaranje snažnog i dobro funkcionirajućeg unutarnjeg tržišta te poticanje konkurentnosti. Spomenuti koncept koristi najbolje od postojećih i novih uvoznih infrastruktura kao što su postrojenja za uplinjavanje ukapljenog prirodnog plina i projekte južnog koridora.
- **Aktivnost - “Izgradnja kapaciteta skladišta plina”.** Sigurna opskrba energijom u Europi ne smije se temeljiti samo na izgradnji plinovoda. Stoga je potrebna i dodatna fleksibilnost kroz kapacitet skladišta. Trebalo bi pružiti podršku ostvarenju skladišnih projekata²⁴ kako bi se osigurao odgovarajući pristup tim objektima za sve zemlje Srednje i Istočne Europe. Regionalni pristup projektiranju spomenutih skladišta trebao bi osobito omogućiti da se nova infrastruktura izgradi na najučinkovitiji način.

²² Cilj Energetske zajednice jest (a) stvaranje stabilnog zakonskog i tržišnog okvira koji bi privukao investicije u proizvodnju energije i mreže kako bi se osigurala stabilna i neprekidna opskrba energijom, što predstavlja osnovu za gospodarski razvitak i socijalnu stabilnost; (b) stvaranje integriranog energetskog tržišta koje bi omogućilo prekograničnu trgovinu energijom te integraciju s tržištem EU; (c) unaprjeđenje sigurnosti opskrbe ; (d) poboljšanje životne sredine u odnosu na opskrbu energijom u regiji; i (e) jačanje konkurentnosti na regionalnoj razini te iskorištavanje ekonomija razmjera.

²³ U skladu s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (UNSCR) 1244.

²⁴ Projekte vezane uz nova skladišta ne bi trebalo ograničiti na one sadržane u Europskom programu za obnavljanje energije. Europska unija je npr. 2010. godine donirala kroz Fond za investicije u zemljama politike susjedstva 2,5 milijuna eura za financiranje jednog projekta iz ovog područja u Ukrajini. Projekt pod nazivom “Uvodne studije za modernizaciju ukrajinskog koridora za prijenos plina i podzemnih skladišta plina” obuhvaća dvije uvodne studije za ulaganje u plinski sektor u Ukrajini, uključujući i procjene utjecaja na okoliš i društvo. Ovim bi se osigurala sigurnost u europskim zemljama, ali i doprinijelo većoj regionalnoj integraciji u području energetike, uključujući i prekogranično povezivanje s EU. Nakon dobivenih rezultata studija, projekt će voditi Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), a sufinancirati Europska investicijska banka (EIB) s ukupnim procijenjenim iznosom od 2 milijarde eura.

- ⇒ *Primjer projekta - “Pravovremena provedba prethodno ugovorenih infrastrukturnih projekata, osobito projekata u području Transeuropskih energetske mreže (TEN-E) i u okviru Europskog programa za obnavljanje energije u regiji, posebice kada se radi o značajnim interkonektorima i plinovodu²⁵”.*

Energetska tržišta

Kada je riječ o energetske tržištima, cilj je uspostaviti integrirano i dobro funkcionirajuće tržište energije. To bi trebalo uključiti bolju koordinaciju nacionalnih energetske strategija, mjere za promicanje raznolikosti zaliha te mjere za unaprjeđenje funkcioniranja energetske tržišta, odgovarajući pravni okvir, financijske sheme temeljene na javno-privatnom partnerstvu itd.

- **Aktivnost - “Iskorištavanje potencijalne mogućnosti suradnje s Energetskom zajednicom”**, što je osobito usredotočeno na stvaranje integriranog energetske tržišta kojim bi se omogućila prekogranična trgovina energijom te integracija s tržištem EU.
 - **Aktivnost - “Suradnja radi realizacije integracije regionalne mrežne i Novog europskog sustava za prijenos plina (New Europe Transmission System - NETS) u skladu sa studijom izvedivosti”**. Usklađeni rad nacionalnih mreža za prijenos plina mogao bi izmijeniti dinamiku jugoistočnog i srednjoeuropskog tržišta plina dok novi izvori plina (putem Južnog koridora) ne budu na raspolaganju. Inicijativa za stvaranje jedinstvene mreže uključuje Bugarsku, Mađarsku, Rumunjsku, Srbiju, Slovačku, Sloveniju, Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu. Trenutno se ispituje izvedivost ideje, uključujući i pitanja iz područja trgovine, propisa i upravljanja koja bi mogla biti povezana s projektom NETS.
 - **Aktivnost - “Uspostavljanje funkcionalnog odnosa s Forumom Srednjoistočne Europe za integraciju tržišta električne energije; ovo bi trebalo proširiti na susjedne zemlje”**. Integracija tržišta električne energije i tržišnih platformi te upravljanje kapacitetom proizvodnje u regiji zahtijevaju posebno usklađivanje zakona i tržišnih pravila, koji se najbolje mogu koordinirati na regionalnoj razini. Trebalo bi dalje razraditi naredni ‘Forum Srednjoistočne Europe za integraciju tržišta električne energije’ (Austrija, Češka, Njemačka, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija), odnosno “Heptalateralni forum”.
- ⇒ *Primjer projekta - “Zajednički rad na osnivanju Ureda za koordiniranu aukciju”. Projekt Ureda za koordiniranu aukciju (Coordinated Auction Office - CAO) provodi načela Uredbe br. 1228/2003 o usklađivanju upravljanja zagušenjem i optimizaciji raspodjele prekograničnih kapaciteta. Procjenjuje se da bi Ured za koordiniranu aukciju u Jugoistočnoj Europi mogao započeti s radom 2011. godine. Ovaj Ured bio bi zadužen za aukcije i tokove opterećenja za čitavu regiju Jugoistočne Europe. Što se tiče načina funkcioniranja, primjenjivat će se načelo “sve na jednom mjestu” (one stop shop).*

Energetska učinkovitost i obnovljiva energija

²⁵ Primjeri:

- Interkonektori: plinski interkonektori između Bugarske, Rumunjske i Srbije plinom ; projekti vezani uz međusobnu povezanost elektroenergetskih sustava između Rumunjske-Bugarske, Rumunjske-Moldavije, Mađarske-Hrvatske, Mađarske-Rumunjske i Austrije-Mađarske (Beč-Győr); sustav za prijenos električne energije koji povezuje Sloveniju i Mađarsku, prijenos od 2 x 400kv između Čirkovca i Pincea -; projekt visokonaponskog međupovezivanja Rumunjske i Srbije; Jadranski terminal za ukapljeni prirodni plin na otoku Krku (Hrvatska); Studija o izvedivosti za terminale ukapljenog / komprimiranog prirodnog plina u Rumunjskoj i Bugarskoj; “Unaprjeđenje mreže za prijenos energije” između Ukrajine i EU (sufinancirano pomoću Fonda za investicije u zemljama politike susjedstva).
- Plinovodi: plinovod Nabucco; Paneuropski naftovod Constanta-Trst (PEOP), koji uključuje i opciju paralelnog plinovoda; cjevovod Bratislava-Schwechat; plinovod koji povezuje Sloveniju i Austriju; modernizacija naftovoda Družba (kao i interkonektora); plinski prsten Energetske zajednice.

- **Akcija - “Proširenje korištenja biomase (drva, otpada), solarne energije, geotermalne energije, hidroenergije te energije vjetra”**, osobito kroz istraživanja i razmjenu znanja i iskustava / dobrih praksa / razmjenu informacija o povezanim aktivnostima koje se poduzimaju na nacionalnoj razini. Ovo podrazumijeva umrežavanje i suradnju državnih vlasti u cilju podizanja svijesti o obnovljivim izvorima energije.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Podrška održivom korištenju biomase temeljenom na projektu 4Biomass”. Dunavska regija ima veliki potencijal za biomasu. Nasuprot drugim obnovljivim izvorima energije, količina biomase je ograničena, što predstavlja opasnost od neodržive proizvodnje. Osim toga, javlja se konkurencija između prehrambene i neprehrambene primjene biomase. Projekt 4Biomass bavi se i provedbom nacionalnih akcijskih planova za biomasu i bioenergetskih politika na način da objedinjuje stručnost u području korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti. Stoga će ovaj projekt pridonijeti održivosti cilja od 20% udjela obnovljivih izvora energije u energetskej opskrbi Europe (nositelj: Njemačka, rok: rujan 2011.)*
- **Aktivnost- “Jačanje Karpatske konvencije za razmjenu najboljih praksi u korištenju biomase u energetske svrhe”**. Karpatska konvencija uključuje i odredbu prema kojoj stranke provode politike usredotočene na uvođenje ekološki prihvatljivih načina proizvodnje, distribucije i korištenja energije čime se smanjuju negativni učinci na bioraznolikost i krajobraze, uključujući i širu uporabu obnovljivih izvora energije te mjera uštede energije tamo gdje je to moguće.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Formiranje mreže za razmjenu iskustava (kao i za testiranje pilot projekata ili promjena postojećih dobrih praksi) u području sanacije i modernizacije malih hidroelektrana²⁶”. Praktično iskustvo je jasno pokazalo da sanacija i modernizacija postojećih objekata može povećati proizvodnju hidroenergije i istovremeno ispunjavati suvremene ekološke standarde posjedovanjem prolaza za ribe i rezidualne vode (nositelj: Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR) i Austrija, Savezno ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, okoliš i vodoprivredu; rok: prosinac 2013.)*
 - ⇒ *Primjer projekta - “Utvrđivanje mehanizma suradnje između regija Alpske konvencije i regija Karpatske konvencije za prijenos najboljih praksi, najboljih dostupnih tehnologija, know-how iz područja zaštite okoliša i socijalnih pitanja”*.
- **Aktivnost - “Provedba nacionalnih akcijskih planova za obnovljivu energiju i priprema Akcijskog plana dunavske regije za obnovljivu energiju”**. Ovo bi se po potrebi trebalo izraditi u odnosu na Stratešku procjenu utjecaja na okoliš²⁷.
- **Aktivnost - “Istraživanje mogućnosti postojanja povećane proizvodnje energije dobivene iz lokalnih obnovljivih izvora energije radi povećanja energetske autonomije”**. Energetska autonomija ne samo da smanjuje ovisnost o uvozu energije, već također otvara nova radna

²⁶ “Izjava direktora sektora za vode– razvoj hidroenergije prema Okvirnoj direktivi o vodama”: http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/hydromorphology/development_directivepdf/EN_1.0_&a=d

²⁷ Je li za Nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju (National Renewable Energy Action Plan - NREAP) potrebna Strateška procjena utjecaja na okoliš (Strategical Environmental Assessment - SEA) ovisi o posebnom sadržaju plana. Iz Direktive o obnovljivim izvorima energije (takozvane RES direktive) proizlazi da je cilj NREAP-a otvoriti put načinu na koji zemlje članice planiraju postići svoje obvezne nacionalne ciljeve. U slučajevima u kojima NREAP ne "određuje okvir za buduće dozvole za izradu projekta" u okviru članka 3. stavka 2., točke a) Direktive 2001/42/EZ, nije potrebna Strateška procjena utjecaja na okoliš (SEA). Međutim, pri provedbi NREAP-a, po potrebi putem određenijih planova kojima se određuje okvir buduće dozvole za izradu projekata, SEA mora biti provedena.

mjesta kroz potraživanje novih sustava za proizvodnju energije te povećava vrijednost regionalne imovine na održiv način s obzirom da svaka regija stvara dugoročne izvore energije bez ovisnosti o drugima.

- **Aktivnost - “Izrada opsežnog akcijskog plana za održivi razvoj potencijala proizvodnje hidroenergije na rijeci Dunav i njenim pritokama (kao što su Sava, Tisa i Mura)²⁸”**. Ovim planom otvorila bi se mogućnost za koordiniran i održiv razvoj novih elektrana u budućnosti te obnovu postojećih na način da se smanji utjecaj na okoliš i prometnu funkciju rijeka (plovidbu). Trebalo bi ispitati mogućnosti korištenja hidroenergije u slučaju oscilacija u potražnji električne energije korištenjem brana radi održavanja visoke razine vode u tijeku pripreme za vrhunac potražnje.
 - **Aktivnost - “Izrada i utvrđivanje mehanizma prethodnog planiranja za odabir odgovarajućih područja za nove hidroenergetske projekte²⁹”**. Ovaj mehanizam prethodnog planiranja i njegovi kriteriji trebali omogućiti stvaranje novih hidroelektrana utvrđivanjem najboljih lokacija kojima se usklađuje ekonomska dobit i zaštita voda. Trebalo bi uzeti u obzir i utjecaje klimatskih promjena (npr. niži ili viši vodostaj). Ovo bi se trebalo temeljiti na dijalogu između različitih nadležnih tijela, dionika i nevladinih organizacija. U odgovarajućim područjima trebalo bi učiniti učinkovitijim postupak dobivanja dozvole.
 - **Aktivnost - “Promicanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljive energije u zgradama i sustavima za grijanje, obnavljanjem postrojenja za područno grijanje i kombinirane toplinske i električne energije kao što se to zahtijeva temeljem Direktive o energetske učinku zgrada te Direktive o obnovljivoj energiji”**. To bi se moglo ostvariti kroz mreže najboljih praksi (npr. razmjeno iskustava u odnosu na uspješno korištenje sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) u cilju pružanja podrške ulaganjima u okviru održive energije u domaćinstvima) i suradnju s međunarodnim financijskim institucijama u osiguravanju ulaganja u području održive energije u domaćinstvima. U tom kontekstu trebalo bi promicati i naširoko koristiti nove financijske instrumente poput Europskog fonda za Jugoistočnu Europu (European Fund for Southeast Europe - EFSE)³⁰ te nedavno lansiranog Fonda Green for Growth za Jugoistočnu Europu (GGF).
- ⇒ **Primjer projekta- “Izrada i provedba istraživačkih i razvojnih programa (uključujući mala i srednja poduzeća) za nove, održive izolacijske materijale te druge mjere za unaprjeđenje energetske učinku zgrada”**. To bi se trebalo provesti tako što će se na najbolji mogući način zajednički iskoristiti postojeći know-how u regiji. Eko-inovacije bi mogle poticati gospodarski razvoj uz pozitivan utjecaj na lokalno zapošljavanje, široki spektar industrija i usluga te okoliš.
- ⇒ **Primjer projekta - “Ispitivanje obima održivog razvoja hidroenergije u dijelu sliva rijeke Save između Slovenije i Hrvatske”**. Projekt će pridonijeti postizanju ciljeva vezanih uz obnovljivu energiju navedenih u Klimatsko-energetskom paketu EU, poštujući zakone o

²⁸ Plan bi bio izrađen na rezultatima Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR) te njezinog Plana za upravljanje slivom rijeke Dunav (u skladu s Okvirnom direktivom o vodama).

²⁹ Ovaj mehanizam prethodnog planiranja trebao bi biti u cijelosti u skladu s Izjavom direktora sektora za vode od 2010. godine i Dunavskom deklaracijom usvojenom iste godine na ministarskom sastanku u Beču: <http://www.icpdr.org/icpdr-files/15216>

³⁰ Uključujući i njegove instrumente pristupa za regiju susjedstva koja obuhvaća Ukrajinu i Republiku Moldaviju: Europski fond za susjedstvo (European Neighbourhood Fund - ENBF) koji sufinancira EU s doprinosom od 10 milijuna eura osiguranih uz pomoć Fonda za investiranje u zemljama politike susjedstva.

vodama i prirodi te uzimajući u obzir i druge prateće ciljeve (nositelji: Slovenija i Hrvatska)

- **Aktivnost- “Poticanje članova/ promatrača Energetske zajednice na usvajanje i provedbu Direktive o obnovljivoj energiji”.** U tijeku su pregovori o uključivanju ove Direktive u ‘pravnu stečevinu’ kako bi bila provedena od strane članica Energetske zajednice u okviru Energetske zajednice.
- **Aktivnost- “Omogućavanje umrežavanja i suradnje između državnih vlasti radi podizanja svijesti i povećanja korištenja obnovljive energije** (kao što je biomasa, solarna energija, hidroenergija i energija vjetra) osobito kroz istraživanje i razmjenu iskustava/ dobrih praksi/ informacija o povezanim aktivnostima poduzetih na nacionalnoj razini.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Utemeljenost na projektu "Regionalna inicijativa za razvoj održive energije (Sustainable Energy Development Regional Initiative - SEDRI) radi promicanja energetske učinkovitosti”.* Projekt SEDRI predstavlja zajednički projekt Srednjoeuropske inicijative (Central Europe Initiative - CEI) i Vijeća za regionalnu suradnju (Regional Cooperation Council - RCC). Usredotočen je na unaprjeđenje zakonodavnog, institucionalnog i regulatornog okvira za razvoj održivog regionalnog energetskeg sektora; na izgradnju manjih održivih energetskeg postrojenja u zemljama Jugoistočne i Istočne Europe; promicanje okvira za regionalnu suradnju u području održivog energetskeg razvoja, što podrazumijeva i podizanje svijesti, obrazovanje, istraživanje i znanstvenu suradnju (nositelji: Srednjoeuropska inicijativa (Central Europe Initiative - CEI) i Vijeće za regionalnu suradnju (Regional Cooperation Council - RCC))
- **Aktivnost - “Pružanje savjetodavne podrške lokalnim vlastima, gospodarstvenicima i građanima u dunavskoj regiji u odnosu na pitanja ublažavanja klimatskih promjena te energetske učinkovitosti”.** To bi se moglo ostvariti osnivanjem središnjih stručnih i savjetodavnih centara (što bi pridonijelo konceptima zaštite klime, upravljanja energijom, prijenosa know-how, osposobljavanja i poslova odnosa s javnošću).
 - ⇒ *Primjer projekta - “Uspostavljanje mehanizma suradnje gradova i sela u regiji kako bi se posvetili smanjenju emisije stakleničkih plinova, razmjeni najboljih praksi te oglednim pilot projektima u odnosu na energetske učinkovitost i obnovljivu energiju”.* Gradovi i sela imaju posebne energetske potrebe radi visoke energetske potražnje po kvadratnom metru. Cilj je smanjenje onečišćenje zraka na lokalnoj razini i konačno na globalnoj razini. Napredak se može vidjeti primjerice u sustavu područnog grijanja temeljenom na postrojenjima za spaljivanje otpada i vrlo učinkovitim postrojenjima za kogeneraciju, razvoju tehnologija područnog hlađenja te provedbi inovativnih geotoplinskih projekata. U tom bi se smislu mogla razmotriti šira uključenost u postojeću Inicijativu "Sporazum gradonačelnika"³¹, u daljnjem razvijanju mreže Saveza za klimu (Climate Alliance)³² te u razvijanju mreže gradova koji rade na obnovljivim tehnologijama. U obzir bi trebalo uzeti i razvoj planova za osiguravanje i inovativnu uporabu obnovljivih izvora energije u ruralnim područjima (nositelj: Grad Beč (očekuje se potvrda))

³¹ Sporazum gradonačelnika daje prednost europskim pionirskim gradovima radi ublažavanja klimatskih promjena kroz provedbu pametnih lokalnih politika u odnosu na održivu energiju, što stvara stabilna lokalna radna mjesta te povećava standard života građana. Ta suradnja bi također mogla pridonijeti definiranju “nove urbane politike za Europu”.

³² Cilj Saveza za klimu (Climate Alliance) (1500 gradova i općina iz 7 dunavskih zemalja) prije svega je smanjenje emisija stakleničkih plinova. Za postizanje ovog cilja izrađene su i provode se lokalne klimatske strategije, osobito u područjima energetike i prometa.

⇒ *Primjer projekta - “Utemeljenost na projektu ”Suradnja u području obnovljive energije između ruralnih područja (Renewable Energy Cooperation of Rural Areas - (RECORA)”. Ova inicijativa sedam partnera iz pet zemalja (Austrije, Njemačke, Češke, Mađarske i Grčke) podržana je kroz program EU INTERREG IIIC³³. Glavno središte pozornosti je na ekonomičnom korištenju obnovljivih izvora energije i pripremi projekata. Otvorena su nova radna mjesta, razvijeni alternativni načini korištenja postojećih poljoprivrednih proizvoda, izrađene su i razmijenjene analize komponenata otpada (drva, trave, bio-otpada itd.) u smislu mogućnosti njihovog korištenja u postupku proizvodnje energije.*

³³ INTERREG IIIC je program koji financira EU, a koji pomaže zemljama i regijama različitih zemalja da osnivaju partnerstva i rade na zajedničkim projektima (prekograničnim, transnacionalnim te međuregionalnim).

3) PROMICANJE KULTURE, TURIZMA I KONTAKATA MEĐU LJUDIMA

Predstavljanje pitanja

Dunavsku regiju obilježava širok spektar složenog i raznolikog povijesnog nasljeđa, kultura, etničnosti, vjera, tržišta, zajednica i država.

U skladu s međunarodnim konvencijama u području kulture (s posebnim osvrtom na Konvenciju UNESCO-a), kultura može promicati vrijednosti uključivosti, otvorenosti te prihvaćanja drugih, temeljenih na međusobnom poštivanju. Usvajanje Ljubljanske deklaracije predstavlja važnu prekretnicu u očuvanju kulturnog nasljeđa u regiji. Njime se potvrđuje vrijednost socijalnog i ekonomskog potencijala nasljeđa i njegova ključna uloga u regiji te predanost zemalja očuvanju vlastitog kulturnog nasljeđa. Ovim se putem može omogućiti pomirenje među zajednicama. Također se može osnažiti socijalno-ekonomski razvoj jačanjem regionalne suradnje i međukulturalnim dijalogom uz osiguravanje održivosti i zajedničkih aktivnosti.

Djelomično povezan s kulturom i nasljeđem, turizam daje sve veći doprinos razvoju u regiji. Održivost bi trebala općenito predstavljati važan kriterij u razvoju turizma u regiji. Suradnja usredotočena na projekt trebala bi imati funkciju katalizatora razmjene i bliske suradnje susjeda u regiji, posebice u pitanjima kulture i nasljeđa.

Područja razvoja turizma, turističke infrastrukture i unaprjeđenja turističkih usluga, kulturnog nasljeđa te međukulturalnog dijaloga su obično međusobno povezane teme. One osobito imaju korist od integriranog pristupa koji donosi strategija.

Specifičnosti dunavske regije

Kao jedan od najmeđunarodnijih slivova u svijetu, Dunav posjeduje mnogobrojna obilježja u smislu turizma i nasljeđa. To uključuje svjetski poznate gradove duž rijeke Dunav kao i privlačne krajolike (npr. ušće Dunava kao UNESCO-va svjetska baština). Ovo obuhvaća raspon od razvijenih turističkih odredišta poput austrijskog Wachaua do odredišta u razvoju kao što su Željezna vrata, Karpati i ušće Dunava. Mjerama bi se trebala osigurati dugoročna konkurentnost i održivost turističkog sektora ojačanog suradnjom te regionalna korist od novih dostignuća i ulaganja.

U smislu povijesti i kulture, narodi dunavske regije imaju zajedničko nasljeđe. Strategija bi po potrebi trebala iskoristiti ove veze kao pokretače promicanja daljnje kulturne suradnje i suradnje civilnog društva. Regionalna i lokalna razina imaju značajnu ulogu u ovom kontekstu.

Provedba ovog prioriteta također može omogućiti potencijal turističkog razvoja u čitavoj dunavskoj regiji kroz razvoj zajedničkih turističkih proizvoda i promotivne politike.

Aktivnost

Kulturno nasljeđe

- **Aktivnost** - *“Zasnovanost na kulturnoj raznolikosti kao prednost dunavske regije”*. To se može postići kroz:

- zaštitu kulturnih vrijednosti dunavske regije: suradnju u zaštiti vrijednosti i nasljeđa, zajednička znanstvena istraživanja, razmjenu iskustava, tečajeve, konferencije, događaje, osposobljavanja; očuvanje vojno-memorijalnih obilježja;
- povećanje kontakata među ljudima, promicanje međukulturalnog dijaloga, promicanje međuvjerskih dijaloga, jezične razmjene itd.;
- unaprjeđenje uvjeta za razmjenu mladih;
- organizaciju zajedničkih (kulturnih) događaja, festivala, programa stipendija;
- uspostavljanje mreže 'kreativnih snaga' koja uključuje glumce u području umjetnosti. Ova se mreža može temeljiti na iskustvima raznih festivala u dunavskoj regiji;
- promicanje kulturne razmjene te razmjene u umjetnosti. Kulturne aktivnosti (npr. filmovi, dokumentarne emisije, zabavne igre/programi o dunavskoj regiji) mogu značajno pridonijeti podizanju svijesti o dunavskoj regiji;
- podršku suvremenoj umjetnosti u regiji;
- podršku suvremenim institucijama zabave, uključujući suvremenu televiziju, film, glazbu i interaktivne igre;
- stvaranje baze podataka koja obuhvaća podatke o kulturnim vrijednostima i kulturnim aktivnostima.

⇒ *Primjer projekta - “Jačanje potencijala dunavske regije kroz kulturnu suradnju”:* organiziranje zajedničkih kulturnih događaja, programa, festivala, oživljavanje kulturno-povijesnih tradicija, usmjeravanje kulturno-povijesnih događaja na mjesta kulturnog nasljeđa, međunarodna suradnja, konferencije, programi razmjene, zajednički kampovi, tematska suradnja na izvornim povijesnim lokacijama na rijeci Dunav.³⁴

⇒ *Primjer projekta- “Osiguravanje obnove i održavanja lokacija od povijesnog i kulturnog značaja, očuvanje i zaštita materijalne i nematerijalne kulturne baštine te omogućavanje pristupa zajedničkoj kulturnoj baštini”.*

⇒ *Primjer projekta - “Okončanje regionalnog projekta za kulturnu i prirodnu baštinu Jugoistočne Europe (IRPP/ SAAH) u kontekstu Ljubljanskog procesa”, koji zajednički provode Vijeće Europe i Europska komisija. Ovim se projektom ističe integrirani pristup upravljanja kulturnom baštinom. On predstavlja poticaj za izgradnju mostova između raznih etničkih zajednica iz čitave regije, što doprinosi promicanju mirenja, kulturne raznolikosti te međukulturalnog dijaloga.*

⇒ *Primjer projekta- “Razvijanje Balkanskog fonda za promicanje kulture”. Ovim se utvrđuje informacijska platforma koja bi sadržavala podatke o višekulturnim programima i inicijativama u području kulture u regiji te omogućila razmjenu iskustava i dobrih praksi.*

➤ *Aktivnost - “Unaprjeđenje suradnje i kontakata među ljudima različitog podrijetla, podrška kreativnosti te osiguravanje pokretačke snage za kulturne inovacije i gospodarski razvoj na temelju baštine, tradicija i turizma”.* Ovo može biti poticano pravilnom ravnotežom tradicije i modernizacije. Pristup međukulturne raznolikosti također može pomoći povećanju privlačnosti regije za lokalno stanovništvo i turiste. To može uključiti suradnju u promicanju i informiranju; međunarodne izložbe i događaje; razmjenu u području književnosti, glazbe i umjetnosti; suradnju u istraživanju i inovacijama u nasljeđu, kulturnim i turističkim temama te suradnju u području očuvanja povijesnih spomenika.

³⁴ Npr. suradnja u okviru Međunarodne udruge glazbenih škola i projekta DANUBIANA u području vizualne umjetnosti. Potonji ima za cilj predstaviti osobito talentirane mlade umjetnike iz regije svake druge godine.

- ⇒ *Primjer projekta- “Jačanje centara za toleranciju i mirenje³⁵”.*
- ⇒ *Primjer projekta - “Daljnja podrška aktivnostima za posebne demografske skupine, kao što su ljudi koji se povezuju putem Dunava (Danube-Networkers)”. Ovim se omogućavaju zajedničke aktivnosti starijih osoba susjednih zemalja uz rijeku Dunav i zahtijeva razvijanje veza s drugim skupinama koje rade na sličnim temama.*

Turizam

- *Aktivnost - “Razvijanje dunavske regije kao europskog branda”. Strategija za dunavsku regiju trebala bi iskoristiti pozitivna opažanja o regiji. Regionalni i lokalni događaji kojima se slavi Dan Dunava 29. lipnja predstavljaju potvrdu ovog potencijala. Za većinu ovih događaja potrebni su sveobuhvatan okvir te usredotočenost na mobiliziranje resursa u turističkom sektoru.*
 - ⇒ *Primjer projekta - “Razvijanje oznake kvalitete za dunavski turizam”. Da bi se poticala konkurentnost i održivost dunavskog turizma (odredišta, smještaj, turistički operatori, usluge poput krstarenja, izleta itd.) potrebno je definirati kriterije za visokokvalitetni turizam. Za odredišta se mogu iskoristiti novi Kriteriji održivog turizma Glavne uprave za poduzetništvo i industriju (DG Enterprise and Industry). Za smještaj se može koristiti ekološka oznaka EU (‘cvijet’). Posebni instrumenti komunikacije, kao što su platforma za rezervacije putem Interneta, kampanja fotografijama itd., trebali bi posebno naglasiti kvalitetu turističkih proizvoda.*
- *Aktivnost - “Određivanje dunavske regije kao važnog europskog turističkog odredišta” kroz izradu ekološki prihvatljive turističke strategije za čitavu regiju (uključujući gradove i zajednice, kulturnu baštinu, prirodu i gospodarstvo)³⁶. Osobito bi bilo zanimljivo izraditi oznaku dunavske regije (na osnovi "branda" koji je općenitije izrađen), što bi moglo otvoriti međunarodna turistička tržišta (npr. u SAD-u i Aziji). To bi također moglo podrazumijevati zajedničko upravljanje turističkim odredištima kroz zajednički plasman, zajedničke događaje i međunarodno prihvaćene potvrde kvalitete (posebice u ekološkom smislu). Ovim se mogu promicati međunarodni turistički projekti poput biciklističkih i pješačkih staza od Crne šume do Crnog mora. Korištenje suvremenih sredstava komunikacije poput Interneta može pomoći boljem predstavljanju Dunava kao turističkog odredišta i njegovom unaprjeđenju za novu turističku klijentelu. Karpate bi također trebalo promicati kao odredište s turističkom infrastrukturom i uslugama koje bi trebalo dodatno razvijati.*
 - ⇒ *Primjer projekta- “Stvaranje transnacionalnih turističkih paketa kao npr. za kombinirane izlete vlakom-biciklom-brodom uz rijeku Dunav”.*
 - ⇒ *Primjer projekta - “Unaprjeđenje održive mobilnosti kroz promet i međupovezanost željezničkog, autobusnog i brodskog prijevoza u dunavskim zemljama” (Projekt “Dunavski promet”) kroz postizanje političkog konsenzusa za usvajanje reda vožnje i odgovarajuće politike cijena prijevoza, uzimajući u obzir potrebe biciklista (prijevoz bicikala) te turista pješaka. Cilj je stvaranje dunavske regije prihvatljive za promet i klijente, što bi omogućilo strateško turističko pozicioniranje dunavske regije uz ekološki osviještenu mobilnost.*

³⁵ Npr. Centar za mir i toleranciju u Vukovaru kao institucija za njegovanje mira i tolerancije u multietničkoj Europi. Potrebno je razvijanje mirovnih postupaka i prijelaz iz otvorenih sukoba u konsolidaciju.

³⁶ Primjer najbolje prakse je suradnja Radne skupine Dunavska Austrija (ARGE Donau Österreich koju čine turističke organizacije iz Gornje Austrije, Donje Austrije i Beča) u plasiranju austrijskog dijela dunavske regije.

- ⇒ *Primjer projekta - “Praćenje turizma u odredištima u razvoju/ osjetljivim područjima, posebice kod ušća Dunava”. Razvijanje metodologija praćenja za prikupljanje podataka o turističkim statistikama, aktivnostima, motivima i drugim pojedinostima te sustavi upravljanja posjetiteljima, posebice u ekološki ključnim lokacijama kao što je ušće Dunava.*
- ⇒ *Primjer projekta - “Održavanje i organizacija Dana dunavske kulture i turizma” na godišnjoj razini u različitim mjestima u slivu rijeke Dunav s ciljem promicanja Dunava kao privlačnog turističkog odredišta i razmatranja različitih tema sa stručnjacima”.*
- *Aktivnost - “Promicanje turizma zasnovanog na kratkim vikend posjetima i rekreaciji te dužim posjetima”.*
- *Aktivnost - “Daljnji razvoj sustava plovidbe i luka za dunavske brodove za rječno krstarenje i privatne jahte” osiguravanjem nesmetane i sigurne plovidbe s određenim standardima za luke i drugu infrastrukturu u odnosu na plovidbu. Ova aktivnost trebala bi biti međusobno povezana s aktivnostima u okviru povezivanja stupova. To bi također trebalo podrazumijevati i bolja sidrišta, bolje kopnene objekte za dobrodošlicu i rekreaciju. Potrebni su ekološki prihvatljivi sustavi upravljanja otpadom. Integracija Dunava i Crnog mora u "kombinirana" odredišta za brodove za krstarenje također bi trebala stvoriti vezu sa Sinergijom Crnog mora EU.*
- *Aktivnost - “Daljnji razvoj i intenziviranje aktivnog turizma”. Formiranje putnih lanaca uz rijeku Dunav s privlačnim postajama i prijedlozima turističkih planova puta za nekoliko dana (vlakom, automobilom, brodom biciklom i pješke).*
- *Aktivnost - “Dodatno jačanje međusobne povezanosti i suradnje u obrazovanju te znanstvenim i istraživačkim aktivnostima u području turizma” (modernizacija plana i programa za stručno i sveučilišno obrazovanje za zanimanja u području turizma; razvoj suradnje u razmjeni predavača, studenata, učenika te osoblja u programima obrazovanja i osposobljavanja u području turizma; stvaranje, organizacija i provedba programa cjeloživotnog obrazovanja za poslove u turizmu/ turističkoj industriji).*
- *Aktivnost - “Unaprjeđenje planiranja i infrastrukture za turizam”. To bi trebalo podrazumijevati objekte za smještaj i hotele, lučku turističku infrastrukturu, šetališta i staze, informativne centre, biciklističke staze te njihovo povezivanje u dunavskoj regiji, uključujući njihovu povezanost s mrežom putova uz rijeke Savu i Dravu. Ovim bi također trebalo staviti naglasak na zaštićena područja i lokacije koje spadaju u prirodno ili kulturno nasljeđe kao i tematske parkove, vinske ceste, vidikovce, terene i opremu za šport i rekreaciju.*
 - ⇒ *Primjer projekta - “Unaprjeđenje turističkog krstarenja na rijeci Dunav” (usklađivanje i koordinacija reda vožnje za autobuse, vlakove i brodove u turizmu; Dunav i Crno more – odredište za brodove za krstarenje).*
 - ⇒ *Primjer projekta - “Realizacija dunavskog šetališta predloženog od strane Dunavske turističke komisije”.*
- *Aktivnost - “Podrška unaprjeđenju kvalitete turističkih proizvoda” i lanca nabave izradom regionalnih strategija održivog turizma i utvrđivanjem kriterija kvalitete kao i izradom eko-oznaka i shema certifikacije. To može uključivati i osnivanje turističkih udruga i pokretanje kampanja.*
- *Aktivnost - “Promicanje održivog turizma” kao npr. putem promicanja prijevoza*

vlakom/autobusom/biciklom/brodom kao opcija te njihovo kombiniranje s turističkim atrakcijama koje bi poticale posjete prirodnim i kulturnim lokacijama .

⇒ *Primjer projekta - “Podrška ekološkim (zelenim) stazama i biciklističkom turizmu”.* Biciklistički turizam predstavlja oblik održivog turizma i često doprinosi prekograničnom razvoju europskih regija. Ovaj projekt ima za cilj iskoristiti sve veći značaj biciklističkog turizma duž dunavske biciklističke staze i drugih dužih biciklističkih staza unutar regije kao što je staza koja je u planu pod nazivom "staza Željezne zavjese". Postoji već veliki broj uspješnih regionalnih i međudržavnih biciklističkih ruta u regiji, uključujući primjerice Zelenu stazu Prag-Beč ili Jantarski put od Budimpešte kroz Slovačku do Krakova u Poljskoj te nacionalne i pod-nacionalne putove kao što su vinske ceste Južne Moravske i austrijske Vinske četvrti (Weinviertel).

➤ **Aktivnost - “Promicanje wellness turizma u regiji”.**

⇒ *Primjer projekta - “Podrška zdravstvenim i wellness objektima, uključujući i ljekovita kupališta, unaprjeđenje i marketing”.*

➤ **Aktivnost - “Prikupljanje postojećih podataka o kulturnim aktivnostima te stvaranje opsežne baze podataka koja daje pregled kulturnih aktivnosti u dunavskoj regiji”.**

➤ **Aktivnost - “Promicanje kulturne razmjene te razmjene u području umjetnosti”.** Kulturne aktivnosti (npr. filmovi, dokumentarne emisije, zabavne igre/programi o dunavskoj regiji) mogu značajno pridonijeti podizanju svijesti o dunavskoj regiji.

⇒ *Primjer projekta - “Implementacija Dunava-puta kulture”.* Kada je riječ o zaštiti, obnovi i korištenju kulturnog nasljeđa, u mnogim dunavskim zemljama djelomično postoji nedostatak svijesti, financijskih sredstava te administrativnog/zakonskog okvira. Obnova, zaštita, razvoj te promicanje materijalnog i nematerijalnog nasljeđa potrebni su za razvoj turizma. Potrebno je podržavati zajedničke kulturne projekte (obnovu palača i dvoraca i tradicionalnog građevinskog nasljeđa, krstarenje brodom, oživljavanje starih zanata, izradu suvenira, oživljavanje tradicionalnih i pokretanje novih manifestacija i proslava, aktivnosti za promicanje duha zajedništva među stanovništvom u dunavskoj regiji). Mogla bi se izraditi suvremena kulturna karta regije.

⇒ *Primjer projekta - “Realizacija Kulturne karte Dunava”.* Zasnovano na postojećim materijalima i proširenje tamo gdje je to moguće i potrebno (ARGE Donauländer – Radna skupina kultura i znanosti dunavske regije).

⇒ *Primjer projekta - “Realizacija Dunavske medijske mreže”.* Ovo se tiče medijskih centara, radio i televizijskih postaja, stručnjaka, vladinih i pojedinih nevladinih organizacija itd.

⇒ *Primjer projekta - “Daljnji razvoj Dunavskog kazališnog festivala”.*

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje dunavskog limesa ³⁷ kao svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a, predložene od Dunavske komisije (već postojeći projekt financiran od strane ETC Srednjoeuropskog programa)”.*

³⁷ Ovaj program koji se ostvaruje kroz suradnju organizacija za očuvanje baštine iz Mađarske i četiri druge zemlje (Njemačke, Austrije, Slovačke i Poljske) te drugih partnera, definira kao svoj cilj pripremu kandidature za svjetsku baštinu jednog od najznačajnijih i zasigurno najizuzetnijih dijelova granice Rimskog carstva.

B) OČUVANJE OKOLIŠA U DUNAVSKOJ REGIJI

OČUVANJE OKOLIŠA U DUNAVSKOJ REGIJI

Okoliš je ključni element u svim ljudskim aktivnostima. Kao takav spominje se u mnogim dijelovima ove Strategije, bilo dragovoljno ili ako to nije slučaj, u okviru zakonskih obveza (npr. Direktiva o procjeni utjecaja na okoliš, Direktiva o pticama ili staništima itd.). Međutim, neophodan je poseban stup posvećen okolišu u Dunavskoj strategiji za ovu ekološki bogatu i često osjetljivu regiju kako bi se pomno mogao pratiti napredak u projektima i aktivnostima vezanim uz okoliš.

Predložene akcije izravno će pridonijeti Strategiji Europa 2020. One konkretno imaju za cilj rješavanje problema klimatskih promjena, razvijanje održivog korištenja resursa (koji na primjer podrazumijevaju vodu, prirodu i tlo) te osiguravanje kvalitetnog života. One će osim toga pridonijeti postizanju ciljeva zadanih u Strategiji Europa 2020, ostvarivanju vizije o bioraznolikosti za 2050. godinu kao i implementaciji Strategije bioraznolikosti EU poslije 2010. godine nakon što se ona usvoji.

Ovaj stup se usredotočuje na tri prioritetna područja : (1) obnavljanje i održavanje kvalitete voda; (2) upravljanje ekološkim rizicima te (3) očuvanje biološke raznolikosti, krajolika te kvalitete zraka i tla.

Ova prioritetna područja moraju se razmatrati zajedno s ostalim političkim područjima. Ova Strategija zastupa integrirani pristup. Primjerice, poboljšanje prometne infrastrukture ima pozitivan utjecaj na poslovno okruženje, na privlačnost gradova i regija ili na mobilnost građana, ali može negativno utjecati na krajolike, bioraznolikost, kvalitetu zraka, tla i vode. U energetsom sektoru poželjno je povećati proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, no to se ne može izvršiti na štetu bioraznolikosti. Sva ova pitanja treba zajedno razmatrati kako bi se našlo najodrživije rješenje.

Primjeri financiranja u regiji

Troškovi koji se financiraju iz Strukturnih fondova³⁸ u razdoblju od 2007.-2013.³⁹

Okoliš	19,5 milijardi eura
Bioraznolikost	1,1 milijardi eura
Obrada otpadnih voda	5,7 milijardi eura
Pitka voda	3 milijarde eura
Kruti otpad	2,6 milijardi eura
Rizici	1,9 milijardi eura
Ostalo	5,2 milijardi eura

Ostali izvori financiranja

Drugi programi EU pridonose ovom stupu, osobito Sedmi okvirni program za istraživanje, program LIFE – financijski instrument za okoliš, Instrument pretpristupne pomoći (IPA), nacionalni programi, programi prekogranične suradnje i programi za veći broj država korisnica, nekoliko programa iz Europskog instrumenta susjedstva i partnerstva (European Neighbourhood and Partnership Instrument - ENPI) (kao što su Regionalni programi ili programi prekogranične

³⁸ Europski regionalni razvojni fond (European Regional Development Fund - ERDF), uključujući prekograničnu suradnju, Kohezijski fond i Europski socijalni fond za države članice. Instrument pretpristupne pomoći i Europski instrument susjedstva i partnerstva (European Neighbourhood and Partnership Instrument - ENPI) nisu uključeni.

³⁹ Korištenje Strukturnih fondova ovisi o određenim operativnim programima izrađenim i odobrenim na početku postupka planiranja programa za razdoblje od 2007.-2013. u bliskoj suradnji Europske komisije i zemalja članica/regija. Ovo bi trebalo pružiti mogućnost za financiranje posebnih aktivnosti/ projekata ovisno o prioritetima i mjerama/ aktivnostima utvrđenim u datim operativnim programima.

suradnje), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (European Agriculture Fund for Rural Development - EAFRD), Europski fond za ribarstvo (European Fisheries Fund - EFF) te Financijski instrument Europske unije za civilnu zaštitu. Nacionalne, regionalne i lokalne politike također osiguravaju financijska sredstva za značajne projekte. Značajna financijska sredstva već su osim toga osigurana za veliki broj projekata putem kredita i/ili sufinanciranja od strane raznih međunarodnih i bilateralnih financijskih institucija kao što su Europska investicijska banka (European Investment Bank - EIB), Europska banka za obnovu i razvoj (European Bank for Reconstruction and Development - EBRD), Svjetska banka, Razvojna banka Vijeća Europe (Council of Europe Development Bank -CEB) ili drugi zajmodavci.

Za potrebe zemalja Zapadnog Balkana nedavno su uloženi dodatni naponi kako bi se poboljšala koordinacija i udruživanje instrumenata za subvencije i zajmove putem Investicijskog okvira za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework⁴⁰ - WBIF). Instrument koji je sličan WBIF-u, pod nazivom Fond za investicije u zemljama politike susjedstva, funkcionira u Republici Moldaviji i Ukrajini.

Državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u aktivnostima u području očuvanja okoliša također pomaže i Regionalna ekološka mreža za pristup (Regional Environmental Network for Accession - RENA) koja im pomaže pri razmjeni informacija i iskustava vezanih uz pripremu za ekološke vidove pristupa, uključujući i područje strateških investicija i planiranja.

Na primjer, u području voda bilo je značajnih ulaganja. Primjerice, Europska investicijska banka već pruža veliku podršku mnogim projektima koji pridonose cjelokupnom poboljšanju kvalitete vode u dunavskom slivu. Europska investicijska banka podržava financijski i tehnički tekuće projekte iz područja obrade otpadnih voda, kanalizacijskog otpada ili pitke vode u Austriji, Bugarskoj, Češkoj, Mađarskoj, Rumunjskoj, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji. U suradnji s Europskom komisijom, Europskom bankom za obnovu i razvoj te Njemačkom razvojnom bankom (KfW), Europska investicijska banka također je uključena u upravljanje inicijativom za Zajedničku podršku projektima u europskim regijama (Joint Assistance to Support Projects in European Regions - JASPERS) koja trenutno pomaže u pripremi 36 velikih projekata u području voda u zemljama dunavskog sliva koje su članice EU.

⁴⁰ Investicijski okvir za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework - WBIF) predstavlja instrument udruživanja subvencija i zajmova za potrebe država kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja.

4) OBNOVA I OČUVANJE KVALITETE VODA

Predstavljanje pitanja

Dostupnost i kvaliteta izvora slatke vode su od vitalnog značaja. Voda nam je potrebna za piće, za navodnjavanje, industriju, proizvodnju struje, prijevoz i turizam. Ekološkim sustavima potrebna je kvalitetna voda kako bi pravilno funkcionirali te kako bi se obnovila i očuvala bioraznolikost.

Središtem dunavske regije protječe druga po veličini rijeka u Europi i najmeđunarodniji sliv u svijetu. Dunav se proteže dužinom od 2.800 kilometara kroz Europu i ulijeva se u Crno more nakon što svojim tokom povezuje 10 država i dosegne prostranu deltu koja predstavlja područje s najbogatijom bioraznolikošću u Europi.

Dunavski sliv koji obuhvaća površinu od preko 800.000 km², prostire se u više od 19 zemalja od kojih je njih 14⁴¹ potpisalo Konvenciju o zaštiti rijeke Dunav (Danube River Protection Convention -DRPC) u Sofiji godine 1994. Osim samog Dunava, sliv obuhvaća i druge veće europske rijeke poput Save, Tise, Drave i Pruta kao i neke manje kao što su rijeke Inn, Morava, Vah, Velika Morava i Siret. Na drenažno područje Dunava također utječu i dva velika planinska lanca Alpe i Karpati.

Stoga je upravljanje vodama ključno pitanje za dunavsku regiju, posebice zato što voda ne poznaje granice i zato što upravljanje vodama zahtijeva dobru koordinaciju i čvrstu međusobnu suradnju između zemalja i između sektora . To je glavni praktični aspekt koji ilustrira cilj postizanja teritorijalne povezanosti zajamčene Lisabonskim ugovorom.

Ovakva koordinacija već je omogućena uz pomoć Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR), upravnog tijela Konvencije o zaštiti rijeke Dunav (DRPC), koja je osnovana 1998. godine te podržana od strane Tajništva kako bi se Konvencija provela, a u skorije vrijeme, kako bi se ostvarili prekogranični vidovi Okvirne direktive EU o vodama (Water Framework Directive - WFD). Glavne pritoke također su započele raditi na pojačanoj suradnji nakon osnivanja primjerice Međunarodne komisije za sliv rijeke Save (International Sava River Basin Commission - ISRBC) koja ima za cilj uspostavljanje održivog upravljanja vodama i plovidbe na rijeci Savi. Suradnjom u okviru sliva rijeke Tise koordinira Skupina za rijeku Tisu ICPDR-a.

Upravljanje vodama diljem EU osim toga mora biti usklađeno s nizom zakonskih akata koji dovode do konkretnih aktivnosti i ulaganja u zemljama članicama. Sve to ima za cilj poboljšanje kvalitete voda, što je osobito važno za dunavsku regiju. Konkretno, provedba Okvirne direktive EU o vodama (WFD), Direktive za obradu gradskih otpadnih voda (UWWT) ili Direktive o nitratima trebala bi sama po sebi jamčiti značajno poboljšanje kvalitete vode.

Specifičnosti dunavske regije

⁴¹ Zemlje s površinama sliva većim od 2.000 km² službeno se smatraju dijelom dunavskog sliva u skladu s općim odredbama Konvencije o zaštiti rijeke Dunav.

Nedavna detaljna analiza provedena uglavnom u okviru ICPDR-a⁴² dala je pouzdanu i potpunu sliku o kvaliteti vode i pitanjima vodoprivrede duž dunavskog sliva. To se navodi u Planu za upravljanje slivom rijeke Dunav (Danube River Basin Management Plan - DRMP) koji su usvojile sve ugovorne stranke u prosincu 2009. godine⁴³. Iz Plana za upravljanje jasno se vidi da postoje značajni problemi duž cijelog sliva rijeke. Poticaj za daljnje istraživanje i utvrđivanje korektivnih i preventivnih mjera osiguravaju zakonski akti Europske unije poput Okvirne direktive EU o vodama (WFD), Direktive o pticama i staništima, Direktive o poplavama itd.

Ovdje naznačene aktivnosti konkretno će se baviti pitanjima kvalitete vode u dunavskom slivu i njegovim glavnim podslivovima (pritokama). Međutim, probleme vode treba razmatrati na integrirani način, što zapravo znači da su problemi kao što su poplava i nestašica vode (o kojima se govori u Poglavlju o rizicima za okoliš) ili pak problem upravljanja krutim otpadom (o kome se govori u Poglavlju o bioraznolikosti i krajolicima) od istog ključnog značaja.

Od posebne važnosti za regiju je kvaliteta vode koja se ulijeva u Crno more. Iako je malo podataka o drugim rijekama koje se ulijevaju u ovo more, logična pretpostavka je da najveći broj onečišćivača dolazi iz rijeke Dunav zbog velike količine fosfata koji dospijeva u Crno more riječnim putem. Stoga će pozitivne aktivnosti za smanjenje onečišćenja rijeke Dunav izravno povoljno utjecati i na Crno more i njegov morski svijet. S pravnog stanovišta, s obzirom da je Crno more osjetljivo područje prema Direktivi o gradskim otpadnim vodama, sve tvornice za obradu gradskih otpadnih voda u uzvodnim aglomeracijama EU, koje imaju više od 10.000 stanovnika, moraju osigurati napredniju (tercijarnu) obradu vode.

Plan za upravljanje slivom rijeke Dunav i njegovo osnovno istraživanje, monitoring i analiza izdvojili su četiri glavna problema u odnosu na kvalitetu vode (kako površinske tako i podzemne, kao i njezinog kemijskog i ekološkog stanja) duž dunavskog sliva:

1. organsko onečišćenje: uzrokovano ispuštanjem djelomično obrađenih ili neobrađenih otpadnih voda koje potječu iz aglomeracija, industrije i poljoprivrede. Organsko onečišćenje dovodi do poremećaja u razini kisika kod površinskih voda i ima izravan negativan utjecaj na vodeni ekološki sustav;
2. onečišćenje hranjivim tvarima: uzrokovano ispuštanjem fosfata i dušika u poljoprivredi (nastalih kao posljedica obrade zemlje – mineralna gnojiva i kao posljedica stočarstva – stočna gnojiva) te ispuštanjem neobrađenih otpadnih voda iz industrija i urbanih područja. Onečišćenje hranjivim tvarima obično izaziva eutrofikaciju i na taj način potiče ubrzani rast algi i drugih nepoželjnih biljaka koje utječu na druge organizme i naposljetku smanjuju kvalitetu vode. Direktiva o nitratima trebala bi se u cijelosti provesti u ovoj regiji;
3. onečišćenje opasnim tvarima: uglavnom uzrokovano industrijskim otpadnim vodama, ispuštanjem tvari nastalih kao posljedica rudarskih aktivnosti i slučajnog ispuštanja. Onečišćenje opasnim tvarima može ozbiljno ugroziti ekosustav (vodeni i kopneni) te izravno utjecati na zdravlje ljudi;
4. hidromorfološke promjene na rijekama i jezerima: prekidanje kontinuiteta rijeka i staništa, razdvajanje susjednih močvarnih/plavnih područja te hidrološke promjene značajno utječu na kvalitetu vode. Kontinuitet rijeka također je vrlo bitan kako bi se omogućilo najugroženijim vrstama poput jesetre da očuvaju svoju samoodrživu populaciju. Također se

⁴² Pogledajte informacije o Zajedničkim istraživanjima rijeke Dunav na internetskoj stranici <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/jds2.htm> i Transnacionalnu mrežu za praćenje na <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/tmn.htm>

⁴³ Pogledajte internetsku stranicu http://www.icpdr.org/icpdr-pages/danube_rbm_plan_ready.htm

mora uzeti u obzir i utjecaj na ekološko stanje vode te primjerice njezina ravnoteža sedimenta.

Aktivnosti

- **Aktivnost - “Potpuna realizacija Plana za upravljanje slivom rijeke Dunav”.** U području vodoprivrede, suradnja između dunavskih zemalja već se prilično ostvaruje suradnjom između vlada koja se odvija pod pokroviteljstvom Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR) i Međunarodne komisije za sliv rijeke Save (ISRBC). Ovaj Akcijski plan u cijelosti podržava sve mjere oko kojih su se složile zemlje u okviru prihvaćenog Plana upravljanja slivom rijeke Dunav (Danube River Basin Management Plan - DRBMP) i pridruženog Zajedničkog programa mjera. Stoga Dunavska deklaracija pod nazivom "Dunavski sliv: zajedničke vode – zajednička odgovornost"⁴⁴ usvojena od strane ministara za zaštitu okoliša 16. veljače 2010. godine, čini sastavni dio ovog Akcijskog plana Strategije Europske unije za dunavsku regiju (EUSDR) te predstavlja ključni izvor informacija u utvrđivanju, određivanju prioriteta i osiguravanju financijske pomoći dogovorenim mjerama u zemljama dunavske regije.
- **Aktivnost - “Značajno jačanje suradnje na razini podsliva”.** Dunav ima nekoliko važnih međunarodnih pritoka. Zbog njih je posebice bitno da se izrade posebni planovi za upravljanje riječnim slivom (rijeke Tisa, Sava i Prut). Tamo gdje već postoje institucije (npr. Komisija za sliv rijeke Save, Skupina za rijeku Tisu), suradnja i razmjena informacija trebale bi se povećati. Tako gdje to baš i nije slučaj (npr. rijeka Prut), ovaj postupak bi trebalo započeti ili promicati. To se također odnosi i na aktivnosti neophodne za ušće Dunava gdje je potrebno sačiniti sporazume o zajedničkom upravljanju.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Realizacija i usvajanje Plana upravljanja pritokama u slivu rijeke Dunav”.* Ovaj projekt je trenutno u tijeku za rijeku Tisu i rijeku Savu. Rumunjska, Slovačka, Mađarska, Ukrajina i Srbija trenutno surađuju oko rijeke Tise na temelju Memoranduma razumijevanja potpisanog 2004. godine i koordiniranog od strane Skupine za rijeku Tisu osnovane u okviru ICPDR-a. Prvi nacrt Integriranog plana upravljanja slivom rijeke Tise je u postupku javne rasprave i trebao bi biti završen do kraja 2010. godine. Što se tiče rijeke Save, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija i Slovenija potpisale su Okvirni ugovor o slivu rijeke Save te osnovale Međunarodnu komisiju za sliv rijeke Save (International Sava River Basin Commission - ISRBC). Cjelokupni Plan upravljanja riječnim slivom je u pripremi i financijski je podržan od strane Europske komisije, a trebao bi biti završen do kraja 2011. godine (nositelj : nadležno tijelo za upravljanje rijekom; rok: do kraja 2011. godine).
 - ⇒ *Primjer projekta - “Realizacija i usvajanje Plana upravljanja deltom Dunava”.* Delta je jedan od podslivova koji se nalazi u okviru šireg područja Dunava. Još se mnogo treba učiniti kako bi se unaprijedilo zajedničko prikupljanje podataka, zajedničko istraživanje te zajedničke inicijative u odnosu na vodoprivredu u okviru delte. Unatoč složenim društveno-gospodarskim i političkim pitanjima koja se odnose na ovo područje, tri uključene zemlje (Rumunjska, Moldavija i Ukrajina) počele su bliže surađivati uz podršku ICPDR-a. Cjelokupni Plan upravljanja trebao bi se pripremiti i prihvatiti po mogućnosti uz podršku projekta financiranog od strane Europskog instrumenta susjedstva i partnerstva za prekograničnu suradnju (ENPI CBC) za Rumunjsku, Ukrajinu i Moldaviju (nositelji: Rumunjska, Ukrajina i Moldavija).

⁴⁴ Pogledajte internetsku stranicu <http://www.icpdr.org/icpdr-pages/mm2010.htm>

➤ **Aktivnost- “Nastavak ulaganja i pružanja podrške sustavima prikupljanja informacija koji su već razvijeni od strane ICPDR-a”.** Aktivnosti poput Transnacionalne mreže za praćenje, Zajedničkog istraživanja rijeke Dunav (Danube Joint Surveys) ili baze podataka Geografskog informacijskog sustava (Geographic Information System - GIS) predstavljaju izvor bitnih informacija koje su neophodne za prepoznavanje ključnih problema te poduzimanje mjera za postizanje ciljeva definiranih u Okvirnoj direktivi o vodama. Ova sredstva trebaju biti u skladu s mjerama, pravima i obvezama Direktive za uspostavu infrastrukture prostornih informacija u Europskoj zajednici (INSPIRE)⁴⁵, trebaju biti podržana od strane zemalja koje su u to uključene i osmišljena tako da se suočavaju s novim izazovima i problemima poput onih vezanih uz scenarije klimatskih promjena ili seobu riba. Trebalo bi poboljšati standardizaciju metoda uzorkovanja i analize te se obvezati na postizanje ciljeva u odnosu na uzorkovanje i analizu.

⇒ *Primjer projekta - “Provedba sljedećeg zajedničkog istraživanja rijeke Dunav (Joint Danube Survey) do godine 2013. te dovršenje postojeće baze podataka Geografskog informacijskog sustava za sliv rijeke Dunav (Danube GIS)”. U području vodoprivrede od bitnog su značaja prikupljanje i analiza podataka i daljnje usklađivanje ostalih nacionalnih metoda praćenja i procjene. U tom smislu postojeći posao koji je već završen trebalo bi dalje proširivati tako da praćenje kvalitete vode bude njegova stalna aktivnost. Što se tiče Geografskog informacijskog sustava (GIS), od izuzetne je važnosti da se usuglasi sa sustavom WISE koji je razvila EU i da se na taj način rezultati učine dostupnim ostalim ključnim akterima (nositelj: Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR); rok: 2013. godine).*

⇒ *Primjer projekta - “Uspostavljanje i okončanje Geografskog informacijskog sustava za sliv rijeke Save (Sava GIS)”. Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC) usvojila je Strategiju za Geografski informacijski sustav za sliv rijeke Save 2008. godine. Osnovni cilj Strategije za Geografski informacijski sustav za sliv rijeke Save je uspostavljanje učinkovitog i djelotvornog (geo)informacijskog sustava te infrastrukture prostornih podataka kako bi se podržao širok spektar aktivnosti planiranja u okviru vodoprivrede. U prosincu 2009. godine Europska komisija je dala ISRBC-u bespovratna pomoć kako bi mu pružila podršku u pripremi i implementaciji plana upravljanja rijekom. Na taj će način prikupljeni skupovi nacionalnih podataka biti obrađeni i potvrđeni, a početne aktivnosti uspostavljanja osnovnih funkcija Sava GeoPortala će biti provedene (nositelj: ISRBC; rok: prosinac 2013. godine).*

➤ **Aktivnost - “Nastavak velikih ulaganja u izgradnju i modernizaciju objekata za obradu gradskih otpadnih voda u dunavskom slivu, uključujući mjere za izgradnju kapaciteta na regionalnoj i lokalnoj razini za projektiranje takve infrastrukture”.** Uvjeti propisani zakonima EU o zaštiti okoliša moraju biti u cijelosti ispunjeni, a financijska podrška EU mora se učinkovito iskoristiti kako bi se omogućila potpuna primarna, sekundarna i tercijarna obrada kao što je predviđeno zakonima EU. Dunavske zemlje koje nisu članice EU se osim toga ohrabruju da što prije investiraju u postrojenja za obradu otpadnih voda, kao što su se i obvezale kada su krajem 2009. godine usvojile Plan upravljanja slivom rijeke Dunav (DRBMP). To je osobito neophodno u velikim aglomeracijama kao što je grad Beograd. Cjelokupan popis potrebnih sredstava može se dobiti od Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR)⁴⁶.

⇒ *Primjer projekta - “Provedba projekta suradnje na Plavom Dunavu za razmjenu tehnologija, iskustva i osoblja u području obrade gradskih otpadnih voda”. Projekt od*

⁴⁵ Direktiva 2007/2/EZ – za uspostavu infrastrukture prostornih informacija u Europskoj zajednici

⁴⁶ Pogledajte http://www.icpdr.org/participate/sites/icpdr.org/participate/files/DRBMPmaps_all.pdf

početka uključuje dunavske gradove Ulm i Vidin i posebno se bavi novim tehnologijama koje imaju za cilj ukloniti otpad iz farmaceutskih proizvoda (nositelj: Sveučilište u Ulmu; rok: 2014. godine).

- **Aktivnost - “Formiranje zaštitnih zona uz rijeke kako bi se zadržale hranjive tvari te unaprjeđenje alternativnog skupljanja i obrade otpada u manjim ruralnim naseljima”.** To je važna aktivnost koja upotpunjuje učinke formiranja mreže postrojenja za obradu otpadnih voda. Druge, jeftinije i lakše metode za smanjenje ispuštanja onečišćenja u rijeke (alternativna sanacija) trebalo bi ispitati kad god je to moguće. Za primjere projekata pogledajte "Prioritet u odnosu na rizike za okoliš".
- **Aktivnost - “Poticanje i razvijanje aktivnog postupka dijaloga i suradnje između nadležnih tijela u području poljoprivrede i zaštite okoliša kako bi se omogućilo poduzimanje mjera za rješavanje problema onečišćenja u poljoprivredi”.** Najvažnije je da ključni dionici iz područja zaštite okoliša i poljoprivrede (ministarstva, ali i udruge poljoprivrednika te civilno društvo) surađuju, koristeći instrumente poput Najbolje poljoprivredne prakse i Ekološke poljoprivrede, kako bi zajedničkim snagama osnažili konkretne mjere za smanjenje onečišćenja koje je izazvano umjetnim i stajskim gnojivima. Ove aktivnosti bi trebalo proširiti kako bi bile u skladu s Direktivom o nitratima te kako bi se postigla potpuna provedba u regiji holističkog/sveobuhvatnog plana te smanjilo ispuštanje hranjivih tvari. U zemljama članicama to je potkrijepljeno prvim i drugim stupom Zajedničke poljoprivredne politike, gdje su takve intervencije već napravljene.
- **Aktivnost - Propisivanje zakona na odgovarajućoj razini kako bi se ograničila prisutnost fosfata u deterđentima”.** Ova ključna aktivnost smatra se vrlo isplativom inicijativom za sprječavanje onečišćenja koja brzo i učinkovito može smanjiti onečišćenje hranjivim tvarima u dunavskoj regiji.
- **Aktivnost - “Prerada opasnih tvari i onečišćenog mulja najsuvremenijom i najboljom raspoloživom tehnologijom te razvijanje i unaprjeđenje mjera za sanaciju opasne proizvodnje ili napuštenih industrijskih lokacija i odlagališta otpada”.** Neophodno je ulagati u istraživanja i inovacije kako bi se smanjio rizik uzrokovan proizvodnjom opasnih tvari i njihovim odlaganjem, koje ima katastrofalne posljedice za kvalitetu podzemnih i površinskih voda.
- **Aktivnost - “Osiguravanje pravilne kontrole i postupne zamjene tvari koje se smatraju problematičnim za dunavsku regiju”** te koje su temeljem uredbe REACH⁴⁷ definirane kao tvari s posebno zabrinjavajućim svojstvima, izradom Priloga br. 15 dosjea za identifikaciju ovih tvari kako bi se u konačnici uvrstile u Prilog br. 14 REACH-a.
- **Aktivnost - “Smanjenje postojećih prekida u kontinuitetu vode kako bi se osigurala migracija riba u dunavskom slivu”.** Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR) utvrdila je 900 mjesta gdje je tok vode prekinut do te mjere da sprječava migraciju riba. U važećem Planu upravljanja slivom rijeke Dunav (DRBMP) dogovoreno je da će biti napravljeno 108 pomoćnih sredstava za migraciju, što je dobar početak, ali će se u narednim godinama morati proširiti. Od ključne je važnosti da se u potpunosti provede zajednički Akcijski plan za jesetru⁴⁸ te da se ulaže u nastavak istraživanja o migracijskim rutama riba i njihovom ponašanju.

⁴⁷ Uredba 1907/2006

⁴⁸ Pogledajte internetsku stranicu <http://www.iad.gs/docs/reports/SAP.pdf>

- ⇒ *Primjer projekta - “Izrada studije izvedivosti za ponovnu uspostavu kontinuiteta na Željeznim vratima”. Broj jesetri i drugih riba smanjuje se radi postojanja velikih brana koje sprječavaju migracije riba, a time i njihovo razmnožavanje. Jedna od najvećih prepreka je brana hidroelektrane Željezna vrata između Rumunjske i Srbije. Trebalo bi provesti studiju izvedivosti o mogućnostima migracije riba kroz branu (nositelji: Rumunjska i Srbija; rok: kraj 2012. godine).*
- ⇒ *Primjer projekta - “Izvršenje procjene za ponovno uspostavljanje ravnoteže taloga u Dunavu”. Potrebno je pronaći prekogranična rješenja problema usijecanja riječnog korita i nedostatka riječnog taloga. Brane hidroelektrana i jaružanje na rijeci Dunav uzrokuju ozbiljne probleme u ravnoteži taloga u riječnom sustavu, što dovodi do produbljivanja riječnog korita na dijelovima rijeke sa slobodnim tokom. Koordinacija u okviru Strategije osigurat će pronalaženje i provedbu najboljih rješenja. To je također značajan projekt kad je riječ o sprječavanju poplava.*
- ⇒ *Primjer projekta - “Proučavanje bioraznolikosti i ekološkog stanja riječnog taloga, vode i biote u slivu rijeke Save”. Ovaj projekt bi se uglavnom trebao usredotočiti na integraciju ekoloških direktiva EU u zemljama u području sliva rijeke Save. Uspostavit će se sustav za učinkovitu razmjenu podataka te će se osigurati razmjena know-how između partnera na projektu i ostalih relevantnih institucija u području sliva rijeke Save. Na temelju prikupljenih podataka procijenit će se stanje okoliša u slivu rijeke Save. Rezultati projekta poslužit će kao temelj za primjenu direktiva EU i aktivnosti održivog upravljanja vodama koje su od ključne važnosti za Plan upravljanja slivom rijeke Save te za upravljanje prirodnim dobrima i zaštićenim područjima (nositelj: Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC), rok: 2014. godine).*
- **Aktivnost - “Promicanje mjera koje će ograničiti crpljenje vode”.** S obzirom da postoji velika potreba za korištenjem vode u razne svrhe (voda za piće, navodnjavanje, industrija, energija), a uzimajući u obzir da postoji mogućnost da se smanji količina dostupne vode u budućnosti, trebalo bi poduzeti određene mjere i provesti neke aktivnosti kako bi se napravio koncept upravljanja crpljenjem vode s posebnim naglaskom na upravljanju potražnjom vode, kao npr. promicanje učinkovitih tehnika navodnjavanja u poljoprivredi, smanjenje potrošnje vode u industriji te prihvaćanje kulture štednje vode kao što je navedeno u Priopćenju Europske komisije o nestašici vode i sušama u EU⁴⁹.
- **Aktivnost - “Podizanje opće svijesti i omogućavanje razmjene dobre prakse u pitanjima integriranog upravljanja vodama u dunavskom slivu među donositeljima odluka na svim razinama te među stanovništvom ove regije”.** Vrlo je važno da veliki dio stanovništva, posebice mladi ljudi, budu svjesni izazova s kojima se regija suočava po pitanju kvalitete vode i upravljanja vodama. Postojeće inicijative poput Dana Dunava ili Dunavske kutije trebalo bi dalje razraditi i proširiti.
- **Aktivnost - “Promicanje mjera čiji je cilj smanjenje manjka znanja, razvijanje i prijenos instrumenata, metoda i smjernica za osiguravanje sigurne opskrbe pitkom vodom”.** Opskrba pitkom vodom predstavlja ozbiljan problem za čitavu regiju i postoje velike razlike između postojećih infrastruktura, gdje neke mreže imaju natprosječnu stopu istjecanja, a kojima je osiguravanje kvalitete vode na razini ispod prosjeka. To se može popraviti uspostavljanjem intenzivne suradnje između dobavljača vode za piće. Trebalo bi razmotriti načine za provedbu načela nadoknade troškova kao i opća pitanja vezana uz cijenu vode te razmijeniti iskustva o tome.

⁴⁹ COM(2007) 414 konač.

- **Aktivnost - “Daljnje unaprjeđenje prakse za Integrirano upravljanje priobalnim područjem (Integrated Coastal Zone Management - ICZM) i Pomorsko prostorno planiranje (Maritime Spatial Planning - MSP) na zapadnim obalama Crnog mora”.** Ljudske aktivnosti koje se odvijaju u priobalnim i morskim područjima često su međusobno suprotstavljene, ali i s potrebom da se zaštite staništa i krajolici. Treba poticati ICZM i MSP, instrumente za planiranje, koji predviđaju prostornu i vremensku raspodjelu ljudskih aktivnosti u priobalnim i morskim područjima, trebalo bi poticati te osigurati razmjenu iskustva i daljnji razvoj pilot projekata u okviru projekta PlanCoast. S obzirom da mnogi problemi prelaze državne granice, ICZM i MSP mogu u cijelosti biti od koristi samo ako sve priobalne regije uvedu ovakve sustave, ako upotrebljavaju kompatibilne i usporedive sustave te uče iz međusobnih iskustava. Ovakve će se aktivnosti provoditi uzimajući u obzir Okvirnu direktivu za pomorsku strategiju, Preporuku EU za ICZM i aktivnosti ICZM-a u okviru Bukureštanske konvencije za zaštitu okoliša Crnog mora.

5) UPRAVLJANJE RIZICIMA ZA OKOLIŠ

Predstavljanje pitanja

Promjena klime predstavlja najveći problem za sve dijelove Europske unije te zahtijeva određene reakcije kao što je navedeno u Bijeloj knjizi Europske komisije iz travnja 2009. godine. Postoji mogućnost češće pojave ekstremnih vremenskih fenomena diljem Europe, pa tako i u dunavskoj regiji. S obzirom da voda ima ključnu ulogu u regiji (budući da se ovo područje poklapa s hidrološkim slivom druge po veličini rijeke u Europi), možemo očekivati da će ove pojave dovesti do povećanog variranja u razini vode, što će imati izravne posljedice na građane i gospodarstvo u ovoj regiji.

Učestalost i intenzitet poplava s jedne strane, ali i suša, šumskih požara, oluja, erozija, zaleđivanja te nestašice vode s druge strane, vjerojatno će predstavljati najveće probleme tijekom narednih godina. Prekomjerna vrućina te nestašica vode također predstavljaju značajne probleme kako za svakodnevni život ljudi tako i za poljoprivredu, industriju i rekreativne aktivnosti.

Za područje dunavskog sliva osim toga karakteristična je prisutnost velikog broja rizičnih industrijskih lokacija, što također predstavlja stalnu opasnost za okoliš i građane. Primjeri ozbiljnog onečišćenja iz prošlosti pokazali su da se nesreće zaista događaju te da su svijest o potencijalu rizika, pripremljenost te brza reakcija ključni za sprječavanje i smanjenje štete.

Na razini Europe, Odlukama Vijeća 2001/792/EZ Euratom⁵⁰ i 2007/779/EZ Euratom⁵¹, 2001. godine osnovan je Europski mehanizam za civilnu zaštitu za podršku mobilizaciji hitne pomoći u slučaju velikih katastrofa. Mehanizam se može pokrenuti kao odgovor na bilo koju vrstu prirodne katastrofe ili one izazvane ljudskom greškom poput potresa, poplava, šumskih požara, tehnoloških ili radioloških nesreća, slučajnih zagađenja mora ili terorističkih napada. Trenutno je 31 zemlja uključena u ovaj postupak, od kojih su 27 zemalja članice uz Island, Lihtenštajn, Norvešku i Hrvatsku. Mehanizam je dostupan i zemljama kandidatkinjama i također surađuje s ostalim regionalnim organizacijama i trećim zemljama.

U području civilne zaštite, Europska komisija i zemlje sudionice imaju integrirani pristup u upravljanju katastrofama, što uključuje sprječavanje, spremnost i reakciju. Kad je riječ o prevenciji, dogovoreni prioriteti su proširivanje znanja temeljenog na politici sprječavanja katastrofa (usvajanje najboljih praksi, izrada općih uputa za procjenu rizika i mapiranje) te povezivanje izvršitelja i politike tijekom čitavog ciklusa upravljanja katastrofama (produblјivanje naučenih lekcija, usavršavanje instrumenata za rano upozoravanje).

Specifičnosti dunavske regije

U ovom je trenutku proveden samo mali dio u smislu ispitivanja raznih scenarija mogućih klimatskih promjena, a još manje u okviru stvaranja smislenih i učinkovitih reakcija na razini sliva. Dunavska strategija će omogućiti da se na vrijeme utvrde traženi elementi na kojima će se u najbližoj budućnosti zasnovati Dunavska strategija prilagođavanja. Od bitnog je značaja da postoji

⁵⁰ Pogledajte http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2001/l_297/l_29720011115en00070011.pdf

⁵¹ Pogledajte http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/legal_texts.htm

sveobuhvatni transverzalni i integrirani pristup klimatskim promjenama s obzirom da one mogu utjecati na veliki broj sektora (pitku vodu, poljoprivredu, plovidbu, turizam itd.).

U međuvremenu su sve zemlje dunavske regije izrazile svoju zajedničku namjeru da ojačaju suradnju u sprječavanju, pripremi i pravodobnoj reakciji na prirodne katastrofe i one izazvane ljudskim čimbenicima poput jakih poplava ili industrijskih nesreća. Ovakvi događaji negativno utječu na prirodne krajolike i bioraznolikost, no također za posljedicu imaju i gubitak života te štetu nanесenu gospodarskoj djelatnosti i društvenim infrastrukturama. Sprječavanje poplava je od osobitog značaja.

Direktiva o poplavama EU daje zakonski okvir za koordinirani pristup procjeni i upravljanju rizicima od poplava. To znači da se Akcijski planovi za zaštitu od poplava trebaju formulirati na razini podsliva kako bi u konačnici došlo do usvajanja jedinstvenog Plana upravljanja poplavama duž čitavog toka rijeke Dunav. U Ministarskoj deklaraciji usvojenoj od strane dunavskih zemalja u okviru njihove međusobne suradnje u području vodoprivrede, navodi se da "sprječavanje poplava i zaštita od poplava nisu kratkoročni, već trajni zadaci od najvećeg prioriteta". Deklaracija obvezuje potpisnike da "izrade jedinstveni međunarodni Plan upravljanja rizicima od poplava ili skup Planova upravljanja rizicima od poplava, zasnovanim na Akcijskom programu za održivu zaštitu od poplava Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR)". Ove aktivnosti trenutno su u tijeku. Akcijski planovi za poplave već su usvojeni za 17 podslivova⁵², nakon čega slijede i Planovi upravljanja rizicima od poplava koji bi trebali biti završeni do 2015. godine u skladu s Direktivom o poplavama.

Mnoga područja u dunavskoj regiji osobito su izložena visokim rizicima od poplava, kao što su pokazali katastrofalni događaji iz 2006. godine. Ova katastrofa izazvana poplavama utjecala je na gornji (Njemačka, Austrija), srednji (Slovačka, Mađarska, Srbija, Hrvatska) i donji (Rumunjska, Bugarska, Moldavija) tok Dunava kao i na neke njegove pritoke (Češka). Poplave su odnijele 10 života, 30.000 ljudi privremeno je ostalo bez doma, a šteta je procijenjena na 500 milijuna eura. Pored izrazito velike količine oborina, katastrofa se također dogodila i uslijed nedostatka područja za zadržavanje poplavnih voda poput plavnih područja i močvara. Nedavno su se poplave osobito proširile u području Slovačke, Mađarske, Češke, Rumunjske, Moldavije, Ukrajine, Slovenije i Hrvatske tijekom 2010. godine.

Ravnoteža između potražnje i dostupnosti vode dostigla je kritičnu razinu u mnogim dijelovima Europe (nestašica vode). Na mnoga područja osim toga nepovoljno utječu promjene u hidrološkom ciklusu i hodu oborina (povećana isušenost zemljišta i učestale suše). Promjena klime će zasigurno pojačati nepovoljne utjecaje u budućnosti, tako da se mogu očekivati učestale i velike suše diljem Europe te u susjednim zemljama.

U posljednjih trideset godina dramatično se povećao broj suša u EU kao i njihov intenzitet. Procjenjuje se da je broj područja i ljudi koji su pogođeni sušama porastao za gotovo 20% u razdoblju između 1976. i 2006. godine te da je barem 11% europskog stanovništva i 17% teritorija Europe pogođeno nedostatkom vode do sada. Procjenjuje se da su ukupni financijski troškovi suša u proteklih trideset godina dosegli brojku od 100 milijardi eura. Međutim, procijenjeni troškovi temelje se na šteti koju su ljudi sami prijavljivali, a troškovi pokrivaju samo izravne troškove, isključujući pri tom ekološke i društvene troškove.

Havarijski ispusti štetnih tvari iz industrije (kao što su arsen, cijanid, lužnati mulj) u 2000. godini u mjestima Baia Mare i Baia Borsa i oni u Ajki 2010. godine, pokazuju koliko su slučajevi

⁵² 17 podslivova su gornji Dunav – Inn – tok Dunava kroz Austriju - Morava, Vah, Hron i Ipel – središnji panonski Dunav – Drava i Mura – Sava – Tisa – južni panonski Dunav – Banat – Velika Morava – bugarske pritoke – pritoke Južne i Srednje Rumunjske – koridor donjeg Dunava – Prut i Siret – delta Dunava Liman

ozbiljnog onečišćenja razlog za veliku zabrinutost. Razne rudarske aktivnosti koje se odvijaju u području Karpata predstavljaju osobito ozbiljnu opasnost. Također se događaju i istjecanja iz starih industrijskih postrojenja ili zagađenih lokacija. Neophodno je raditi na sprječavanju ovih događaja te na brzom i učinkovitoj reakciji diljem dunavske regije. Popis visokorizičnih zagađenih lokacija već postoji. Ovaj bi popis trebalo proširiti i stalno ga ažurirati kako bi doprinijeo razvoju mapiranja rizika i postupku procjene u regiji u kombinaciji s unaprjeđenjem infrastrukture za praćenje ranog upozorenja koja otkriva i potvrđuje opasnost. Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR) prati ovaj postupak⁵³.

Europski mehanizam za civilnu zaštitu već je nekoliko puta bio aktiviran u dunavskoj regiji radi izvanrednih situacija kao i tijekom nedavnih poplava u Mađarskoj (svibanj-lipanj 2010. godine), ozbiljne infekcije dišnog sustava H1N1 u Bugarskoj i Ukrajini (2009. godine), potencijalnog urušavanja jalovišne brane u regiji Kaluš (Ukrajina, 2010. godine), kriza izazvanih nestašicom plina u Moldaviji (2009. godine), poplava u Ukrajini (2008. godine), poplava u Rumunjskoj i Republici Moldaviji (2008. i 2010. godine) te industrijske havarije u Ajki u Mađarskoj (listopad 2010. godine).

Aktivnosti

- ***Aktivnost - “Izrada i usvajanje jedinstvenog sveobuhvatnog plana upravljanja poplavama na razini sliva ili skupa Planova upravljanja rizicima od poplava koordiniranih na razini međunarodnog riječnog sliva”.*** Ovaj sveobuhvatni plan ili skup planova trebao bi na razini sliva omogućiti opće razumijevanje planiranih mjera i zajedničkih rješenja kako bi se izbjegao "izvoz problema u susjedne zemlje". Ova aktivnost trebala bi promicati pristupe temeljene na Zelenoj infrastrukturi i ekosustavu, koji će osigurati dugoročna održiva rješenja, često uz niže troškove ulaganja i održavanja, te omogućiti prostornu i funkcionalnu povezanost i rješenja koja će biti povoljna za sve.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Dovršetak projekta DANUBE FLOODRISK koji je trenutno u tijeku i potpuno iskorištavanje dobivenih rezultata (Program europske teritorijalne suradnje za Jugoistočnu Europu)”.* Mnoge državne vlasti u dunavskoj regiji na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te civilno društvo isticali su značaj ovog postojećeg projekta te su poticali mjerodavne donositelje odluka da iskoriste rezultate budućeg projekta na najbolji mogući način. Rezultat ove međudržavne suradnje bit će skup jedinstvenih mapa opasnosti i rizika od poplava za dunavska plavna područja, koje će predstavljati temelj za odgovarajuće upravljanje rizicima i aktivnosti planiranja. To se može postići samo većim usuglašavanjem podataka. Metodologija će se ispitati kroz tri pilot projekta za provedbu konkretnih mjera na lokalnoj razini, zasnovanih na ranije izrađenim mapama (nositelj: Ministarstvo za zaštitu okoliša, Rumunjska; rok: travanj 2012. godine).
 - ⇒ *Primjer projekta - “Promicanje transnacionalnog očuvanja preostalih plavnih područja uz čitav tok rijeke Dunav, uključujući i pritoke, kroz završetak postojećih inicijativa i promicanje novih ”.* U raznim dijelovima sliva rijeke Dunav već postoje odlični primjeri očuvanja ili obnavljanja plavnih područja, koje bi trebalo privoditi kraju ili proširivati. Primjeri obuhvaćaju područja između Neuburga i Ingolstadta ili Plavu traku bioraznolikosti promicanu od strane Saveza za zaštitu prirode u Bavarskoj ili Zeleni koridor na donjem Dunavu (nositelji: Bavarska i Bugarska).
- ***Aktivnost - “Podrška obnavljanju močvarnog i plavnog područja kao učinkovitog načina za sprječavanje poplava te analiza i pronalaženje najboljeg rješenja za rizik od poplava (uključujući i “zelenu infrastrukturu”)”.*** Zaštita od poplava zahtijeva poduzimanje određenih

⁵³ Pogledajte na internetskoj stranici http://www.icpdr.org/icpdr-pages/accidental_pollution.htm

mjera koje se mogu razlikovati unutar regije radi niza zemljopisnih i hidromorfoloških elemenata. Izgradnja ojačanih nasipa i obala nije uvijek najodrživiji način da se neko područje zaštiti od mogućih poplava. Močvarna i plavna područja (koja rijekama osiguravaju prostor) također značajno doprinose zaštiti i očuvanju bioraznolikosti i ekosustava, pozitivno utječu na filtriranje vode te sprječavaju eroziju. Ona osim toga predstavljaju veliki potencijal u području ekološkog turizma. Ovaj pristup bi trebalo sustavnije ispitati u okviru 17 dunavskih podslivova.

⇒ *Primjer projekta - “Podrška inicijativama za slivove rijeka Morave i Thaye”. Močvare rijeka Dunav, Morave i Dyje predstavljaju jedino trilateralno Ramsarsko područje u svijetu. Značajan projekt suradnje, čija je izrada u tijeku, treba osigurati zaštitu ‘Donau March-Thaya-Auen’ močvare, što će smanjiti rizik od poplava u područjima podložnim poplavama te poboljšati kanale vodotokova u gradskim područjima. Projekt također podrazumijeva i izradu platforme koja bi trebala pripremiti trilateralni plan za upravljanje i strategiju za promicanje korisnog, ekološkog i kvalitetnog turizma, uključujući i rekreativnu plovību. Austrijsko-slovački program prekogranične suradnje već je podržao neke elemente ovog projekta (nositelji: Austrija, Češka i Slovačka).*

➤ *Aktivnost - “Proširenje Europskog sustava za upozorenja na poplave (European Floods Alert System - EFAS) na čitav dunavski sliv, intenziviranje aktivnosti pripreme na regionalnoj razini (uključujući i bolje poznavanje međusobnih nacionalnih sustava) te daljnje promicanje zajedničkih reakcija na prirodne katastrofe, a osobito na slučajeve poplava, zajedno sa sustavima za rano upozorenje.”* Veliki broj inicijativa u području prekograničnog i transnacionalnog sprječavanja i reakcije u slučaju nužde već postoji pored Europskog mehanizma za civilnu zaštitu. Europski sustav za upozorenja na poplave (EFAS) je sustav za rano upozorenje na poplave i jedna od mjera na razini sliva u aktualnom Akcijskom planu za poplave Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR). Uskoro će biti operativan. Međutim, neophodno je usavršiti sustave za upozorenje te koordinirati civilnu zaštitu diljem ovog područja od lokalne do transnacionalne/europske razine.

⇒ *Primjer projekta - “Postavljanje skupova senzora i aktuatora cijelom dužinom rijeke te njihovo umrežavanje preko širokopojasne infrastrukture, što će omogućiti nadzor nad događajem i sprječavanje rizika”. Bežični uređaji koji se mogu identificirati i upotreba Internet tehnologije u ekološkim aplikacijama kao i u svrhu očuvanja okoliša predstavljaju neke od mogućih aplikacija od kojih se najviše očekuje u području umreženih i širokopojasnih suvremenih komunikacijskih mreža u budućnosti, a doći će i do povećane upotrebe bežičnih uređaja koji se mogu identificirati u ekološko prihvatljivim programima širom svijeta. Projekti poput SENSEI, WISEBED, IoT-A, SmartSantander i Europski istraživački klaster za Internet stvari (internetsko povezivanje svih elektronskih uređaja) (IERC – Internet of Things European Research Cluster), mogu pomoći u izradi ovog projekta. Ovaj klaster je također povezan sa sličnim pristupima i projektima u azijskim zemljama kao što su Kina i Japan, gdje se praksa implementacije detaljno provodi jer se tamo događaju velike nacionalne katastrofe te postoje zone s potencijalnim rizikom od potresa. Istovremeno, dvije aktivnosti za podršku Internetu stvari nastoje uključiti i obavijestiti lokalne vlasti i poslovni svijet o mogućnostima mreže senzora i aktuatora. Iako postoje mala ogledna okruženja gdje su rezultati postignuti u sličnim mrežama mobilnih uređaja, potrebna je podrška za širu upotrebu i razvoj odgovarajućih računalnih sustava (rok: 2013. godine).*

➤ *Aktivnost - “Jačanje operativne suradnje između tijela nadležnih za reakciju u slučaju nužde u dunavskim zemljama te unaprjeđenje međuoperativnosti raspoloživih sredstava”. Zbog rizika koji su uobičajeni u velikom broju zemalja u regiji (tj. poplava), važno je ojačati*

prekograničnu suradnju te omogućiti nadležnim tijelima za civilnu zaštitu da se upoznaju sa sustavima drugih zemalja, raspoloživim sredstvima i mogućim razlikama, postupcima rada, kao i da timovi nesmetano funkcioniraju u slučaju većih izvanrednih situacija koje zahtijevaju bilateralnu, europsku ili međunarodnu reakciju. Treba također razmotriti izradu i uporabu općih smjernica/postupaka za mapiranje rizika i procjenu, rano upozorenje i reakciju u slučaju nužde. Također je važno posvetiti pozornost razvoju kapaciteta za nadzor i reakcije u slučaju izvanrednih situacija u području javnog zdravlja, a koje su od međunarodnog interesa, kao i na opasnost po zdravlje od prekograničnog značaja. Ovo pitanje je jedno od uvjeta propisanih općim odredbama novih Međunarodnih zdravstvenih propisa (International Health Regulations - IHR)⁵⁴.

⇒ *Primjer projekta - "Izrada strategija za obranu lokalnih zajednica od prirodnih katastrofa putem postojećeg projekta MONITOR II koji je trenutno u tijeku (Program europske teritorijalne suradnje za Jugoistočnu Europu)". Upravljanje prirodnim rizicima predstavlja zajednički problem u zemljama Jugoistočne Europe (South Eastern European Space – SEES). Do sada, ni mapiranje opasnosti ni planiranje nepredviđenih situacija nije bilo dostatno koordinirano i definirano na transnacionalnoj razini. Ove razlike će biti uklonjene u okviru projekta MONITOR II izradom zajedničke metodologije i sustava "stalne svijesti o situaciji", koji će omogućiti povremeno ažuriranje mapa opasnosti i planova za nepredviđene situacije te time stvoriti uvjete za njihovu praktičnu primjenu u stvarnim situacijama katastrofe. Dionici su javnost, političari, službe za izvanredne situacije te stručnjaci (nositelji: Savezno ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, zaštite okoliša i vodoprivrede Austrije; rok: svibanj 2012. godine).*

➤ *Aktivnost - "Stalno ažuriranje postojećih baza podataka o potencijalno opasnim točkama (Popis ARS-a), zagađenim mjestima i lokacijama za odlaganje opasnih tvari". Ovo zahtijeva suradnju s određenim institucijama/organizacijama koje imaju za cilj smanjenje rizika na najmanju razinu, a trebalo bi obuhvaćati i usklađenost sigurnosnih standarda, povećanu svijest i sposobnost reakcije na nesreće te zajedničko upravljanje kriznim situacijama.*

➤ *Aktivnost - "Izrada postupaka i planova za brzu reakciju u slučaju onečišćenja rijeke izazvanih industrijskim havarijama". Ovo bi trebalo uključiti jačanje već postojećeg sustava ranog upozorenja tj. Dunavskog sustava žurnog uzbunjivanja (Danube AEWS – Accident Emergency Warning System), dostupnost posebne opreme za intervencije poput spill-sorb upijajućih materijala, plutajućih brana itd., usuglašenost planova za nepredviđene situacije te promicanje zajedničkih vježbi. Sve ovo trebalo bi se temeljiti na informacijama koje je već prikupila Međunarodna komisija za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR)⁵⁵ i koje bi trebalo dodatno proširivati kako bi postojeće mjere bile još učinkovitije te kako bi se djelovalo tamo gdje te mjere nisu dostatne. Rad na ovoj aktivnosti će biti blisko povezan s radom Mehanizma EU za civilnu zaštitu (tj. u pogledu mobilizacije opreme i sredstava za brze intervencije, usuglašenog planiranja nepredviđenih situacija i postupaka za reakciju, zajedničkih vježbi i osposobljavanja)⁵⁶.*

⇒ *Primjer projekta - "Provedba sveobuhvatnog prekograničnog projekta za upravljanje rizicima u delti Dunava". Zajednička odgovornost za zaštitu ljudi, okoliša i klime prije, tijekom i nakon industrijskih havarija u delti Dunava od ključne je važnosti. Prenosjenje tehnologije i informacija u zemlje Istočne i Jugoistočne Europe trebalo bi značajno*

⁵⁴ Pogledajte internetsku stranicu <http://www.who.int/ihr/en/>

⁵⁵ Pogledajte internetsku stranicu http://www.icpdr.org/icpdr-pages/accidental_pollution.htm

⁵⁶ Pogledajte "Ka boljoj europskoj reakciji u izvanrednim situacijama: uloga civilne zaštite i humanitarne pomoći" – COM(2010) 600, 26.10.2010. godine

smanjiti rizik od havarija i doprinijeti prekograničnoj spremnosti u slučaju nužde. Projekt čiji je nositelj Njemačka, a u koji su uključene i Rumunjska, Moldavija i Ukrajina, usredotočen je na uspostavljanje transnacionalnog upravljanja nesrećama, unaprjeđenje potencijalnog sprječavanja industrijskog rizika, izradu usuglašenih sigurnosnih standarda za tvornice te smanjenje utjecaja u slučaju nesreća kroz zajedničko upravljanje kriznim situacijama. Da bi se postigli ovi ciljevi, poduzimaju se mjere koje će pripremiti uvođenje sigurnosne tehnologije u ovim zemljama s posebnim osvrtom na iskustvo stečeno u Njemačkoj u ovom području (nositelji: Njemačka i Rumunjska; rok: 2013. godine).

⇒ *Primjer projekta - “**Jačanje operativne suradnje između nadležnih tijela za reakciju u slučaju nužde u dunavskim zemljama te unaprjeđenje međuoperativnosti raspoloživih sredstava kako bi se smanjile štete, zaštitili građani te osigurala odgovarajuća reakcija u slučaju nužde**”. Da bi se ostvarili ovi ciljevi, projekt će također obuhvatiti i definiranje rizika od zajedničkog interesa i karakterizaciju njihovih nacionalnih specifičnosti, listu/mapu sredstava raspoloživih na nacionalnoj razini te definiranje mogućih razlika, opće i posebno osposobljavanje, razvijanje zajedničkih međuoperativnih radnih postupaka (uključujući one za rano upozorenje i aktivnosti reakcije), vježbe (uključujući i sastanke za utvrđivanje gradiva).*

➤ *Aktivnost - “**Predviđanje regionalnog i lokalnog utjecaja klimatskih promjena putem istraživanja**”. Inicijative u ovom području istraživanja trebale bi biti usredotočene na posebne probleme u dunavskoj regiji. Trebalo bi pokrenuti istraživačke projekte o utjecaju klimatskih promjena na infrastrukturu, zdravlje, sigurnost hrane i okoliš. Trebalo bi osim toga podržati međunarodnu znanstvenu suradnju u ovom području te istovremeno osigurati dobru koordinaciju cjelokupnih aktivnosti na razini EU. Uvodna aktivnost pod nazivom "Klima Karpatskog bazena" bit će započeta prije kraja 2010. godine. Ova aktivnost će pridonijeti regionalnim studijama o promjenjivosti i nestabilnosti klime te primijenjenoj klimatologiji. Ovo će također obuhvaćati i analizu podložnosti vode i ekosustava u regiji utjecajima klimatskih promjena i ostalim utjecajima izazvanim ljudskim čimbenikom kao i pronalaženje mogućih mjera za prilagođavanje, stavljajući naglasak na prilagodljivo upravljanje vodama i pristupe koji se zasnivaju na ekosustavima. Ova aktivnost trebala bi se koristiti na razini sliva.*

⇒ *Primjer projekta - “**Poticanje transnacionalne suradnje putem Međunarodne komisije za zaštitu rijeke Dunav (ICPDR) kako bi se izradila Strategija za prilagođavanje klimatskim promjenama u dunavskoj regiji**”, uključujući i izradu te provedbu Političkog opredjeljenja za strategiju prilagođavanja klimatskim promjenama u dunavskoj regiji koju je izrazio ICPDR i koja će se pripremati pod vodstvom ICPDR-a. Ova strategija trebala bi se temeljiti na postepenom pristupu i trebala bi obuhvaćati pregled bitnih istraživanja i prikupljenih podataka, procjenu podložnosti te omogućiti da mjere vezane uz plovidbu, poljoprivredu i energiju ne budu podložne utjecaju klime (nositelj: ICPDR; rok: 2012. godine).*

⇒ *Primjer projekta - “**Izrada i provedba Plana prilagođavanja za vodu i klimu u slivu rijeke Save**”. Sukladno posljednjim rezultatima istraživanja o klimatskim promjenama, predviđa se da će u slivu rijeke Save doći do povećanja temperature i mnogo većih količina oborina i suša. Ove će promjene utjecati na upravljanje vodnim resursima, opskrbu vodom, hidroelektrane, poljoprivredu, plovidbu i zaštitu od poplava. Utjecaji klime će ostaviti značajne posljedice na ulaganja u vodne sustave vezane uz opskrbu vodom i upravljanje vodama. Svjetska banka je pokrenula projekt Plan prilagođavanja za vodu i klimu u slivu rijeke Save (Water and Climate Adaptation Plan for the Sava River Basin - WATCAP) kako bi obavijestila o utjecaju klimatskih promjena na vodni sektor i kako bi sektoru za*

donošenje odluka (vlade i druga nadležna tijela na nacionalnoj razini) predočila kako da poveća otpornost ključnih ulaganja u vodoprivredne infrastrukture i integrirano upravljanje vodnim resursima na klimatske promjene (nositelj: Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC); rok: srpanj 2011. godine).

- **Aktivnost - “Pokretanje aktivnosti u odnosu na prostorno planiranje i izgradnju u smislu klimatskih promjena i povećane opasnosti od poplava”.** Aktivnosti u odnosu na sprječavanje poplava podrazumijevaju suradnju nacionalnih, regionalnih i lokalnih nadležnih tijela u smislu korištenja zemljišta i prostornog planiranja. Infrastruktura za prostorne informacije za dunavsku regiju mora se izgraditi putem pojačane suradnje, koordinacije i razmjene podataka, kao što se to i zahtijeva u Direktivi INSPIRE. Moraju se definirati odgovarajuće potrebe za korištenjem zemljišta te uskladiti na integriran način, dok bi aktivnosti od prioritetnog značaja poput promicanja odgovornog upravljanja šumama i pašnjacima, smanjenja broja oranica na padinama ili zaštite bioraznolikosti te obnavljanja ekosustava i prirodnih riječnih tokova trebalo započeti diljem sliva rijeke Dunav. Razvoj urbanih i stambenih naselja trebao bi uzeti u obzir i čimbenike klimatskih promjena. Manje i veće gradove treba poticati na razmjenu iskustva i najbolje prakse u ovom području.
- ⇒ **Primjer projekta - “Procjena utjecaja klimatskih promjena na raspoloživost i sigurnost javne opskrbe pitkom vodom kroz postojeći projekt CC-WaterS koji je u tijeku (Program europske teritorijalne suradnje za Jugoistočnu Europu)”.** Potrebno je djelovanje na transnacionalnoj razini kako bi se Jugoistočna Europa pripremila za izazov koji podrazumijeva osiguravanje vode za društvo za narednih nekoliko desetljeća. Stvaraoci politike i dobavljači vode trebaju razvijati prakse održivog upravljanja vodenim resursima, uzimajući u obzir postojeće i buduće utjecaje klimatskih promjena. U okviru projekta CC-WaterS, državna tijela u Jugoistočnoj Europi, dobavljači vode i istraživačke institucije surađuju i provode osmišljena rješenja. Dodano znanje partnera, obogaćeno dodatnim primjenjivim rezultatima ranijih projekata, osigurat će snažnu potporu (nositelj: Vodovod grada Beča, Austrija; rok: travanj 2012. godine).
- ⇒ **Primjer projekta- “Priprema i provedba Rezervnog plana za upravljanje onečišćenjem vode u slivu rijeke Save”.** Projekt je usredotočen na iznalaženje mjera za slučaj nenamjernog ispuštanja tvari koje mogu utjecati na uporabu vode koja se koristi u različite svrhe (za piće, uzgoj, navodnjavanje, industriju, plovidbu itd.) te na kvalitetu vode u rijekama i vodenim ekosustavima, posebice u područjima od posebnog značaja. U svrhu učinkovitijeg i boljeg upravljanja napraviti će se platforma za modeliranje i razmjenu informacija pomoću koje će sva odgovorna nadležna tijela i institucije biti upozoreni u slučaju ispusta štetnih tvari, pratiti razvoj situacije te koordinirati reakciju na tu situaciju. Vodotokovi koji predstavljaju medije za prenošenje slučajnog onečišćenja i koji imaju izraženu prekograničnu dimenziju, usmjeravaju projekt tako da u njega budu uključene sve zemlje u slivu rijeke Save. Projektu je potrebna financijska podrška Programa europske teritorijalne suradnje Jugoistočne Europe (nositelj: Međunarodna komisija za sliv rijeke Save (ISRBC); rok: 2014. godine).

6) OČUVANJE BIORAZNOLIKOSTI, KRAJOBRAZA TE KVALITETA ZRAKA I TLA

Predstavljanje pitanja

Dunavska regija predstavlja jedan međusobno povezan i međuzavisan ekosustav koji u sebi sadrži bogatu i jedinstvenu floru i faunu⁵⁷. Ona je raznolika i obuhvaća ne samo rijeku Dunav, koja je u neposrednoj blizini, njene pritoke, ravnice i nevjerojatnu deltu, već i najveći dio Karpatskih planina, planinu Balkan i dio Alpa.

Priroda i ekosustavi u dunavskoj regiji osiguravaju neprocjenjiva dobra i usluge okoliša (hrana, vlakna i slatka voda, reguliranje klime i količine vode na tom teritoriju, zaštita tla, recikliranje hranjivih sastojaka, asimilacija otpada). Osim toga, raznoliki krajobrazi s netaknutim močvarama i šumama mogu ublažiti efekte klimatskih promjena. Oni također mogu apsorbirati zagađenje i otpad. Ovo je neophodno za socio-ekonomski razvoj i dobrobit čovječanstva. Stoga je ključni zadatak za društvo da vodi računa o zdravlju okoliša. Imajući u vidu vrijednost i potencijalnu osjetljivost dunavske regije, zaštita i obnova njezinog prirodnog blaga kao i izgradnja zelene infrastrukture su od najveće važnosti.

Zagađenje koje potječe od kontaminiranih lokacija ili odlaganje otpada u ovoj regiji imaju ogroman utjecaj na kvalitetu vode. Erozija obradivog zemljišta je uz to glavni izvor poljoprivrednog difuznog zagađenja u slivu rijeke Dunav. Postoji nekoliko načela kojih se treba pridržavati kako bi se očuvala biološka raznolikost i krajobrazi.

Da bi bile učinkovite, mjere za zaštitu okoliša moraju se planirati tako da budu povezane s razvojem potencijala u područjima kao što su turizam, građevinarstvo, energetika, promet i poljoprivreda. Također treba uzeti u obzir i migracije ljudi, kulturološke razlike, gradski/ruralni razvoj i regionalnu sigurnost. Trebalo bi razmotriti poboljšanje efikasnosti postojeće infrastrukture (energija, potrošnja po domaćinstvima, prijevoz) prije nego što se izgrade nove infrastrukture. Krajobrazno (prostorno) planiranje je ključ za izradu dobrih lokalnih strategija za ruralni/urbani razvoj.

Usuglašenost sa zakonima EU u svezi s okolišem je ključna i očito će poboljšati stanje okoliša u podunavskim zemljama EU⁵⁸. Pravne stečevine Europske unije bi trebale, koliko je to moguće, ili makar po sličnim načelima, osigurati okolišni okvir u zemljama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama, kao i u zemljama trećeg svijeta koje su uključene u Strategiju.

Specifičnosti dunavske regije

⁵⁷ Dunavska regija predstavlja stanište za 2000 biljnih vrsta i za preko 5000 životinjskih vrsta. Tu živi više od polovine europske populacije medvjeda, vukova i risova, a regija je također i značajno utočište za ptice i vrste kao što je dalmatinski pelikan. Delta Dunava je jedna od najvećih močvara na svijetu koju karakterizira rijetka flora i fauna, kao i trideset različitih tipova ekosustava. Ovo bogato prirodno nasljeđe je rezultiralo nastankom 2860 Natura 2000 lokacija u dunavskom slivu (uključujući i 230 lokacija duž samog Dunava). Uz to, dvije zemlje (Slovenija i Bugarska), od ukupno osam zemalja članica koje učestvuju u Strategiji, imaju najveću površinu koju zauzimaju lokacije Natura 2000 u cijeloj EU.

⁵⁸ Posebice Okvirna direktiva o vodama, Direktiva o otpadnim vodama, Direktiva o pticama i staništima, Okvirna direktiva o otpadu i Direktiva o procjeni utjecaja na okoliš su ključni čimbenici za očuvanje ekosustava. Osim toga, Okvirna pomorska direktiva je značajna za deltu Dunava i priobalno područje Crnog mora.

Prirodno nasljeđe dunavske regije je od europskog značaja. Ova regija sadrži veliki dio preostalih europskih područja netaknute prirode kao i bogate kulturne krajobrazne. Dunav i njegove pritoke su od vitalne važnosti za biljne i životinjske ekosustave i doista osiguravaju ekološke veze koje su neophodne za cjelokupno europsko zdravlje okoliša.

Raste pritisak na ovo jedinstveno prirodno dobro. Bioraznolikost i raznolikost ekosustava u regiji se postepeno smanjuju – nestaju biljne i životinjske vrste, prostor za život, močvare i plavna područja. Uz to, u porastu su i krčenje šuma, zagađenje zraka i tla. U ruralnim područjima smanjuje se broj stanovnika, a zemlje ima u izobilju.

Nagli razvoj i nekontrolirano širenje industrije, gradova, prometa i poljoprivrede u proteklih nekoliko godina uvelike su doprinjeli ovom stanju: pretjeranoj eksploataciji prirodnih resursa. Potrebna okolišna infrastruktura još nije dovoljno izgrađena. Zagađenje tla se pogoršava zbog ilegalnih odlagališta po općinama i brojnih kontaminiranih lokacija. Svijest javnosti o ekološkim potrebama u istočnom dijelu ove regije je nedovoljna baš kao i znanje i korištenje najboljih raspoloživih praksi.

Aktivnosti

Mnoge aktivnosti za očuvanje bioraznolikosti i krajobrazu u slivu rijeke Dunav već su obuhvaćene Zajedničkim programom mjera u okviru Plana za upravljanje slivom rijeke Dunav koji je izradio ICPDR (za više detalja pogledajte poglavlje o kvaliteti vode). Ova Strategija u potpunosti podržava implementaciju ovih mjera kao i implementaciju ostalih europskih i međunarodnih pravno obvezujućih okolišnih inicijativa koje su u svezi s dunavskom regijom.⁵⁹ Aktivnosti koje su navedene u nastavku zapravo predstavljaju dodatak postojećim.

Osim toga, kada je riječ o očuvanju bioraznolikosti i održavanju i poboljšanju kvalitete tla i krajobrazu, trebalo bi osigurati koordinaciju aktivnosti predviđenih na nacionalnoj razini. Trebalo bi u potpunosti iskoristiti postojeće instrumente umrežavanja, koordinacije i suradnje, posebice onih koji su na raspolaganju u okviru Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, kao što su Nacionalne ruralne mreže i Europska mreža za ruralni razvoj.

Očuvanje bioraznolikosti i krajobrazu”

- **Aktivnost - “Doprinos viziji EU za 2050. i cilju EU u svezi bioraznolikosti u 2020.”.** U 2010. godini, šefovi država i vlada u EU su, na proljetnom zasjedanju Vijeća Europe, usvojili dugoročnu viziju i glavni cilj vezan uz bioraznolikost u Europi poslije 2010. godine. Europska komisija trenutno radi na izradi strategije koja će predstaviti način za ostvarenje cilja vezanog uz bioraznolikost poslije 2020. godine. Aktivnosti u okviru Dunavske strategije će u potpunosti doprinjeti implementaciji strategije EU za bioraznolikost poslije 2010. godine, kako bi se zaustavio gubitak bioraznolikosti i degradacija funkcije ekosustava i kako bi došlo do njihove obnove u mjeri u kojoj je to moguće.
- **Aktivnost - “Učinkovito upravljanje Natura 2000 lokacijama i ostalim zaštićenim područjima”-** Lokacije Natura 2000 koje su utvrđene prema Direktivi o staništima i pticama, kao i druga zaštićena područja, trebale bi u načelu imati vlastite planove za upravljanje ili bilo kakav drugi ugovorni okvir. Međutim, u praksi oni obično funkcioniraju samostalno i nedovoljno učinkovito. Potrebno je učinkovito upravljanje potpomognuto transnacionalnom suradnjom (umrežavanjem). Ova aktivnost bi trebala obuhvatiti i razmjenu iskustava i povećanje kapaciteta zaštićenih područja/administracija lokacija Natura 2000; uključivanje

⁵⁹ Treba se spomenuti: Ramsarska konvencija, Alpska konvencija, Karpatska konvencija ili Konvencija o dalekosežnom prekograničnom zagađenju zraka.

zajednice; upravljanje posjetima i razvoj turizma; koordinirano planiranje upravljanja, realizaciju i evaluaciju. Također je neophodno povećati svijest javnosti o lokacijama Natura 2000 i zaštićenim područjima uz pomoć organizacija kao što su Nacionalne ekološke i ruralne mreže ili Europska mreža za ruralni razvoj. Ovu aktivnost bi bilo moguće provesti pomoću npr. Mreže zaštićenih područja rijeke Dunav i Karpatske mreže zaštićenih područja. ALPARC⁶⁰ može poslužiti kao uspješan primjer.

⇒ *Primjer projekta - “Implementacija Mreže zaštićenih područja rijeke Dunav (DANUBEPARKS)”. Ovaj projekt, uz podršku Programa transnacionalne suradnje za Jugoistočnu Europu, ima za cilj suradnju, koordinaciju, savjetovanje i jačanje veza i nadležnosti nacionalnih uprava zaštićenih područja u zemljama dunavske regije. Veze i sinergije između projekta DANUBEPARKS (Dunavski parkovi) i Bavarskih projekata poput “Zeleni Dunav” trebale bi se uspostaviti i iskoristiti (nositelj: Auen Park, Austrija; rok: 2012. godine)*

⇒ *Primjer projekta - “Formiranje rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav” – Kada se ovaj rezervat bude oformio, mogao bi postati najveće prekogranično riječno zaštićeno močvarno područje u Europi i jak kandidat za dobivanje statusa lokacije pod zaštitom UNESCO-a. Promotori ovog projekta bi se trebali usredotočiti na pronalaženje podrške za rezervat od strane pet zemalja obuhvaćenih tokovima ovih rijeka⁶¹ (Austrija, Hrvatska, Mađarska, Srbija i Slovenija), za potrebe upravljanja zaštićenim područjem, izgradnje kapaciteta, podizanja svijesti javnosti i promicanja i poticanja odgovarajućih lokalnih razvojnih aktivnosti, uključujući i promicanje turizma i lokalnih proizvoda.*

⇒ *Primjer projekta - “Osiguravanje ekspertize u svezi s deltom Dunava i sličnim zaštićenim područjima”. Ova inicijativa će biti usredotočena na osoblje i stručnjake iz područja delte Dunava i sličnih zaštićenih područja u cilju razvijanja znanja, modela i procesa simulacije u svezi s fenomenom delte Dunava, kao i fenomenom veze s Crnim morem. Ona također uključuje organiziranje osposobljavanja i poticanje doktorskih i postdoktorskih studija.*

➤ *Aktivnost - “Zaštita i obnavljanje najvrijednijih ekosustava i ugroženih životinjskih vrsta”. Poželjno je osigurati bolju zaštitu preostalih prirodnih ekosustava, kao što su delta Dunava ili Karpati, sanacija močvarnih područja, pošumljavanje neobradivog tla, zaštita rubnih dijelova šuma kao i bioremedijaciju najugroženijih područja, dopunjeno istraživanjima u području okoliša. Ovo je također bitno kada je riječ o zaštiti ugroženih životinjskih vrsta poput dunavske jesetre⁶², mrkog medvjeda, vuka, risa i divljeg konja koji žive u delti Dunava. Istraživanje, popisivanje i praćenje vrsta i staništa, od europskog i nacionalnog značaja, predstavlja važan dio ove aktivnosti. Također bi trebalo rješavati probleme sukoba s ljudima i ilegalne trgovine divljim životinjama.*

⇒ *Primjer projekta - “Obnavljanje prirodnog okruženja, biljnog i životinjskog svijeta i vegetacije duž toka Dunava” – Ovaj projekt bi se trebao temeljiti na iskustvu stečenom na projektima u svezi s Gornjim Dunavom, kao što su “Švapsko Podunavlje” ili “Sunčana strana Dunava” (nositelj: Bavarska)*

⇒ *Primjer projekta - “Utvrdjivanje i zaštita starih šuma u slivu rijeke Dunav” – Dunavska regija obuhvaća najveći preostali dio netaknutih starih šuma u Europi, ne računajući*

⁶⁰ Platforma za zaštićena područja u Alpskoj regiji.

⁶¹ Do sada su samo Hrvatska i Mađarska potpisale zajedničku deklaraciju za formiranje rezervata.

⁶² Problemi bioraznolikosti direktno povezani s vodenim ekosustavima su detaljnije opisani u prioritetnom području

Rusiju. Iako one pružaju mnogobrojna dobra i usluge ekosustava, mnoge od njih imaju neriješen status i sijeku se. Aktivnosti obuhvaćene ovim projektom uključuju utvrđivanje i procjenu trenutačnog stanja starih šuma u regiji; izradu mjera za njihovo očuvanje, kao i za obrazovanje, podizanje razine svijesti i izgradnju kapaciteta.

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje očuvanja genetskog potencijala i suradnje s bankom gena duž toka Dunava”* – Ovaj projekt uključuje određivanje i proučavanje usjeva, voća i povrća i sorti tipičnih za dunavsko plavno područje, koji se nalaze u ex situ bankama i zbirnkama gena kao i u njihovim prirodnim (in situ) staništima. Osim toga, potrebno je i sakupljanje, očuvanje/održavanje i oživljavanje tradicionalnih poljoprivrednih metoda u svezi s ovim vrstama i sortama. Za postizanje ovih ciljeva potrebna je prekogranična suradnja između banaka gena koje se bave očuvanjem i održavanjem biljnog genetskog materijala za prehrambene i poljoprivredne potrebe.

➤ *Aktivnost – “Zajedničko ispitivanje primjerenosti revizije Konvencije o ribolovu u vodama Dunava”*. Konvencija o ribolovu u vodama Dunava potpisana je 1958.godine i od tada je na snazi. Konvencija ne spominje ni nedavne geopolitičke promjene u tom području niti događaje u politici u svezi sa zaštitom okoliša ili održivim ribolovom. Potpisnici Konvencije bi trebali ispitati ta pitanja.

➤ *Aktivnost - “Izgradnja zelene infrastrukture kako bi se povezale različite biogeografske regije i staništa”*. Staništa (uključujući i lokacije Natura 2000) će se bolje održavati i poboljšati svoju kvalitetu ukoliko su međusobno povezana, a to je ujedno i način da se osiguraju usluge ekosustava. Ova aktivnost bi mogla uključiti i naučna istraživanja usmjerena na pronalaženje načina za povezivanje staništa, kao i konzultacije s relevantnim zajednicama i dionicima, pažljivo i integrirano prostorno planiranje, kako bi se razvile i primijenile prakse i tehnologije za privredne investicije i razvoj infrastrukture od koristi za bioraznolikost. Izgradnja eko-mostova, eko-vodova i ekoloških "kamenih staza", na primjer, trebala bi biti uključena u plan za izgradnju infrastrukture.

⇒ *Primjer projekta - “Završetak projekta Zeleni koridor Donjeg Dunava”*. Ovo je najambiciozniji europski projekt za zaštitu i sanaciju močvara koji su podržale Rumunjska, Bugarska, Moldavija i Ukrajina. Aktivnosti uključuju unaprjeđenje upravljanja zaštićenim područjima; pripremu i provođenje sanacije močvara, konzultacije s lokalnim dionicima i mjere koje će ponovno povezati plovna područja s riječnim sustavom; podršku sličnim lokalnim razvojnim aktivnostima , uključujući i razvoj turizma i lokalnih proizvoda.

⇒ *Primjer projekta - “Razvoj Alpsko-karpatkog koridora”*. Cilj ovog projekta je rekonstrukcija i poboljšanje namjene i prohodnosti tradicionalnog koridora za divlje životinje (kao što su crveni jelen, ris, vuk ili medvjed), koji se nalazi u okviru gradske aglomeracije Beč-Bratislava , uz pomoć "poprečnih prijelaza" i zelenih mostova. Projekt prekogranične suradnje između Austrije i Slovačke već je u fazi provedbe (nositelj: Gornja Austrija)

➤ *Aktivnost - “Smanjenje širenja invazivnih stranih vrsta (IAS)”*. Ova aktivnost bi trebala ocijeniti utjecaj invazivnih stranih vrsta na ekosustave u dunavskoj regiji i pronaći okolišno prihvatljive načine za kontroliranje njihovog razvoja, promicati istraživanja usmjerena na pronalaženje ekološki prihvatljivih načina za kontroliranje njihove populacije ili njihovo eliminiranje, kao i povećati svijest javnosti o opasnostima koje nose spomenute vrste.

➤ *Aktivnost - “Smanjenje unosa pesticida u okoliš dunavske regije”*. Da bi smanjile zagađivanje dunavske regije pesticidima, zemlje dunavske regije bi trebale učinkovito koristiti mogućnosti

koje pruža Okvirna direktiva o pesticidima (Pesticide Framework Directive - PFD)⁶³, koja predstavlja okvir za aktivnosti Zajednice usredotočene na ostvarivanje održive upotrebe pesticida. Spomenuta Okvirna direktiva predstavlja ciljeve i učinkovite načine za smanjenje ukupne količine upotrijebljenih pesticida, kao i njihove toksičnosti. Ova aktivnost bi trebala biti posebno usredotočena na izradu zahtjevnih programa i koncepata za sveukupno smanjenje upotrebe pesticida ili smanjenje u pojedinim područjima, kao i na pokretanje inicijative za upravljanje žarištima ili ograničavanje upotrebe pesticida, formiranjem zaštićenih zona ili kompenzacijskih područja.

- **Aktivnost - “Sigurno uklanjanje zastarjelih pesticida i drugih zastarjelih kemikalija na području dunavske regije”** i provođenje Rezolucije Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organisation-WHO) o poboljšanju zdravlja putem sigurnog upravljanja zastarjelim pesticidima i drugim zastarjelim kemikalijama, koja je usvojena na 63. skupštini Svjetske zdravstvene organizacije, održanoj u svibnju 2010.godine u Ženevi.
- **Aktivnost - “Priprema i realizacija transnacionalnog prostornog planiranja i razvojnih politika za funkcionalna zemljopisna područja (riječne slivove, planinske vijence itd)”**. Očuvanje ekosustava i prirodnih bogatstava, uz potvrdu perspektive održivog rasta, doprinosi poboljšanju kvalitete života i poslovnim mogućnostima za lokalno stanovništvo. Cilj je da se stvaraju koordinirane mjere za prostorno planiranje, istovremeno usredotočene kako na zaštitu tako i na održivi razvoj funkcionalnih zemljopisnih područja, na osnovu svojih prednosti i potencijala.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Provedba VASICA – Vizije i strategije za Karpatsko područje”, uključujući i projekt BIOREGIO Carpathian. VASICA je prvi dokument o transnacionalnom prostornom razvoju u čitavom Karpatskom području. Njegov glavni cilj je pružanje podrške Karpatskom području kao području ekonomskog, društvenog i okolišnog napretka i održivosti. BIOREGIO Carpathians će promicati regionalni razvoj i poboljšati ekološku povezanost u Karpatskoj regiji (nositelj: Ured UNEP-a za Karpatsku konvenciju).*

Očuvanje i poboljšanje kvalitete tla

- **Aktivnost - “Osiguranje odgovarajuće obrade čvrstog otpada”**. Trebalo bi uspostaviti integrirane sustave za upravljanje otpadom i ostvariti ih na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Potrebno je osigurati i razvoj centara za upravljanje komunalnim i neopasnim otpadom, ali i provesti sanaciju i zatvaranje ilegalnih odlagališta i vrlo zagađenih i kontaminiranih lokacija kao i divljih smetlišta. Ova aktivnost također treba poboljšati svijest o potrebi smanjenja i recikliranja otpada.
- **Aktivnost - “Stvaranje standardiziranih i kompatibilnih informacija o zemljišnom pokrivaču na transnacionalnoj osnovi”**. U okviru Globalnog monitoringa za okoliš i sigurnost (Global Monitoring for Environment and Security -GMES)⁶⁴, jedna od glavnih raspoloživih usluga je praćenje zemljišnog pokrivača. Međutim, količina dostupnih informacija o zemljišnim resursima u dunavskoj regiji je prilično ograničena. Stoga bi se ove aktivnosti trebale usredotočiti na mogućnost prikupljanja usklađenih informacija o zemljišnom pokrivaču iz nacionalnih izvora i potom na stvaranje standardiziranih i kompatibilnih informacija o zemljišnom pokrivaču na transnacionalnoj osnovi.

⁶³ Direktiva 2009/128/EZ

⁶⁴ Globalni monitoring za okoliš i sigurnost (Global Monitoring for Environment and Security-GMES) je zajednička inicijativa [Europske komisije](#) i [Europske svemirske agencije](#), koja ima za cilj omogućiti funkciju nezavisnog i funkcionalnog promatranja Zemlje.

- **Aktivnost - "Podizanje svijesti o zaštiti tla"**. Ova aktivnost može se realizirati u suradnji s Europskim savezom za zemljište i tlo (European Land and Soil Alliance-ELSA), koji uključuje više od 100 članova iz 7 država članica⁶⁵. Trebalo bi pokrenuti daljnje partnerstvo u dunavskoj regiji na razini općina i u području obrazovanja⁶⁶.

⇒ *Primjer projekta – "Provedba strategije za zaštitu tla" koji bi osigurao odgovorno, multifunkcionalno korištenje zemljišta i tla, međusobnu vezu s regionalnim razvojem, kao i nove instrumente upravljanja i koncept "regije koja još uvijek uči". Projekt bi se trebao nadovezati na aktivnosti koje je već provela Academia Danubiana⁶⁷ u ovom području.*

Poboljšanje kvalitete zraka

- **Aktivnost - "Smanjenje broja onečišćivača zraka"**. Sve zemlje dunavske regije potpisale su Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka. U skladu s Konvencijom potrebno je izvještavati o količini onečišćivača zraka u regiji. Ova aktivnost trebala bi se usredotočiti na prikupljanje podataka i mjere smanjenja onečišćenja.

⇒ *Primjer projekta - "Korištenje baze podataka GIS-a kako bi se utvrdila kritična količina onečišćivača ekosustava u dunavskoj regiji." Ovaj projekt priprema rumunjsko Ministarstvo za zaštitu okoliša i šuma. Ono će utvrditi kritično opterećenje koje nastaje taloženjem onečišćivača zraka s efektima acidifikacije, eutrofikacije i stvaranja ozona na površini tla.*

Obrazovanje ljudi o prirodnim bogatstvima, ekosustavima i uslugama koje oni pružaju

- **Aktivnost - "Podizanje svijesti javnosti kroz prepoznavanje i promicanje potencijala prirodnih bogatstava kao glavnih pokretača održivog regionalnog razvoja"**. Ovo bi pospješilo doživljavanje očuvane prirode kao vrijednog bogatstva. Ova aktivnost predviđa i promicanje zelenog, ekološkog turizma.

⇒ *Primjer projekta - "Povezivanje ljudi s Dunavom". Cilj ovog projekta je povećati svijest ljudi o prednostima Dunava te njihovu brigu i podršku njegovim vrijednostima. Projekt bi uključivao komunikacijske kampanje s elementima poput Dunavske ture brodom, Turneje izložbe o Dunavu, Filma o Dunavu, Manifestacije Dan Dunava, posjeta zaštićenim područjima na Dunavu i slično (nositelj: ICPDR; rok: 2014)*

- **Aktivnost - "Obrazovanje djece i mladeži"**. Pošto se povećava pritisak na bioraznolikost, a prirodna bogatstva postaju sve rjeđa, postoji naročita potreba za obrazovanjem mladih generacija o tome. Ovo bi obuhvaćalo obrazovanje o uslugama koje pružaju ekosustavi, o vrijednostima prirodnih dobara i prednostima očuvanja bioraznolikosti. Dio ove aktivnosti može se posvetiti uvođenju okolišnog obrazovanja u nastavne planove u zemljama dunavske regije.

⇒ *Primjer aktivnosti - "Izgradnja mreže dunavskih "šumarskih škola". Ove šumarske škole su dokaz uspješnog obrazovanja, kao u slučaju djece u Mađarskoj, koje bi se moglo dalje proširiti. Ovim projektom bi se odredili dijelovi Dunava koji su od posebne okolišne i kulturne vrijednosti i pripremile različite razine osposobljavanja/programa za osnovne i*

⁶⁵ Velika Britanija, Nizozemska, Njemačka, Švicarska, Italija, Austrija, Slovačka, neke općine u Češkoj

⁶⁶ Suradnja se može unaprijediti putem već postojeće radne skupine "Ekologija s naglaskom na zaštitu tla" koja djeluje u okviru ARGE Donauländer.

⁶⁷ Academia Danubiana je institucija koja je usredotočena na znanstvenu i obrazovnu mrežu sveučilišta i drugih institucija u dunavskoj regiji.

srednje škole, ekoturizam, narodnu tradiciju i drugo. Također bi bio izrađen niz programa koji koriste elemente mreže, kao i pilot projekt, zajedno s prezentacijom najboljih praksi⁶⁸ (nositelj: Mađarska; rok: 2014)

- **Aktivnost - "Izgradnja kapaciteta lokalnih vlasti vezano za pitanja o okolišu".** Lokalne vlasti su posebice odgovorne za realizaciju pitanja o okolišu poput upravljanja otpadom ili zaštićenim područjima. Njima često nedostaju znanje i sposobnost za izradu projekata u području okoliša. Ovom aktivnošću, lokalnim vlastima bi se osiguralo osposobljavanje, oformila bi se ekspertna skupina koja pomaže regijama i gradovima u rješavanju problema i uspostavile bi se mreže za razmjenu dobrih praksi.

⁶⁸ Trebalo bi pronaći sinergiju s projektom "Dunavski kovčeg s blagom: djeca i mladi upoznaju najmeđunarodniju rijeku na svijetu", koji je izradio Naturschutz Bayern e.V

C) IZGRADNJA PROSPERITETA U DUNAVSKOJ REGIJI

IZGRADNJA PROSPERITETA U DUNAVSKOJ REGIJI

Ovaj stup se usredotočuje na inovacije, informacijsko društvo, konkurentnost tvrtki, obrazovanje, tržište rada i marginalizirane zajednice. Opći cilj je poboljšati prosperitet u dunavskoj regiji. To se može postići kroz poboljšanu suradnju kako bi se smanjile izražene razlike širom regije, u većini područja koja su obuhvaćena ovim aktivnostima. Ova suradnja može obuhvatiti unaprjeđenje zakonskih propisa, razmjenu iskustava i provedbu zajedničkih projekata.

Naglasak će biti stavljen na tri prioritetna područja: (1) razvijanje društva znanja putem istraživanja, obrazovanja i informacijskih tehnologija; (2) podršku konkurentnosti poduzeća; i (3) ulaganje u ljude i vještine (obrazovanje i obuka, tržište rada i marginalizirane zajednice).

Ovaj stup snažno podržava Strategiju Europa 2020:

1. doprinosi pametnom rastu s obzirom da podržava sve tri teme ovog cilja: inovaciju kroz poboljšanje okvirnih uvjeta za pretvaranje ideja u tržišne proizvode ili usluge; obrazovanje kroz poboljšanje ljudskog kapitala u regiji te digitalno društvo kroz poboljšanje pristupa internetu i dostupnosti elektronskih sadržaja;
2. doprinosi održivom rastu s obzirom da će inovacija i nove tehnologije doprinjeti borbi protiv klimatskih promjena; doprinosi povećanju energetske učinkovitosti i smanjenju zagađenja od prometa. Osim toga, prioritetno područje konkurentnosti poduzeća će poboljšati poslovno okruženje, posebice za mala i srednja poduzeća;
3. doprinosi sveobuhvatnom rastu s obzirom da jača ljudski kapital kroz obrazovanje i osposobljavanje. Ovo će biti upotpunjeno boljim funkcioniranjem makro-regionalnog tržišta rada. Njime se također naglašava borba protiv siromaštva, posebice protiv marginaliziranih zajednica.

Ova prioritetna područja moraju se razmotriti s drugim političkim područjima. Ova Strategija potiče integrirani pristup. Na primjer, poboljšanje konkurentnosti poduzeća ima pozitivan utjecaj na gospodarstvo i tržište rada, ali se mora uskladiti i s privlačnošću gradova i regija, kvalitetom života građana i okolišem. Svi se ovi utjecaji ne mogu razmatrati odvojeno, već im se mora pristupiti na holistički način, kako bi se postiglo najodrživije rješenje.

Primjeri financiranja u regiji

Troškovi koji se financiraju iz Strukturnih fondova⁶⁹ u razdoblju od 2007.-2013.⁷⁰

Istraživanja, inovacije, poduzetništvo 13,9 milijardi eura

Inovacije u poduzećima	5,1 milijardi eura
Infrastrukture za istraživanje i tehnološki razvoj	2,6 milijardi eura
Transfer tehnologija	1,4 milijardi eura
Aktivnosti istraživanja i tehnološkog razvoja	0,9 milijardi eura
Ostalo	3,9 milijardi eura

Informacijsko društvo 3,6 milijardi eura

Usluge i aplikacije	1,8 milijardi eura
Tehnologije i infrastrukture	1,4 milijardi eura
Ostalo	0,4 milijardi eura

Ljudski kapital 13,0 milijardi eura

Prilagodljivost radnika	3,0 milijardi eura
Pristup zaposlenju	3,4 milijardi eura
Obrazovanje i obrazovni sustavi	3,5 milijardi eura
Cjeloživotno učenje	1,6 milijardi eura
Ostalo	1,5 milijardi eura

Uključivanje 7,6 milijardi eura

Društveno uključivanje	1,6 milijardi eura
Zdravstvena infrastruktura	2,2 milijardi eura
Obrazovna infrastruktura	1,8 milijardi eura
Ostalo	2,0 milijardi eura

Ostali izvori financiranja

Drugi programi EU doprinose ovom stupu i to posebice: Sedmi okvirni program za istraživanje, Instrument pretprijetne pomoći (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA), nacionalni programi, programi prekogranične suradnje i programi za veći broj država korisnica, nekoliko programa iz Europskog instrumenta za susjedstvo i partnerstvo (European Neighbourhood and Partnership Instrument-ENPI) (poput regionalnih programa ili programa prekogranične suradnje), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (European Agriculture Fund for Rural Development-EAFRD), Europski fond za ribarstvo (European Fisheries Fund - EFF) te Program za inovacije i konkurentnost. Nacionalne, regionalne i lokalne politike također osiguravaju financijska sredstva za važne projekte. Osim toga, značajna financijska sredstva već su osigurana za veliki broj projekata putem zajmova i/ili sufinanciranja od strane različitih međunarodnih i bilateralnih financijskih institucija poput Europske investicijske banke (European Investment Bank

⁶⁹ Europski regionalni razvojni fond (European Regional Development Fund - ERDF), uključujući i prekograničnu suradnju, Kohezijski fond i Europski socijalni fond za države članice. Instrument pretprijetne pomoći i Europski instrument za susjedstvo i partnerstvo (European Neighbourhood and Partnership Instrument-ENPI) nisu uključeni.

⁷⁰ Korištenje Strukturnih fondova ovisi međutim o određenim operativnim programima koji su izrađeni i odobreni na početku postupka planiranja programa za razdoblje 2007.-2013. uz usku suradnju Europske komisije i određenih država članica/regija. Ovo bi trebalo pružiti mogućnost za financiranje posebnih aktivnosti/projekata u zavisnosti od prioriteta i mjera/aktivnosti utvrđenih u danim operativnim programima.

- EIB), Europske banke za obnovu i razvoj (European Bank for Reconstruction and Development - EBRD), Svjetske banke, Razvojne banke Vijeća Europe (the Council of Europe Development Bank - CEB) ili drugih zajmodavaca.

Nedavno su za potrebe zemalja Zapadnog Balkana uloženi dodatni naponi da bi se poboljšala koordinacija i udruživanje instrumenata za subvencije i zajmove putem Investicijskog okvira za Zapadni Balkan⁷¹ (Westerns Balkans Investment Framework -WBIF). Instrument koji je sličan WBIF-u, pod nazivom Fond za investicije u zemljama politike susjedstva funkcionira u Republici Moldaviji i Ukrajini.

⁷¹ Investicijski okvir za Zapadni Balkan (WBIF) predstavlja instrument udruživanja subvencija i zajmova za potrebe država kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja.

7) RAZVOJ DRUŠTVA ZNANJA KROZ ISTRAŽIVANJE, OBRAZOVANJE I INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

Predstavljanje pitanja

Sposobnost društva da stvara i koristi znanje predstavlja ključni čimbenik za napredak i rast. Društvu zasnovanom na znanju potrebni su konkurentna istraživačka i obrazovna infrastruktura, institucije koje podržavaju i omogućavaju inovacije i informacijske i komunikacijske tehnologije visokih performansi. Ovi okvirni uvjeti značajno se razlikuju u dunavskoj regiji, međutim, oni su općenito i dalje ispod razine EU27. Ovdje bi se sredstva Europskog socijalnog fonda (the European Social Fund-ESF) mogla dodatno iskoristiti kao podrška različitim aktivnostima i projektima.

Izješće o napretku europskih inovacija svrstava neke zemlje u regiji u "lidere u inovacijama", dok druge samo u skupinu "pratitelja inovacija". Što se tiče kvalitete i konkurentnosti visokog obrazovanja, unutar globaliziranog obrazovnog okruženja, može se primjetiti slična podjela. Studije o mobilnosti istraživača (studenti, diplomci i zaposleni s visokim obrazovanjem) pokazuju da su zemlje Jugoistočne Europe u nepovoljnom položaju u usporedbi s drugim zemljama EU, posebice u mobilnosti međunarodnih istraživača, kao i kad je u pitanju sposobnost da se uspostavi bilateralna suradnja u okviru istraživanja i razvoja. Međutim, iako je raznovrsna, regija je također povezana dugotrajnim i snažnim vezama i zajedničkim povijesnim i političkim događajima, što pruža dobru osnovu za suradnju.

Primjena informacijskih i komunikacijskih tehnologija može posebno unaprijediti razvoj u dunavskoj regiji. Postoji mogućnost brze modernizacije, korištenjem najnovije tehnologije i preskakanjem određenih međukoraka. Privatni i javni sektori mogli bi brzo napredovati u cilju što učinkovitijeg pružanja usluga, na primjer kroz e-vladu, e-poslovanje, e-obrazovanje i e-zdravstvo, ili kroz inteligentnu komodalnu upotrebu prometne infrastrukture podržane tehnologijom kao što su sustavi riječnih informacijskih servisa ili e-vozarinu. Mogla bi postojati puno unaprjeđenija razmjena informacija i znanja između tvrtki, akademske zajednice, uprave i građana. Uzimajući ovo u obzir, Strategija Europa 2020 ističe značaj potpunog korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija⁷² kako bi se osiguralo pretvaranje inovativnih ideja u nove proizvode i usluge koji dovode do rasta, kvalitetnih poslova i pomažu u suočavanju s izazovima europskog i globalnog društva. Zdravo i aktivno starenje je izdvojeno od strane Europske komisije kao prvi izazov s kojim se treba suočiti kroz Europsko partnerstvo za inovacije koje je uvela Unija inovacija 6. listopada 2010.godine⁷³. Međutim, ovdje se mora uzeti u obzir stvarnost u kojoj pokazatelji informacijskih i komunikacijskih tehnologija, kao što su pristup internetu u kućanstvima ili zastupljenost širokopojsnih tehnologija, pokazuju niže vrijednosti za neke dijelove dunavske regije, ističući pri tom potrebu za ulaganjima i suradnjom u ovom području.⁷⁴

⁷² Sudjelovanje građana i poduzeća u informacijskom društvu ovisi o lakoj dostupnosti informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Ljudima treba pristup računalima, s dobrim internetskim vezama i e-sadržajem/e-uslugama. U okviru EU 2020, EU je postavila sljedeće ciljeve: (1) svatko bi trebao imati pristup širokopojsnom sustavu do 2013.godine; (2) svatko treba imati pristup brzom internetu do 2020.godine (> 30Mbps); i (3) > 50% europskih kućanstava pretplaćenih na internetsku vezu > 100 Mbps do 2020. godine.

⁷³ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf#view=fit&pagemode=none

⁷⁴ U 2009. godini pristup internetu imalo je 65% kućanstava Europske unije (izmjereno kao postotak od ukupnog stanovništva), dok je u dunavskoj regiji taj postotak bio puno niži (npr. 30% u Bugarskoj i Rumunjskoj). Što se tiče

Specifičnosti dunavske regije

S obzirom na polarizaciju unutar dunavske regije vezanu uz inovacije i IKT pokazatelje, potrebno je promicati mehanizme difuzije, kao i ciljanu podršku za infrastrukturu istraživanja. Za poticanje izvrsnosti u istraživanju i razvoju, trebalo bi pojačati suradnju između pružatelja znanja, tvrtki i javnog sektora te razviti poticaje za jaču suradnju. Potrebna je bolja koordinacija nacionalnih i regionalnih fondova kako bi se stimuliralo istraživanje i razvoj u regiji i koristile sve prednosti Europskog istraživačkog područja. Postojeći bilateralni ugovori trebaju se koristiti i unaprijediti kroz multilateralnu koordinaciju. Takva suradnja može se postići samo zemljopisnom blizinom ili nekim zajedničkim područjima izvrsnosti. Suradnju bi trebalo izgraditi na nekim već postojećim strukturama poput Dunavske rektorske konferencije⁷⁵, kao i na iskustvima koja su razvijena za potrebe podregije, kao što je istraživački program SEE-ERA net plus⁷⁶.

Aktivnosti

Aktivnosti koje su ovdje predložene u skladu su s nekoliko stupova Digitalne Agende za Europu, posebice u skladu sa stupom br. 4 o 'Brzom i ultra brzom pristupu internetu, stupom br. 5 o 'Istraživanju i inovacijama', stupom br. 6 o 'Digitalnoj pismenosti, vještinama i uključivanju' te stupom br. 7 o 'Informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, omogućujući koristi za društvo EU'.

➤ **Aktivnost - "Suradnja u provedbi vodeće inicijative "Unija inovacija"⁷⁷ u okviru Strategije Europa 2020 u zemljama dunavske regije"** i na kraju, praćenje postupaka za postizavanje ciljeva Europa 2020, uzimajući u obzir istraživanje i razvoj, inovacije, poduzetništvo te obrazovanje.

⇒ *Primjer projekta - "Uspostavljanje mehanizma stručnog ocjenjivanja pri regionalnim strategijama pametne specijalizacije"⁷⁸, kako bi se učvrstila regionalna suradnja i izbjegla preklapanja i rasipanje rezultata politike i financijskih resursa. Stručnjaci iz institucija za istraživanje i razvoj, kao i obrazovnih institucija iz dunavske regije i kreatori politika iz organa uprave iz dunavske regije također sudjeluju u spomenutom ocjenjivanju. Pitanje "kritične mase", jedna od ključnih točaka pametne specijalizacije, može biti procijenjeno na razini dunavske regije, gdje je to moguće (nositelj: predloženo od strane Zajedničkog istraživačkog centra).*

➤ **Aktivnost - "Bolja koordinacija nacionalnih, regionalnih fondova te fondova EU za stimuliranje izvrsnosti u istraživanju i razvoju, u područjima istraživanja koja su specifična za dunavsku regiju"**. Politike inovacija, instrumenti i programi financiranja trebali bi poticati

širokopojasnog pristupa, dok je penetracija fiksnih širokopojasnih linija iznosila 23% u EU (broj fiksnih širokopojasnih linija na 100 stanovnika, uključujući i kućanstva i poduzeća), ona je bila znatno manja u zemljama dunavske regije (npr. u Bugarskoj i Slovačkoj 11%, u Rumunjskoj 12%).

⁷⁵ Dunavska rektorska konferencija (sastoji se od 51 institucije- članice iz 13 zemalja, kojoj ipak nedostaju zajednička sredstva, kako financijska tako i institucionalna).

⁷⁶ SEE-ERA-Net plus je projekt umrežavanja koji ima za cilj integraciju zemalja članica EU i zemalja Jugoistočne Europe u Europsko istraživačko područje, putem povezivanja istraživačkih aktivnosti u okviru postojećih nacionalnih, bilateralnih i regionalnih programa istraživanja i tehnološkog razvoja. (<http://plus.see-era.net/start.html>)

⁷⁷ "Unija inovacija" – pretvara ideje u poslove, zeleni rast i društveni napredak (<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1288&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>)

⁷⁸ Saopćenje Europske Komisije o regionalnoj politici koja doprinosi pametnom rastu u Europi 2020 (http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_en.pdf)

izvršnost i pametnu specijalizaciju, odnosno, usredotočiti se na ključne probleme dunavske regije te razviti ključne istraživačke potencijale u područjima koja su od značaja za dugoročni konkurentni razvoj regije. Postojeći nacionalni, regionalni programi te programi EU, kao što su programi Strukturnih fondova, fondovi za ruralni razvoj, Sedmi okvirni program za istraživanje i razvoj, Program poboljšanja konkurentnosti i inovacije te Strateški plan za energetska tehnologija trebaju se iskoristiti na najbolji mogući način. Potrebna je koordinacija s inicijativama u zemljama kandidatkinjama i s potencijalnim kandidatkinjama.

⇒ *Primjer projekta - “Stvaranje dunavskog istraživačkog područja kroz koordinaciju fondova”*. Ovaj projekt će dobivati sredstva iz postojećih nacionalnih i regionalnih istraživačkih fondova za stvaranje dunavskog istraživačkog područja. Već postojeće inicijative poput SEE-ERA- net plus poslužit će kao dobar primjer. Projekt utvrđuje područja istraživanja⁷⁹ od posebnog značenja za dunavsku regiju i raspisuje natječaje za projekte. Projekt će također odrediti regionalne centre izvrsnosti. Poseban naglasak se stavlja na podizanje institucionalnih i istraživačkih kapaciteta potencijalnih partnera u istraživanju iz država članica kao i država koje nisu članice. Rad će biti zasnovan i koristit će na najbolji mogući način već postojeće inicijative i institucije⁸⁰ (*nositelj: predloženo od strane Glavne uprave za istraživanje, Mađarska*).

➤ **Aktivnost - “Jačanje kapaciteta istraživačke infrastrukture”**. Cilj je poboljšati regionalne inovacijske sustave u cijeloj regiji, učvrstiti kapacitet istraživačke infrastrukture te da se poveže bolje s postojećim znanstvenim temeljima kako bi se unaprijedili uvjeti inovacija. Tamo gdje konkurentna istraživačka infrastruktura nedostaje, trebalo bi izgraditi novu infrastrukturu. Postojeći EU i nacionalni programi i inicijative u regiji koriste se kao osnova.

⇒ *Primjer projekta - “Osnivanje zajedničkih međunarodnih istraživačkih centara za napredne studije”*. Centri će privući svjetski poznate znanstvenike te osigurati istraživačke infrastrukture u područjima gdje ne postoje. Rumunjska je dala prijedlog pilot projekta u svezi s istraživačkim centrom koji se usredotočuje na istraživačke teme vezane uz rijeku Dunav (*nositelj: Rumunjska*).

➤ **Aktivnosti - “Jačanje suradnje između sveučilišta i istraživačkih institucija te nadogradnja rezultata istraživanja i obrazovanja usmjeravanjem pozornosti na jedinstvene prodajne točke”**. Sveučilišta i istraživačke institucije u dunavskoj regiji trebaju uspostaviti jaču suradnju u različitim područjima, kao što su analiza postojećih obrazovnih i istraživačkih programa u regiji te izrada zajedničkih programa od zajedničkog interesa, sheme mobilnosti za studente i istraživače, zajednički istraživački projekti, razmjena najboljih praksi (npr. u provedbi Bolonjskog postupka), ili izrada inovativnih obrazovnih programa za ciljane skupine koje su nove na sveučilištima (npr. programi cjeloživotnog učenja za starije građane). Buduća suradnja treba se zasnivati na postojećim programima poput programa EU Erasmus i Erasmus Mundus,

⁷⁹ Područja od ključnog istraživačkog značaja u dunavskoj regiji uključuju, između ostalog, i održiva rješenja za promet, sprječavanje rizika i upravljanje rizikom, vodoprivredu, klimatske promjene, šumarstvo ili ekološki učinkovite i obnovljive energije, zelene tehnologije ili IKT.

⁸⁰ Postojeće FP7 aktivnosti kao što su ERA-WIDE, WBC upravljačka platforma, stipendije Marie Curie, IRSES ili Euraxess servisni centri. Aktivnosti se trebaju temeljiti na programima za izgradnju kapaciteta poput "Regije znanja i istraživačkog potencijala" i drugih povezanih mreža klastera, npr. "Inicijativa klastera hrane". Inicijative u okviru Instrumenta za pretprijetnu pomoć za jačanje istraživačkih kapaciteta u zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama trebalo bi koristiti gdje je to moguće.

Leonardo da Vinci ili Jean Monnet, kao i na dobro iskorištenim strukturama kao što je Dunavska rektorska konferencija.⁸¹

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje razmjene studenata i znanstvenika u dunavskoj regiji”. Projekt BAYHOST⁸² promiče, utvrđuje i koordinira razmjenu studenata i znanstvenika u Srednjoj, Istočnoj i Jugoistočnoj Europi kroz programe stipendiranja i projekte. Osim toga, dunavski forum BAYHOST namijenjen je razmjeni usluga za pružanje pomoći u karijeri u zemljama dunavske regije, kroz razmjenu najboljih praksi i uspješnih priča (nositelj: Bavarska)*

⇒ *Primjer projekta - “Isticanje specifičnosti dunavske regije u nastavnom planu sveučilišnih programa”. Pilot projekt predložen je od strane Sveučilišta Andrassy iz Budimpešte⁸³. Posebna dodatna vrijednost leži u razvoju zajedničkih studijskih programa s drugim sveučilištima u regiji o temama značajnim za dunavsku regiju. Trebalo bi koristiti programe EU, kao što su TEMPUS ili Jean Monnet (nositelj: Sveučilište Andrassy u Budimpešti)*

➤ *Aktivnost - “Izrada i provedba strategija kako bi se poboljšalo pružanje i korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u dunavskoj regiji”. Posebno bi trebalo istaći potrebu za boljom pokrivenošću i bržim uvođenjem širokopojsnih mreža u ruralnim područjima. Postoje neki dijelovi društva kojima su posebno potrebne ciljne politike u svezi s informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, kao što su skupine s nižom razinom korištenja, kao i skupine koje nemaju pristup tehnologijama ili grupe koje imaju posebne potrebe u svezi s osposobljavanjem. Uzimajući u obzir činjenicu da više od 30% Europljana slabo ili uopće ne koriste Internet, Europa 2020 i Europska digitalna agenda utvrdila je digitalnu pismenost kao ključni prioritet.⁸⁴*

⇒ *Primjer projekta – “Zasnovanost na postojećim projektima za promicanje informacijskog društva u slabo razvijenim ili u ruralnim područjima⁸⁵”. Ovo bi se moglo postići poticanjem zainteresiranih strana u dunavskoj regiji da se pridruže postojećim projektima EU⁸⁶.*

⇒ *Primjer projekta - “Zasnovanost na postojećim projektima za promicanje informacijskog društva u malim i srednjim poduzećima⁸⁷”. Ovo bi se moglo postići poticanjem*

⁸¹ Primjer postojećih institucija i inicijativa: Dunavska rektorska konferencija koja povezuje sveučilišta u dunavskoj regiji (www.d-r-c.org), Rektorska konferencija Alpsko-Jadranskih sveučilišta, Regionalna mreža za Srednju i Jugoistočnu Europu Udruženja europskih sveučilišta društvenih nauka (ICA – CASEE) ili Salzburška skupina.

⁸² BAYHOST je akronim za Bavarian Academic Centre for Central, Eastern and South-Eastern Europe (Bavarski akademski centar za Srednju, Istočnu i Jugoistočnu Europu).

⁸³ Sveučilište Andrassy u Budimpešti gdje je radni jezik njemački ima u svom sastavu Dunavski Institut (www.andrassyuni.hu).

⁸⁴ Ciljne izolirane grupe obuhvaćaju posebice osobe s niskim primanjima, nižim obrazovanjem, starije osobe, invalide, marginaliziranu mladež, imigrante i ostale skupine poput Roma .

⁸⁵ Program CADSES (INTERREG IIIB) je financirao dva značajna projekta u ovom području: TELEACCESS (izgradnja telecentara za podršku pristupu informacijskom društvu u ruralnim područjima) i EMBRACE (mreža za mala i srednja poduzeća koja osigurava instrumente svojim članovima, kao što su e-trgovinski instrumenti).

⁸⁶ Posebice Program poboljšanja konkurentnosti i inovacija predviđa mogućnost partnera koji bi se pridružili postojećim projektima.

⁸⁷ Program CADSES (INTERREG IIIB) je financirao dva značajna projekta u ovom području: EMBRACE (mreža malih i srednjih poduzeća koja osigurava instrumente svojim članovima kao što su e-trgovinski instrumenti) i ELISA (platforma za E – učenje za potrebe malih i srednjih poduzeća). Također Program podrške politikama za primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija predstavlja dopunu projekta RFID-ROI-SME, koji ima za

zainteresiranih strana u dunavskoj regiji da se pridruže postojećim projektima EU ili da se na njima zasnivaju.⁸⁸

⇒ *Primjer projekta - “Organiziranje osposobljavanja zasnovanog na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama za širu javnost, posebice za prioritetne ciljne skupine kao što su osobe s niskim primanjima, stariji i invalidi”. Projekt e-Hungary Public Internet Access Points (e-Mađarske javne točke za pristup internetu), koji predstavlja okvir za nekoliko projekata, može poslužiti kao primjer. Program e-Konzultanti pruža korisno osposobljavanje o uporabi informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) i na taj način potiče digitalne sposobnosti šire javnosti (nositelj: Mađarska)*

➤ **Aktivnost - “Izrada Internet strategija”.** Ove strategije bi se trebale pozabaviti pitanjima kao što su dostupnost pristupa internetu, sloboda izražavanja na internetu i zaštita ključnih infrastruktura.

➤ **Aktivnost - “Korištenje e-sadržaja i e-usluga kako bi se poboljšala učinkovitost i djelatnost javnih i privatnih usluga”.** Informacijske i komunikacijske tehnologije općenito, ili konkretno e-vlada, e-obrazovanje, e-kultura, e-zdravstvo, e- poslovanje i e-uključivanje, koji se bave aktivnim i zdravim starenjem kao i nezavisnim načinom života, mogu učiniti javne usluge bržim, učinkovitijim, djelatnijim i dostupnijim i time uštedjeti resurse davatelja usluga i korisnika. Naglasak bi trebalo posebno staviti na dostupnost tehničke infrastrukture poput širokopojasne i tehničke opreme, na izgradnju kapaciteta i razmjenu najboljih praksi u svezi sa stvaranjem i provedbom e-sadržaja, putem centara za osposobljavanje u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija na nacionalnoj i regionalnoj razini. Trebalo bi na najbolji mogući način iskoristiti sredstva iz EU fondova (Strukturnih fondova ili Paketa mjera EU za oporavak⁸⁹, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj). Posebice bi se mogla koristiti komunikacija putem satelita u zabačenim i udaljenim regijama zahvaljujući satelitskom sustavu "Galileo napredne inovacijske usluge" ("Galileo Advanced Innovation Services -GAINS")⁹⁰. Također bi trebala postojati i bolja sinergija u izgradnji energetskih, prometnih i telekomunikacijskih mreža kako bi se smanjili troškovi instalacije širokopojasnih mreža.

⇒ *Primjer projekta - “Povećati korištenje elektroničkih potpisa/e-identifikacije za e-trgovinu i e-upravu” u suradnji s vlastima u dunavskoj regiji u skladu s akcijskim planom o e-potpisima i e-identifikaciji iz studenoga 2008. godine⁹¹. Ovo također ima za cilj osigurati prekograničnu operabilnost aplikacija koje koriste elektronički potpis i potvrdu identifikacije, u skladu s pilot projektom STORK u kojem su partneri mnogobrojne regije iz zemalja članica⁹². Ovo bi trebalo omogućiti isplativije i primjerenije ponašanje u pružanju*

cilj podizanje svijesti kod europskih malih i srednjih poduzeća o potencijalu RFID-a u cilju jačanja njihove integracije u globalnu konkurenciju, uz istovremeno povećanje njihove produktivnosti.

⁸⁸ Posebice Program poboljšanja konkurentnosti i inovacija, PROGRESS i doživotno učenje, predviđaju mogućnost partnera koji bi se pridružili postojećim projektima.

⁸⁹ Paketom mjera EU za oporavak izdvojeno je oko 360 milijuna eura za razvoj širokopojasne komunikacije u ruralnim područjima (za EU-27). Ovaj paket ima za cilj povećati pokrivenost širokopojasnim pristupom do 100% u čitavoj Europskoj uniji do 2010., odnosno najkasnije 2013. godine.

⁹⁰ "Galileo napredne inovacijske usluge" ("Galileo Advanced Innovation Services -GAINS") je projekt (sufinanciran od strane Sedmog okvirnog programa za istraživanje Europske Unije) koji ima za cilj implementirati "inovacijski autoput" kao besprijekoran postupak koordiniranih inovacijskih usluga Galileo u svezi s izlaznom aplikacijom, u tri glavne faze: prepoznavanje ideje, razvoj proizvoda i usluga te osmišljavanje novih pothvata..

⁹¹ COM(2008) 798, 28.11.2008.

⁹² www.eid-stork.eu

*javnih usluga u regiji. Mogu biti korisna i iskustva iz projekta S.A.F.E., posebice vezana uz fazu provedbe*⁹³ (*nositelj: prijedlog Slovenije*)

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje dostupnosti usluga e-Vlade u regiji”. Ovo može poslužiti kao katalizator za razvoj čitave regije putem projekata koji su osmišljeni za promicanje i olakšavanje prekogranične e-Nabave kao što je projekt PEPPOL – Pan-europska Internet javna nabava (Pan-European Public Procurement On-Line).*⁹⁴ *Cjelokupna vizija ovog projekta može se vidjeti kroz Ministarsku deklaraciju o e-Vladi*⁹⁵ *i Akcijski plan EU o e-Vladi (nositelj: prijedlog Slovenije i pokrajine Baden Württemberg)*

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje dostupnosti usluga e-Zdravstva u regiji”. Dunavska regija bi trebala imati za cilj preslikavanje i ravnomjerno povećanje preliminarnih rezultata velikog Pilot projekta epSOS*⁹⁶ *u cilju razvijanja, provjere i potvrde interoperabilnosti zdravstvenih kartona pacijenata i e-recepata izvan nacionalnih okvira kao i rezultata projekta Netc@rds*⁹⁷, *koji imaju za cilj olakšati pristup i osigurati naknadu troškova za neplanirane zdravstvene usluge koje su korištene u inozemstvu. Ovo bi doprinijelo sigurnosti pacijenata, povećalo učinkovitost zdravstvene njege i potaklo gospodarstvo. Ova aktivnost bi bila od posebnog značaja zbog turističke prirode dunavske regije i visoke mobilnosti građana u ovoj regiji (nositelj: prijedlog Glavna uprava za informacijsko društvo (DG Information Society).*

➤ *Aktivnost - “Stimuliranje stvaranja inovacijskih ideja za proizvode i usluge i njihova šira potvrda u području informacijskog društva kroz koncept živih laboratorija”. Kroz koncept živih laboratorija, tvrtke, sveučilišta i javna uprava zajedno razvijaju nove proizvode, uključujući pritom klijente/korisnike od početnih faza, kao što je faza dizajniranja. Otvorenost prema novim istraživačkim i tržišnim razvojem, na način koji je orijentiran na javnost i ljude, trebalo bi za početak usmjeriti na dijelove regije sa sličnim potrebama i karakteristikama, a kasnije ju primijeniti i šire.*

⇒ *Primjer projekta - “Promicanje inovacija i uspješnosti poslovanja na novim tržištima”. Ovaj projekt ima za cilj poticati i pružiti podršku razvoju raširenije kulture inovacija unutar i za potrebe novih tržišta, uključujući i inicijative za stimuliranje stvaranja novih tržišta, širenja novih tehnologija, jačanja zaštite intelektualnog vlasništva te standarda i procjene utjecaja novih prijedloga zakona i propisa o inovacijama.*

⁹³ S.A.F.E. - Secure Access to Federated E-Justice/E-Government (Siguran pristup saveznom e-pravosuđu/e-vladi)

⁹⁴ www.peppol.eu

⁹⁵ Studeni 2009. godine <http://www.egov2009.se/wp-content/uploads/Ministerial-Declaration-on-eGovernment.pdf>

⁹⁶ www.epsos.eu

⁹⁷ www.netcards-project.com

8) JAČANJE KONKURENTNOSTI PODUZEĆA, UKLJUČUJUĆI RAZVOJ KLASTERA

Predstavljanje pitanja

U ovoj makro-regiji nalaze se neke od najuspješnijih regija u Europi, ali i ostale koje u znatnoj mjeri zaostaju. Vodeće regije pokazuju jak i dobro uhodan sustav podrške inovacijama, dok u drugim regijama nedostaju institucije i okvirni uvjeti ili su tek formirani ili reformirani. Poljoprivreda, ruralna i tradicionalna poduzeća imaju dobru osnovu i prisutnost koje im omogućava da iskoriste prednosti tehnološke i organizacijske modernizacije. Kako bi se u potpunosti iskoristila prednost od razvojnog potencijala regije i podržala konkurentnost sektora, potrebno je poboljšati okvirne uvjete i njihovu koherentnost. Postoje brojne mogućnosti za postizanje ovog cilja.

Dugoročne mreže transnacionalne suradnje između institucija koje podržavaju inovacije i poslovanje moraju se razvijati u različitim sektorima, koristeći također prilike u okviru Europskog istraživačkog područja (European Research Area-ERA). Trebalo bi poticati razvoj klastera i centara za izvrsnost te omogućiti prekograničnu i međusektorsku suradnju između klastera. Trebalo bi uspostaviti veze s politikama obrazovanja i istraživanja. Postojeće studije o mapiranju klastera koje su provedene u regiji i kroz europske inicijative trebalo bi iskoristiti i nadograđivati.⁹⁸ Da bi se poboljšali uvjeti za poduzeća, posebice za mala i srednja poduzeća, trebalo bi ojačati institucionalne kapacitete agencija za podršku poslovanju i industrijskih udruženja u regiji.

Dunavska regija posjeduje veliki potencijal za napredovanje u postupku uspostavljanja jedinstvenog tržišta. Zbog nedavnih procesa proširenja EU još uvijek postoje raskoraci u provođenju, posebice u svezi s uslužnim djelatnostima, poreznom konkurencijom i migracijskim tokovima. Međutim, postojeće trgovinske veze između tvrtki u dunavskoj regiji ukazuju na veliki potencijal za budući razvoj i ekonomsku integraciju, ukoliko bi se uklonile barijere za poslovanje izvan granica i postojeći propisi pojednostavnili.⁹⁹ Osim toga, trebalo bi ukloniti prometna uska grla u regiji (koja sprečavaju regionalnu, a u znatno većoj mjeri i međunarodnu mobilnost i trgovinu).

Specifičnosti dunavske regije

Za dunavsku regiju, koju čine različite države i inovacijski ambijenti različitih razina zrelosti, od ključnog je značaja jačanje transnacionalne suradnje. Ovo podrazumijeva odvijanje ovog procesa kako na političkoj tako i na poslovnoj razini, čime bi se postigla veća regionalna koherentnost i održivi gospodarski rast. Najveća dodatna vrijednost bit će postignuta ukoliko se prioritet daje sektorima u kojima regija već ima postojeće potencijale.

Aktivnosti

- ***Aktivnost - “Poticanje suradnje i razmjene znanja između malih i srednjih poduzeća, akademskih krugova i javnih sektora u područjima koja su u nadležnosti dunavske regije”.*** Ovo se može postići kroz razvoj klastera, kroz izgradnju novih i korištenjem već postojećih tehnoloških parkova i povezivanje postojećih mreža. Suradnju bi trebalo poticati u područjima

⁹⁸ Europska opservacija klastera; Mreža klastera Srednje i Istočne Europe; Grupa za europsku politiku klastera

⁹⁹ Europska tablica za praćenje rezultata u području inovacija za 2009.godinu/ Socio-ekonomska analiza za Strategiju EU za dunavsku regiju

gdje postoji određeno znanje u dunavskoj regiji. Suradnja i razmjena znanja u području strategija pametne specijalizacije trebala bi usmjeriti izbore specijalizacije prema njihovoj usklađenosti s perspektivama razvoja cijele dunavske regije¹⁰⁰. Poseban naglasak bi trebalo staviti na aktivnosti koje podržavaju internacionalizaciju malih i srednjih poduzeća te omogućuju interdisciplinarnu suradnju. Postojeće inicijative, kao što je Europski opservatorij za klasterne, Europska inicijativa za izvrsnost klastera, Znanstvena i industrijska mreža, Mreža klastera Srednje i Istočne Europe ili projekt ACCESS, trebalo bi iskoristiti kao osnovu za nastavak aktivnosti.

- ⇒ *Primjer projekta - “Izrada programa dunavske regije za mreže klastera i MSP-a”. Cilj je poticanje razvoja klastera i transnacionalne suradnje klastera, uključujući i sustave inovacija i mreža malih i srednjih poduzeća, kako bi se ojačao gospodarski rast. Kao prvi korak projekt bi trebao pokrenuti instrumente podrške Europske Inicijative za izvrsnost klastera¹⁰¹ u dunavskoj regiji, posebice shemu osposobljavanja za klasterne organizacije, pokazatelje kvalitete i shemu mjerenja prema standardima za upravljanje klasterima i povezanu Europsku platformu za suradnju klastera¹⁰². Drugi korak u okviru projekta bi trebao poticati suradnju klastera i zajedničko brendiranje klastera u dunavskoj regiji. U tu svrhu, u projektu djeluje Europski klub menadžera klastera uspostavljanjem decentralizirane platforme u dunavskoj regiji (nositelj: Glavna Uprava za poduzetništvo i industriju (DG Enterprise and Industry)).*
- ⇒ *Primjer projekta - “Omogućavanje prijenosa kreativnog znanja u dunavskoj regiji”. Ovo se može postići kroz izgradnju novih projektnih centara, uključujući i zanatsku proizvodnju, koji imaju za cilj pružanje podrške lokalnoj i regionalnoj industriji u svim sektorima u postupku razvoja novih proizvoda i usluga. Osim toga, novi oblici podrške inovacijama, kao što su inovacijski vaučeri, mogu se smatrati sredstvom koje omogućuje prijenos znanja od kreativnih usluga do tradicionalnog poslovanja.”(nositelj: Glavna uprava za poduzetništvo i industriju (DG Enterprise and Industry)).*
- ⇒ *Primjer projekta - “Promicanje inovacija u dunavskoj regiji”. Projekt ima tri glavna cilja: (a) prikupljanje statističkih podataka visoke kvalitete iz zemalja dunavske regije, kako bi se analiziralo trenutno stanje i potencijal za inovacije u uslugama temeljenim na znanju; (b) utvrđivanje obima i ciljeva za transnacionalnu suradnju klastera koji djeluju u podsektorima kao što su IKT, kreativne industrije i kulturni sektor u cjelini, eko-zelene inovacije, industrije mobilnosti, turizam, promet i energija; (c) usklađivanje manjih nacionalnih i regionalnih fondova za inovacijske projekte suradnje; (d) poboljšanje okvirnih uvjeta koji su potrebni za podršku suradnje klastera u području usluga na održiv način, kao i omogućiti internacionalizaciju izuzetno razvijenih uslužnih djelatnosti. Ovaj se rad povezuje i s odgovarajućim postojećim inicijativama poput EU INNO-Net projekta koji se financira u okviru PRO INNO Europske inicijative za razdoblje 2009.-2012. godine(nositelj: Glavna uprava za poduzetništvo i industriju (DG Enterprise and Industry)).*
- ⇒ *Primjer projekta - “Bolje iskorištavanje vrijednosti u području uspješnosti, nasljeđa i kulturne baštine u regiji, razvijanjem prednosti u kreativnoj industriji, kao i industrijama kulture, zabave i turizma”. Ukoliko je moguće, ovaj projekt bi se trebao usredotočiti na*

¹⁰⁰ Strategije pametne specijalizacije imaju za cilj maksimalno povećati utjecaj programa Regionalne politike za postizanje ciljeva utvrđenih u Strategiji Europa 2020, kao što je predviđeno u Saopćenju Komisije "Regionalna politika doprinosi pametnom rastu u Europi 2020".
(http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/comm2010_553_en.pdf)

¹⁰¹ Više informacija na: www.cluster-excellence.eu

¹⁰² Više informacija na: www.cluster-excellence.eu/collaboration

postojeće inicijative na lokalnoj razini i na razini EU, s ciljem jačanja suradnje između njih. Veliki potencijal u okviru unaprjeđene suradnje može se na primjer naći u medijskoj industriji (TV, radio, filmovi), na festivalima, popularnoj glazbi i športu.

- ⇒ *Primjer projekta - “Uspostavljanje mreže za inovacijske okolišno prihvatljive tehnologije u dunavskoj regiji” s ciljem jačanja atraktivne, konkurentne i održive infrastrukture u dunavskoj regiji. Mreža povezuje tvrtke, istraživačke organizacije, regionalne i lokalne vlasti i usredotočena je na provedbu inovacijskih okolišno prihvatljivih tehnologija u dunavskoj regiji, kao što su najnovija postrojenja za preradu otpada i otpadnih voda, inovacijski energetske sustavi (prije svega obnovljiva energija i visoki stupanj učinkovitosti) te tehnologije za pročišćavanje zraka i vode. Postojeća suradnja u dunavskoj regiji mogla bi biti sastavni dio mreže dunavske regije (nositelj: Njemačka/ Pokrajina Baden Württemberg)*
- ⇒ *Primjer projekta - “Podržati provedbu ekološki učinkovitih procesa proizvodnje u malim i srednjim poduzećima”. Projekt “djelujmo čisto” predstavlja podršku malim i srednjim poduzećima u povećanju okolišnog učinka, smanjenju troškova i povećanju prodaje putem konzaltinga, povezivanja i razmjene znanja. Promicanje okolišno prihvatljivih tehnologija i sustava upravljanja, povezivanjem ponude i potražnje, pružiti će s jedne strane malim i srednjim poduzećima stručno tehnološko menadžersko znanje, dok će s druge strane omogućiti plasiranje već postojećih rješenja (nositelj: Savezna Agencija za zaštitu okoliša i Savezno Ministarstvo zaštite okoliša u Njemačkoj)*
- *Aktivnost - “Unaprjeđenje poslovne podrške za jačanje kapaciteta malih i srednjih poduzeća za suradnju i trgovinu”. Suradnja bi trebala povezati nadležne agencije za podršku poslovanja, klsterske organizacije, trgovinske komore i industrijska udruženja u dunavskoj regiji kako bi razvijale usluge poslovne podrške u svezi s prekograničnom suradnjom u području istraživanja i razvoja, trgovinom i internacionalizacijom.¹⁰³ Ključni element suradnje bi trebao biti jačanje institucionalnih kapaciteta uključenih agencija za poslovnu podršku kroz ciljanu podršku i razmjenu iskustava i najboljih praksi. Trebalo bi na najbolji način iskoristiti postojeće forume i institucije, kao što je Europska poduzetnička mreža (Enterprise Europe Network) ili već uspostavljena mreža trgovinskih komora poput Saveza Trgovinskih komora u dunavskoj regiji. U slučajevima kada je to moguće i potrebno, trebalo bi uzeti u obzir poseban položaj malih i srednjih poduzeća u zemljama kandidatkinjama u pogledu financiranja.*
- ⇒ *Primjer projekta - “Održavanje godišnjih poslovnih foruma koji okupljaju tvrtke, vlade, regionalne organizacije i akademske krugove u dunavskoj regiji”. Cilj je unaprijediti suradnju i poslovne mogućnosti za mala i srednja poduzeća u dunavskoj regiji u privatnom sektoru, ali i s akademskim krugovima i javnim sektorom, kako bi se stimulirali rast, inovacije i konkurentnost u dunavskoj regiji. Postojeće inicijative, koje mogu poslužiti kao osnova, uključuju inicijative trgovinskih komora, inicijative Srednje Europe, Europske poduzetničke mreže ili Bečkog gospodarskog foruma. Gdje je to primjenjivo, mogle bi se razmjenjivati najbolje prakse s npr. Baltičkim forumom za razvoj (Baltic Development Forum (nositelj: Austrijska trgovinska komora, IEDC- Poslovna škola Bled).*
- ⇒ *Primjer projekta - “Podrška poduzetnicima te malim i srednjim poduzećima u dunavskoj regiji”. Ovaj projekt na koherentan način razrađuje mogućnosti i izazove za mala i srednja poduzeća koja posluju i istražuju u dunavskoj regiji. Koordinira rad gospodarskih komora, industrijskih udruženja, klsterskih organizacija i vladinih agencija u utvrđivanju*

¹⁰³ Takve usluge se odnose na informacije i obavijesti o zakonodavstvu Europske unije, jezičnom osposobljavanju, konzultantskim uslugama za istraživačku i razvojnu suradnju, zajedničkim poslovnim putovanjima u regiju, sastancima mreže/suradnje.

posebnih potreba sektora u fazi (potencijalnog) rasta i/ili sektora s ključnim nadležnostima.¹⁰⁴ Posebice se utvrđuju i primjenjuju inovacijski pristupi prijenosu znanja od sveučilišta i istraživačkih institucija do tvrtki, posebice malih i srednjih poduzeća.¹⁰⁵ Projekt na najbolji način koristi postojeće inicijative, kao što su inicijative Regionalnog Centra za poduzetničko učenje za zemlje Jugoistočne Europe (South East European Centre for Entrepreneurial Learning- SEECEL)¹⁰⁶.

➤ **Aktivnost - “Podrška poduzećima putem osposobljavanja i kvalifikacijskih shema visoke učinkovitosti”.** Nedostatak kvalificiranih radnika i visoka nezaposlenost nekvalificiranih radnika u regiji ima posljedice za konkurentnost poduzeća, a to se može riješiti unaprijedom kvalifikacijskih shema u zemljama dunavske regije, čime se podiže ukupni stupanj stručne osposobljenosti i povećavaju mogućnosti radne snage. Postojeće najbolje prakse mogle bi se razmjenjivati kroz bližu suradnju nadležnih institucija tržišta rada i gospodarskih komora, i na taj način podržati "Europski okvir kvalifikacija". Treba razviti instrumente podrške za poduzeća koja se bave povećanjem kapaciteta i produktivnošću svoje radne snage. Trebalo bi u potpunosti iskoristiti postojeće institucije i organe u regiji.¹⁰⁷

⇒ *Primjer projekta - “Izrada zajedničkih programa za stručno obrazovanje i usavršavanje, zajedno s poduzećima” s ciljem poboljšanja učinkovitosti osposobljavanja i kvalifikacijskih programa u regiji. Ovo bi moglo okupiti privatni sektor, državnu upravu u području obrazovanja i tržišta rada, kao i civilno društvo poput gospodarske komore koji bi zajedno razvili i koordinirali programe stručnog i jezičnog osposobljavanja, nastavne planove i programe te razmjenu gostujućih predavača i studenata. Osim toga, trebalo bi ispitati potrebu za novim pilot centrima za osposobljavanje. Kao primjer predloženo je otvaranje centra za stručno obrazovanje u elektrotehničkoj industriji u Bratislavi (nositelj: Slovačka; Dunavsko udruženje gospodarskih komora).*

➤ **Aktivnost - “Prioritizacija učinkovitog provođenja mjera predviđenih Europskim zakonom o malim poduzećima”¹⁰⁸.** Trebalo bi više pojednostavniti administrativne procedure pokretanja poslovanja, dobivanja dozvola za rad ili prijavljivanja stečaja. Naglasak bi trebalo staviti na osiguranje pristupa kapitalu za mala i srednja poduzeća, promicanjem postojećih i po potrebi uvođenjem novih i inovacijskih instrumenata financiranja za regiju, posebice za poduzeća u fazi pokretanja.¹⁰⁹ Postojeće financijske instrumente EU bi trebalo koristiti na najučinkovitiji način, kako bi se osigurala financijska sredstva za mala i srednja poduzeća, u slučajevima gdje su trenutni tržišni uvjeti vrlo teški.¹¹⁰ Trebalo bi razmjenjivati i primjenjivati najbolje

¹⁰⁴ Takva područja s prednostima uključuju strojarstvo, mehatroniku, eko energiju, okolišno prihvatljivu tehnologiju, okolišno prihvatljivu mobilnost, tehnologiju plastičnih masa, tehnologiju materijala, zdravstvo, prirodne nauke, informacijske i komunikacijske tehnologije, kreativnu industriju, prehrambene proizvode i biotehnologiju.

¹⁰⁵ Postojeće institucije i mreže poput Menadžment foruma Jugoistočne Europe Bled – Kopaonik trebalo bi najbolje iskoristiti.

¹⁰⁶ Što se tiče trećih zemalja, trebalo bi omogućiti koordinaciju s Europskom fondacijom za obuku, inicijativama Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i Inicijativom za regionalnu konkurentnost za Zapadni Balkan.

¹⁰⁷ Trebalo bi se koordinirati i s Europskom fondacijom za obuku koja doprinosi razvoju sustava obrazovanja i osposobljavanja u partnerskim zemljama EU.

¹⁰⁸ Europski Zakon o malim poduzećima: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>

¹⁰⁹ Primjeri uključuju prekogranični poduzetnički kapital, prekogranične garancijske sheme ili prekogranične manje subvencije kojima bi se omogućilo iskorištavanje ekonomije veličine kod ulaganja u mala i srednja poduzeća ili davanja garancija za zajmove.

¹¹⁰ Između ostalog, postojeći programi EU s mogućnošću financiranja malih i srednjih poduzeća su: Program poboljšanja konkurentnosti i inovacija (Competitiveness and Innovation Programme-CIP), Okvirni programi, Strukturni fondovi, Inicijativa JASMINE, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i IPA-višekorisnički

primjere načela "sve na jednom mjestu". Da bi se pomoglo malim i srednjim poduzećima koja žele uspostaviti trgovinu na Zapadnom Balkanu, trebalo bi koristiti usluge postojećih centara za podršku poslovanja u regiji, učvrstiti suradnju između njih te proširiti asortiman usluga.

- **Aktivnost - "Poboljšanje konkurentnosti ruralnih područja, posebice poljoprivrednog sektora"** kroz unaprjeđenje ruralnog poduzetništva, podržavanjem inovacija i suradnje u poljoprivrednoj industriji te kroz podržavanje diverzifikacije ruralne ekonomije, uključujući i eksploataciju industrije prijevoznih sredstava. Ovo se može postići putem programa osposobljavanja i obrazovanja, poboljšane suradnje u proizvodnji, distribuciji i plasiranju, kao na primjer putem klastera, te kroz zajednički razvoj i primjenu najboljih praksi u kvaliteti poljoprivrednih proizvoda. Trebalo bi učvrstiti međusobnu razmjenu dobrih praksi među nadležnim organima, subjektima u prehrambenom sektoru i poljoprivrednicima duž čitavog prehrambenog lanca, kao i težiti bliskoj suradnji s Europskom agencijom za sigurnost hrane. U tom smislu, trebalo bi na najbolji mogući način iskoristiti inicijativu "Bolje osposobljavanje za sigurnost hrane" za države članice i treće zemlje.¹¹¹ Veze između urbanih i ruralnih sredina i potencijal IT-a za omogućavanje premještanja nekadašnjih dominantnih gradskih poduzeća, poslova i aktivnosti trebalo bi u potpunosti iskoristiti. Na isti način bi trebalo iskoristiti i raspoloživa financijska sredstva u okviru Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj putem nacionalnih programa podrške i transnacionalne suradnje (pristup nositelja).

⇒ *Primjer projekta - "Podrška razvoju ribarskih područja sa sudjelovanjem Lokalnih akcijskih grupa u ribarstvu (Fisheries Local Action Groups-FLAGS)" za promicanje diverzifikacije gospodarskih djelatnosti i stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja u ribarskim područjima. FLAGS je tripartitna partnerska struktura (gospodarski subjekt, lokalne vlasti i civilno društvo), koja pokriva i ruralne i manje urbane zajednice s visokim postotkom gospodarskih djelatnosti vezanih za ribarstvo. One su pogođene nedostatnom dostupnošću ribolovnih resursa, zagađenjem vode i ograničenom ekonomskom efikasnošću ovih gospodarskih djelatnosti. Provedba integriranog održivog lokalnog razvoja u ribarskim područjima financira se iz Europskog fonda za ribarstvo, istovremeno usmjerenog na valorizaciju umjetničkog i kulturnog nasljeđa, promicanje inovacija, diverzifikaciju gospodarskih djelatnosti, posebice (eko)turizma, tradicionalnih zanata i uvođenje dodatne vrijednosti za ribarske proizvode te na zaštitu prirodnih staništa.*

- **Aktivnost - "Uklanjanje prekograničnih barijera i prometnih uskih grla za ljude i poslovanje – Ujedinjena Europa za lakši život u dunavskoj regiji."**¹¹² Posebnu pozornost potrebno je usredotočiti na razlike u provođenju u okviru jedinstvenog tržišta, poput onih koji se odnose na usluge, poreznu konkurenciju i migracijske tokove. Aktivnosti bi trebalo zasnivati na dobro utvrđenim instrumentima, kao što su SOLVIT centri koji pomažu građanima i poduzetnicima u korištenju europskih prava na kretanje i poslovanje preko granice. Po potrebi, posebnu pozornost bi trebalo usmjeriti i na materijalnu infrastrukturu kako bi se omogućilo slobodno kretanje robe i ljudi.

- **Aktivnost - "Poboljšanje okvirnih uvjeta za mala i srednja poduzeća u područjima gdje nedostaje konkurentna infrastruktura"**. Ovo bi se moglo provesti kroz izgradnju zajedničkih ili umreženih industrijskih i tehnoloških parkova te prometnih, logističkih i izložbenih centara.

programi. Osim toga, trebalo bi promicati "Praktični vodič za potencijalne korisnike CIP-a i Okvirnih programa: http://cordis.europa.eu/eu-funding-guide/home_en.html

¹¹¹ Program Bolje osposobljavanje za sigurniju hranu: http://ec.europa.eu/food/training_strategy/index_en.htm

¹¹² Inicijative za uključivanje zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja u jedinstveno europsko tržište trebale bi dodatno doprinijeti ovoj aktivnosti. Moglo bi se reći da zemlje potpisnice Sporazuma o slobodnoj trgovini u Srednjoj Europi (Central European Free Trade Agreement-CEFTA), a koje rješavaju ova pitanja između zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja, doprinose ovoj aktivnosti.

Poseban naglasak bi trebalo staviti na ruralne i pogranične regije gdje je konkurenta infrastruktura za mala i srednja poduzeća slabo razvijena ili ne postoji.

Predstavljanje pitanja

Ulaganjem u ljude i najboljim mogućim iskorištavanjem ljudskog kapitala, dunavska regija može napredovati i postići pametan i uključiv rast. Da bi se postigao uključiv rast zasnovan na znanju, potrebno je osnaživati ljude kroz visoki stupanj zaposlenosti, ulaganje u vještine, borbu protiv siromaštva i modernizaciju tržišta rada, osposobljavanje i sustav društvene zaštite.

Maksimalno iskorištavanje ljudskog kapitala dunavska regija može zasnovati na nekoliko prilika, ali bi uz to trebala riješiti i određene probleme¹¹³. Dobna struktura stanovništva u dunavskoj regiji je mlađa od prosjeka EU 27, iako je ukupan broj stanovnika počeo opadati zbog negativnog prirodnog prirasta. Pokazatelji ranog napuštanja škole znatno su bolji u dunavskoj regiji nego u EU 27, usprkos činjenici da je udio stanovništva s visokim obrazovanjem niži. Nezaposlenost je manje izražena u dunavskoj regiji, ali je manje ljudi u radnom odnosu, dok je udio zaposlenosti u tradicionalnim sektorima poput poljoprivrede još uvijek visok. Na tržištu rada pozornost bi trebalo usredotočiti na mobilnost radnika. Ovo bi dalo ljudima realne mogućnosti da rade u blizini mjesta prebivališta i donose odluke o mobilnosti koje su pažljivo razmotrene i od koristi za sve. Bolje mogućnosti za život i rad blizu obitelji i mjesta stanovanja iziskuju bolje lokalne poslovne ponude, ali je podjednako važno da regija spriječi odljev mozgova i prateći gubitak zarade od ulaganja u vještine. Pitanja mobilnosti su posebice povezana s pravnim i administrativnim čimbenicima u svezi sa socijalnim osiguranjem i priznavanjem kvalifikacija. Osim toga, trebaju se eliminirati indirektna prepreke vezane uz smještaj, jezik, zapošljavanje partnera i supružnika, kao i „psihološke“ prepreke, posebice pitanja povratka u matičnu zemlju i neprihvatanja mobilnosti. Migracijski tokovi prouzrokovani su zaposlenjem, prate obrazac istok-zapad i motivirani su značajnim razlikama u prihodima u dunavskoj regiji, što se rezultira odljevom mozgova u određenim dijelovima i viškom ponude u drugim dijelovima. Otvaranje njemačkih i austrijskih tržišta rada prema Češkoj, Mađarskoj i Sloveniji bi također moglo dodatno ojačati ovaj proces. Mobilnost istraživača i studenata, a samim tim i znanja, je manja u većem dijelu dunavske regije nego u drugim dijelovima Europe i zahtijeva posebnu pozornost.¹¹⁴

Da bi se u potpunosti iskoristio potencijal radne snage i suzbilo siromaštvo, tržište rada u dunavskoj regiji treba biti više inkluzivno. Što se tiče jednakih mogućnosti muškaraca i žena, nejednakosti su izraženije u gornjim dijelovima regije nego u onim donjim. Opća stopa zaposlenosti za žene i muškarce je niža nego u EU 27. Osim toga, zdrava populacija predstavlja presudan čimbenik održivog gospodarskog razvoja, a velike razlike u zdravstvenim stanjima i dalje prevladavaju u regiji. Tu živi otprilike jedna trećina stanovništva EU kojima prijeti siromaštvo, od kojih mnogi pripadaju marginaliziranim skupinama, uključujući i 80% Roma u Europi. Pored siromaštva, romske zajednice se suočavaju s problemima socijalne i ekonomske isključenosti, prostorne segregacije i uvjeta života koji su ispod standarda. Iako se njihovom isključivanju u mnogim slučajevima prilazilo samo sa stanovišta diskriminacije, socio-ekonomski vidovi i okolišne posljedice nepovoljnih životnih uvjeta i infrastrukture su podjednako važni. Nerješavanje

¹¹³ Izvori: Eurostat, Europska tablica za praćenje rezultata u području inovacija 2009 (European Innovation Scoreboard 2009), Glavna uprava za obrazovanje i kulturu (DG Education and Culture), Socio-ekonomska analiza.

¹¹⁴ Nizak stupanj ulazne mobilnosti studenata u većim dijelovima regije, izuzevši Austriju i Njemačku; visok stupanj izlazne mobilnosti u Bugarskoj, Slovačkoj, Hrvatskoj, Njemačkoj i Austriji. (EUROSTAT i Glavna uprava za obrazovanje i kulturu (DG Education and Culture)

pitanja deset milijuna Roma na odgovarajući način može imati posljedice za čitavu Europsku uniju.

Specifičnosti dunavske regije

Ova analiza zahtjeva akcije u čitavom nizu područja s naglaskom na više koherentnosti. Politike u području obrazovanja, tržišta rada, integracija, istraživanja i inovacija trebale bi se uzajamno poticati. Veliku važnost treba dati izgradnji kapaciteta na svim razinama, bilo individualnim, organizacijskim, regionalnim, nacionalnim ili makroregionalnim. Ona treba uključivati razvoj ključnih nadležnosti i organizacijskih sposobnosti, promicanje inovativnih partnerstva, kao i upravljanje u regionalnom/nacionalnom kontekstu. Potrebni su jači zajednički naponi za poboljšanje učinka pomoću zajedničkih europskih standarda u području obrazovanja i osposobljavanja.

Neophodna je jača suradnja institucija tržišta rada u svezi s politikama, mjerama i razmjenom informacija. Da bi se potakla međusobna razmjena zaposlenih, istraživača, studenata i stručnjaka i smanjio jednosmjerni tok migracija, potrebno je ojačati suradnju između organa u osnovnom, srednjem i tercijarnom obrazovanju te ubrzati uzajamno priznavanje zanimanja i diploma. Posebna dodatna vrijednost leži u većem sudjelovanju zemalja Zapadnog Balkana i ostalih trećih zemalja u regiji u postojećim programima i strukturama suradnje. Postojeća suradnja između zemalja članica i trećih zemalja može poslužiti kao osnova.

U dunavskoj regiji također postoji puno prostora za zajedničke aktivnosti u borbi protiv društvene i ekonomske isključenosti marginaliziranih zajednica, posebno Roma. Pozornost bi trebalo usredotočiti na financiranje. Politike se trebaju izrađivati zajedno na osnovu najbolje međunarodne prakse. Aktivnosti trebaju biti poučne i učinkovite. Na razini upravljanja, često je potrebno dodatno naglašavati ljudska prava na razini običnih intervencija u regijama i gradovima. Lokalne, regionalne i nacionalne vlasti imaju ključnu ulogu u njihovoj svakodnevnoj primjeni. Kako je navedeno, posebnu pozornost treba posvetiti situaciji u kojoj se nalaze romske zajednice¹¹⁵. Posebno su važni projekti koji otvaraju granice zajednica i približavaju Rome i ljude iz drugih zajednica.

Aktivnosti

- **Aktivnost – “Jačanje djelotvornosti obrazovnih sustava putem bliže suradnje među obrazovnim institucijama, sustavima i politikama”.** Poticanje učinkovitosti, inovacija i dobrog upravljanja u obrazovanju i osposobljavanju je od ključnog značaja u svjetlu izazova koje nameće globalizacija, demografske promjene, brži tehnološki razvoji i povećavanje pritiska na državne proračune. Ovo bi se posebice trebalo provoditi kroz razmjenu najboljih praksi iz različitih sustava obrazovanja i osposobljavanja putem transnacionalne suradnje, zajedničku izradu programa i materijala, promicanje istraživanja o ekonomici obrazovanja, vršnjačko učenje, izgradnju kapaciteta tj. za politike i prakse zasnovane na dokazima i omogućavanja postupka učenja dane politike, formuliranja strategije kao i aktivnosti politike. Posebna dodana

¹¹⁵ Deset osnovnih načela za uključivanje Roma utvrđeno je u zaključcima Vijeća ministara EU za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i zaštitu potrošača od 8. lipnja 2009. godine. Neka od njih su korištena kao osnova za izmjenu i dopunu Uredbe Europskog regionalnog razvojnog fonda o stambenim pitanjima. Izmjene i dopune omogućuju da se izričito, premda ne isključivo, ulaže u nove stambene objekte ili renoviranje postojećih objekata, kako u urbanim tako i u ruralnim područjima, ako to čini dio integriranog pristupa – kroz koordiniranje politika u svezi s obrazovanjem, stanovanjem, zapošljavanjem i zdravstvom. Također je važno razvijati veze i jačati aktivnosti poduzete u okviru inicijative "Desetljeće za uključivanje Roma 2005.-2015."

vrijednost leži u uključivanju trećih zemalja i najboljoj upotrebi već postojećih programa i struktura suradnje.¹¹⁶

⇒ *Primjer projekta – “Podrška održivim obrazovnim reformama u dunavskoj regiji”. Platforme suradnje za održive obrazovne reforme mogu poboljšati rezultate u obrazovanju i kvalitetu sustava obrazovanja u dunavskoj regiji. Dobro utvrđene platforme uključuju CECE – Srednjoeuropsku suradnju u obrazovanju¹¹⁷, koja se usredotočuje na međusobno učenje, izgradnju kapaciteta i zajedničke projekte između država članica EU u regiji i ERI SEE – Inicijativu za obrazovne reforme u Jugoistočnoj Europi¹¹⁸, koja stavlja poseban naglasak na izgradnju kapaciteta i prijenos znanja između zemalja članica EU i zemalja koje nisu članice, koje djeluju kao sučelje za razvoj događaja u relevantnim EU inicijativama, europskim i međunarodnim inicijativama u području obrazovanja. Oba projekta uzimaju u obzir strateški okvir za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (“ET 2020”)¹¹⁹ (nositelj: predloženo od strane Saveznog ministarstva za obrazovanje, umjetnost i kulturu Austrije).*

⇒ *Primjer projekta – “Jačanje mreža škola u dunavskoj regiji”. Akademija srednjoeuropskih škola (Academy of Central European Schools-ACES)¹²⁰ ima za cilj podržati uspostavljanje Srednjoeuropske mreže škola u petnaest partnerskih zemalja. Cilj je da se potiče dijalog i suradnja mladih ljudi i stvaranje održive mreže zajedničkog znanja, uzajamnog učenja i inovacija. Najbolje prakse treba razmjenjivati s drugim aktualnim međunarodnim partnerstvima škola poput projekta PASCH¹²¹ (nositelj: predloženo od strane Saveznog ministarstva za obrazovanje, umjetnost i kulturu Austrije).*

➤ *Aktivnost – “Poticanje suradnje između ključnih dionika u politikama u svezi s tržištem rada, obrazovanjem i istraživanjem, u cilju razvoja regija i okruženja za učenje”.* Da bi se povećali inovativni kapaciteti radne snage u dunavskoj regiji, trebalo bi razvijati nove oblike partnerstva i suradnje ključnih aktera (tržište rada, obrazovanje i osposobljavanje, istraživanje i poslodavci). Poslodavci (privatni, javni i volonteri) igraju važnu ulogu u utvrđivanju znanja, vještina i sposobnosti potrebnih u radu. Da bi se povećala zaposlenost i poduzetnički potencijal svih onih koji uče, potrebno je dalje razvijati komunikaciju i aktivnu suradnju između institucija obrazovanja i osposobljavanja s jedne strane i poslodavaca s druge strane.

⇒ *Primjer projekta – “Jačanje tržišta rada u dunavskoj regiji u kontekstu tržišta rada EU”. Dok su nacionalna tržišta rada u dunavskoj regiji podložna različitim okvirnim uvjetima, gospodarske veze i migracija radnika počele su ukidati granice između država i tržišta. Ovaj projekt ima za cilj razvijati se na postojećim projektima bilateralne suradnje, proširujući ih na dunavsku regiju. To bi moglo staviti u prvi plan uzajamno priznavanje zanimanja i kvalifikacija te ciljane politike tržišta rada (žene, mladi, dugoročno nezaposleni, manjine itd.) i time osnažujući tržište rada u dunavskoj regiji.*

¹¹⁶ Glavni cilj je jačanje Europskog područja obrazovanja (the European Area of Education-EAE), što bi doprinijelo uspjehu i održivosti postupka europskih integracija. Specifične potrebe država i zahtjevi EAE-a sukladno Radnom programu EU "Obrazovanje i osposobljavanje 2020" bi trebalo uzeti u obzir i nastaviti s aktivnostima. Sve aktivnosti se trebaju zasnivati na već postojećim projektima bilateralne suradnje i multilateralne inicijativa.

¹¹⁷ Srednjoeuropska suradnja u obrazovanju: www.bmukk.gv.at/europa/bibildung/cece.xml

¹¹⁸ Inicijativa za obrazovne reforme u Jugoistočnoj Europi: www.erisee.org

¹¹⁹ ET 2020 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc36_en.htm

¹²⁰ <http://www.aces.or.at/start.asp?ID=120245&b=829>

¹²¹ <http://www.pasch-net.de/deindex.htm>

⇒ *Primjer projekta – “Izrada zajedničke statistike za tržišta rada u dunavskoj regiji”*. Kako bi se formirala osnova za zajedničke strategije za tržište rada, projekt je usredotočen na proizvodnju pouzdanih statističkih podataka o tržištu rada u dunavskoj regiji, uključujući podatke o posebnoj potražnji na tržištu rada, tokovima radne snage, pokretačima i preprekama transnacionalne mobilnosti radne snage, razlikama u radnim uvjetima, raspoloživim dohocima i sustavima socijalnog osiguranja. Specifična dodana vrijednost leži u uključivanju zemalja koje nisu članice EU u ovu suradnju. Postojeće projekte bilateralne suradnje bi trebalo iskoristiti za razvoj suradnje na makroregionalnoj razini.

➤ **Aktivnost – “Podržati kreativnost i poduzetništvo”**. Preusmjeravanje na poduzetništvo i kreativnost predstavlja važan preduvjet za poslovne subjekte, posebice za mala i srednja poduzeća, a samim tim i za konkurentnost Europe. Ovo se može postići uvođenjem inovativnih metoda nastave u cilju podržavanja kreativnosti i poduzetništva na svim razinama obrazovanja, kroz promicanje interkulturalnog dijaloga ili putem jezičnog osposobljavanja, koristeći jezične i kulturne raznolikosti dunavske regije. Posebnu pozornost treba usredotočiti na ruralna područja te na razvoj alternativnih mogućnosti zapošljavanja i ekonomsku diverzifikaciju za osobe zaposlene u tradicionalnim sektorima, kao što je poljoprivreda, gdje je restrukturiranje još uvijek u tijeku.

➤ **Aktivnost – “Podrška mobilnosti radnika, istraživača i studenata kroz provedbu Europskog okvira kvalifikacija”**. Zemlje dunavske regije usklađuju se s razvojem Nacionalnog okvira kvalifikacija. Posebna dodana vrijednost leži u podršci zemljama koje nisu članice EU u izradi njihovih Nacionalnih okvira kvalifikacija.¹²²

⇒ *Primjer projekta – “Jačanje kapaciteta ključnih dionika u području obrazovanja, nauke i istraživanja”*. Projekt Mobilnost za izgradnju kapaciteta u regionalnoj suradnji u području obrazovanja, nauke i istraživanja¹²³ ima za cilj jačanje odgovarajućih kapaciteta kroz vršnjačko učenje i razmjenu iskustava i znanja u okviru ministarstava nadležnih za obrazovanje, nauku i istraživanje u upravljanju regionalnim i međunarodnim aktivnostima i programima u dotičnim sektorima. Kao mjera za osnaživanje dionika, projekt doprinosi jačanju održivog regionalnog partnerstva i sastoji se od kratkoročnih plasmana u ključnim institucijama i mrežama u području suradnje za izgradnju ljudskog kapitala (*nositelj: predloženo od strane Saveznog ministarstva obrazovanja, umjetnosti i kulture Austrije*).

➤ **Aktivnost – “Zajednička analiza razlika u primjeni politika cjeloživotnog učenja i razmjena najboljih praksi u tijeku primjene”**. Sveobuhvatne strategije cjeloživotnog učenja i njihova provedba određene su kao prioritet za razvoj zajednica zasnovanih na znanju. Najveći problem i dalje predstavlja njihova učinkovitost i povećanje njihovog utjecaja na pojedince koji uče. Izgradnja institucionalnih kapaciteta tijela koja se bave cjeloživotnim učenjem predstavlja preduvjet za provođenje ove politike.

➤ **Aktivnost – “Unaprjeđenje koordinacije međusektorske politike za rješavanje demografskih i migracijskih problema”**. Veće napore bi trebalo uložiti u razvoj znanja o status quo-u, pokretače i utjecaj migracijskih tokova i demografskih promjena, kako bi se razvila osnova za poboljšanu suradnju različitih politika na svim razinama vlasti. Koordinacija međusektorskih politika između nadležnih vladinih odjela, obrazovnih tijela, socijalnih službi, službi zdravstvene zaštite, organa zaduženih za politiku kulture, organa za stambena pitanja i prostorno planiranje, kao i službi za pružanje usluga azilantima i imigrantima, na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, uključujući i dijalog s civilnim društvom neophodni su za

¹²² Koordinaciju treba tražiti u okviru Europske fondacije za osposobljavanje.

¹²³ http://www.taskforcehumancapital.info/fileadmin/documents/TF_Mobility_Programme_2010.pdf

osiguranje odgovarajuće razine podrške. Prostorne posljedice društvenih, gospodarskih i kulturnih promjena prouzrokovanih migracijama i moguća rješenja u okviru urbanog i ruralnog razvoja bi trebalo uzeti u obzir. Suradnja s postojećim organizacijama poput Međunarodne organizacije za migracije (International Organisation for Migration-IOM) s njezinim postojećim analizama i preporukama bila bi od posebne koristi.

➤ **Aktivnost – “Borba protiv siromaštva i društvene isključenosti marginaliziranih zajednica u dunavskoj regiji, posebice Roma”.** Da bi se u potpunosti iskoristila populacija dunavske regije, posebna pozornost bi se trebala usredotočiti na osnaživanje, posebice skupina kojima prijeti siromaštvo i na osiguranje pristupa i mogućnosti. Najugroženiji su: djeca, starci, mentalno i fizički zaostale osobe ili invalidi, imigranti, beskućnici i predstavnici marginaliziranih etničkih skupina. Romske zajednice, čije stanje je često posebno zastrašujuće i koje nemaju svoje mjesto u Europi 21. stoljeća, zahtijevaju posebnu pozornost. Aktivnosti za smanjenje broja ljudi kojima prijeti siromaštvo trebale bi se međusobno nadopunjavati primjenom integriranog pristupa¹²⁴.

⇒ *Primjer projekta – “Poboljšanje uvjeta života u romskim zajednicama”.* U dunavskoj regiji Romi često žive u okruženju bez pitke vode, kanalizacije, pristupa energiji i pristupa telekomunikacijskim uslugama. Pored ovih uvjeta trećega reda, oni se suočavaju s prirodnim opasnostima, kao što su poplave, nestabilnost tla ili blizina opasnog otpada. Projekte bi trebalo usredotočiti na osnovne infrastrukturne potrebe kao i na stvaranje održivog ruralnog života, posebice za romsko stanovništvo, kombinirajući smanjenje siromaštva i održivo upravljanje resursima. Mogućnosti fondova, posebice Strukturnih fondova trebaju se puno bolje iskoristiti.

⇒ *Primjer projekta – “Provođenje Romskog dijaloga s pripadnicima neromskih zajednica”* je dugoročna obveza poboljšanja situacije Roma u europskom društvu, pružanjem prilike Romima izvan njihove zajednice u društvenim, okolišnim i kulturnim projektima. Cilj treba biti proširivanje znanja i vještina i podrška njihovim poduzetničkim sposobnostima. To također uključuje i sudjelovanje pripadnika neromske zajednice u projektima lokalne zajednice koji uključuju Rome, potom angažiranje u javnom obrazovanju. Inicijative bi se trebale graditi na postojećim mehanizmima – EU platforma za uključivanje Roma i Desetljeće za uključivanje Roma te da se ostvare kroz postojeće sheme subvencioniranja i u suradnji s nevladinim organizacijama.

➤ **Aktivnost – “Provođenje aktivnosti poduzetih u okviru Desetljeća za uključivanje Roma i utvrđivanje daljnjih aktivnosti koje treba provesti”.** Koordinacija aktivnosti između postojećih inicijativa i aktera poput inicijative Desetljeća za uključivanje Roma (2005.-2015.), EU platforme za uključivanje Roma¹²⁵, Romske mreže EU i nevladine organizacije, koje su aktivne u ovom području dunavske regije, neophodna je za poboljšanje situacije za Rome. Treba poticati sudjelovanje zemalja koje nisu članice EU u Platformi EU za uključivanje Roma. Aktivnosti Platforme trebale bi poboljšati koordinaciju provedbe i korištenje resursa na razini EU, ali i među zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama u dunavskoj regiji, što će dovesti do povećanja utjecaja i učinkovitog korištenja raspoloživih resursa. Postoji

¹²⁴ Ovakve aktivnosti mogu se usredotočiti na suzbijanje siromaštva kod djece, poboljšanje jednakosti u programima obrazovanja (od ranog djetinjstva do poslijediplomskog obrazovanja), smanjenje broja djece koja rano napuštaju školovanje, osiguravanjem pristupa zdravstvenoj zaštiti, promicanjem aktivnog uključivanja u tržište rada, naporima koji se ulažu da se osigura pristojan smještaj za sve, borbom protiv zaduženosti ili provođenjem programa osposobljavanja o upravljanju u multietničkim zajednicama za lokalne dužnosnike.

¹²⁵ Platforma za uključivanje Roma je usvojena i pokrenuta za vrijeme češkog predsjedanja u listopadu 2008. godine. Njezin glavni cilj je pozvati vlade i glavne dionike da rasprave o uključivanju Roma, o temama kao što su obrazovanje, zdravstvo i stanovanje, na sastancima koji bi se održavali dva puta godišnje.

određena potreba da se iskoriste najbolje prakse drugih, primjenom poučnih pristupa iz ostalog dijela Europe i svijeta na kronične i dramatične društvene i kulturne probleme. Ponos i dostojanstvo Roma treba bolje napredovati.

D) JAČANJE DUNAVSKE REGIJE

JAČANJE DUNAVSKE REGIJE

Stup "Jačanje dunavske regije" bavi se dvama prioritetnim područjima: 'Izgradnja institucija i suradnja' te 'Pitanja sigurnosti'.

Aktivnosti i projekti imaju za cilj jačanje funkcioniranja demokratskih institucija, javnih uprava i organizacija na centralnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, s posebnim naglaskom na suradnju u regiji. Poseban naglasak je na pretvaranju dunavske regije u sigurnije mjesto za život. Bolje političke, civilne i administrativne strukture i veća sigurnost su ključni uvjeti za pametan, održiv i uključiv gospodarski rast.

Aktivno i dobro organizirano civilno društvo također treba snažno poticati. Izraženije sudjelovanje civilnog društva može poboljšati javne službe i jačati povjerenje javnosti prema njima. To također omogućava zajedničko iznalaženje rješenja za probleme kroz redovan dijalog. Uključivanje civilnog društva u provedbu strategije i udruživanje civilnih dionika od ključnog je značaja za uspjeh Strategije.

U tom smislu teritorijalna povezanost ističe dodanu vrijednost partnerstva sa snažnom lokalnom dimenzijom. Time se osigurava da su politike osmišljene i provedene s lokalnim znanjem, što bi trebalo doprinijeti njihovom uspjehu.

Kao primjer, to podrazumijeva razmatranja o unaprjeđenju vlasništva i sudjelovanja u provedbi Strategije od strane parlamenta kao i na regionalnoj i lokalnoj razini, s naglaskom na suradnju.

Mobilnost i sve više integrirana regija također nose opasnost od nedostataka posebice u smislu nedostatka sigurnosti. U cilju rješavanja rizika od veće mobilnosti, praćene rastućom prekograničnom trgovinom i ekonomskom integracijom, sigurnost i suradnja u mjerama sigurnosti trebale bi biti u središtu pozornosti.

Stoga se stup također bavi borbom protiv korupcije te organiziranog i teškog kriminala, praktičnom suradnjom u području političkog azila i sprječavanjem ilegalnog prelaženja granice u dunavskoj regiji. Konkretno uključuju kretanje od čistih informacija i strateških sporazuma s državama do operativnih sporazuma, s ciljem da se vide jasni rezultati.

Ovaj stup doprinosi strategiji EU2020. Samo sigurna i dobro vođena regija može postati istinski prosperitetna i privlačna za život. Koordinacija djelovanja na svim razinama vlasti i nevladinih organizacija je neophodna za postizanje ciljeva Strategije.

Primjeri financiranja u regiji

Troškovi koji se financiraju iz Strukturnih fondova¹²⁶ u 2007.-2013.¹²⁷

Tehnička pomoć	3.4 milijardi eura
Priprema, provedba	2,5 milijardi eura
Studije i komunikacija	0,9 milijardi eura

Ostali izvori financiranja

Drugi programi Europske Unije doprinose ovom stupu, i to posebice: Instrument za pretpristupnu pomoć (Instrument for Pre-Accession Assistance-IPA), nacionalni programi, programi prekogranične suradnje i programi za veći broj država korisnica te nekoliko programa iz Europskog instrumenta za susjedstvo i partnerstvo (European Neighbourhood and Partnership Instrument-ENPI) (kao što su regionalni programi ili programi prekogranične suradnje). Nacionalne, regionalne i lokalne politike također osiguravaju financijska sredstva za značajne projekte. Osim toga, značajna financijska sredstva već su osigurana za veliki broj projekata putem zajmova i/ili sufinanciranja od strane raznih međunarodnih i bilateralnih financijskih institucija poput Europske investicijske banke (European Investment Bank-EIB), Europske banke za obnovu i razvoj (European Bank for Reconstruction and Development-EBRD), Svjetske banke, Razvojne banke Vijeća Europe (Council of Europe Development Bank-CEB) ili drugih zajmodavaca.

Nedavno su za potrebe zemalja Zapadnog Balkana uloženi dodatni naponi da bi se poboljšala koordinacija i udruživanje instrumenata za subvencije i zajmove putem Okvira za investicije na Zapadnom Balkanu¹²⁸ (Western Balkan Investment Framework-WBIF). Instrument sličan WBIF-u pod nazivom Fond za investicije u zemljama politike susjedstva (Neighbourhood Investment Facility) je ključni instrument koji djeluje u Republici Moldaviji i Ukrajini.

¹²⁶ Europski regionalni razvojni fond (European Regional Development Fund-ERDF) uključujući i prekograničnu suradnju, Kohezijski fond i Europski socijalni fond za zemlje članice. Instrument za pretpristupnu pomoć i Europski instrument za susjedstvo i partnerstvo (European Neighbourhood and Partnership Instrument-ENPI) nisu uključeni.

¹²⁷ Korištenje Strukturnih fondova ovisi međutim o određenim operativnim programima koji su izrađeni i utvrđeni na početku postupka planiranja programa za razdoblje 2007.-2013. godine u bliskoj suradnji između Europske komisije i pojedinih zemalja članica/regija. Ovo bi trebalo pružiti mogućnosti za financiranje posebnih aktivnosti/projekata, ovisno o prioritetima i mjerama/aktivnostima utvrđenim u danim operativnim programima.

¹²⁸ Okvir za investicije na Zapadnom Balkanu (Western Balkan Investment Framework-WBIF) predstavlja instrument udruživanja subvencija i zajmova za zemlje kandidatkinje i potencijalne zemlje kandidatkinje.

Predstavljanje pitanja

Zemlje dunavske regije su različito okarakterizirane vezano za vladavinu zakona, transparentnost, demokraciju, tržišno gospodarstvo i opću političku stabilnost. Vlade pokazuju različit stupanj decentralizacije. Postoje različite strukture financiranja, političke smjernice, političke nadležnosti, teritorijalni okvir te različite faze u njihovim odnosima s EU.

Postoje i razlike u političkoj pregovaračkoj moći i institucionalnim kapacitetima između zemljama, među različitim razinama javne uprave, institucija i civilnog društva, kao i između urbanih i ruralnih područja. Institucionalni kapaciteti su pod utjecajem razlika između gospodarskih djelovanja.

Posebno treba istaknuti značaj gradova u dunavskoj regiji. Na Dunavu leži više glavnih gradova nego na bilo kojoj drugoj rijeci. Međutim, nisu samo glavni gradovi važni za teritorij, nego i veliki broj drugih većih i srednjih gradova, manjih gradova i regija, koji predstavljaju relativno policentričnu strukturu. Uravnotežena gradska i regionalna struktura pruža veliki potencijal za održivi razvoj, ukoliko se odgovarajuće koriste kapaciteti osnaženih regionalnih i lokalnih vlasti.

Potpuno iskorištavanje ovog potencijala zahtijeva napore uložene u unaprjeđenje transnacionalnih, nacionalnih, regionalnih i lokalnih sustava upravljanja. Oni bi se trebali usredotočiti na administrativne kapacitete i optimizaciju praksi upravljanja. U kontekstu Strategije EU za dunavsku regiju oni bi trebali pomoći u jačanju suradnje.

Zajednički problemi u dunavskoj regiji mogu se najbolje riješiti uz pomoć suradnje na više razina. Zajedničko iskustvo i stručno znanje koje vodi do pravih rezultata bit će potpomognuto doista učinkovitim upravljanjem na više razina. Ovo predstavlja ključni praktični aspekt teritorijalne povezanosti koji je sada ugrađen u Lisabonsku konvenciju. Suradnjom se optimizira upravljanje kroz bolje korištenje gradskog i regionalnog potencijala te također doprinosi ravnomjernijem razvoju u regiji.

Postojeće inicijative i oblici suradnje su dragocijeni i trebali bi služiti kao polazna točka za aktivnosti prije stvaranja novih mehanizama¹²⁹. Osim toga, Europski socijalni fond (European Social Fund-ESF) može se u većoj mjeri koristiti za podršku aktivnostima i projektima.

Specifičnosti dunavske regije

Regija ima nasljeđe u vidu dubokih političkih transformacija, uključujući i post-komunistički prijelaz, nacionalni separatizam i osnivanje novih država.

Zbog toga je premošćivanje političkih razlika vrlo važno, kao i unaprjeđenje institucionalnih kapaciteta i mehanizama upravljanja na nadnacionalnoj razini. Dobar odnos sa susjednim zemljama od ključnog je značaja. Iako je pristupanje ili moguće pristupanje EU poboljšalo situaciju, potrebno je vrijeme da bi se proveli novi sustavi. Oni zahtijevaju promjene u mentalitetu,

¹²⁹ npr. postojeće strukture vlasti u okviru Višegradske grupe za suradnju od 1991. godine.

uspostavu povjerenja među dionicima i unaprjeđenje vještina¹³⁰. Mnogi vidovi ovoga se najbolje mogu ostvariti prenošenjem znanja i razmjenom iskustava.

Ovo posebice vrijedi za probleme za čije je rješavanje potrebna prekogranična suradnja. Kao što je nedavna kriza pokazala, ovo se također odnosi na financijsko upravljanje, koje bi se trebalo unaprijediti u svim zemljama u regiji kao dio širokog djelovanja EU.

Pored toga, civilno društvo u nekim zemljama je i dalje relativno slabo. Suradnja s vlastima, pa čak i komunikacija i dalje je ograničena. Kapacitet civilnog društva da utječe na postupke donošenja odluka u regiji, stvaranje politika i provedbu, mora se i dalje izgrađivati.

Jedan od pokazatelja ovih nedostataka jest različitost kapaciteta za učinkovito i djelotvorno privlačenje financijskih sredstava za razvoj u regiji. U praktičnom smislu, ovo bi trebalo biti unaprjeđeno i bolje koordinirano kroz prijenos znanja i druge mjere, primjerice pružanjem pomoći u svrhu jačanja vještina u izradi i realizaciji projekata s prekograničnim utjecajem.

Aktivnosti

➤ ***Aktivnost – “Rješavanje problema vezanih za institucionalne kapacitete i javne službe u dunavskoj regiji.”*** Ova aktivnost ima za cilj poboljšanje kvalitete javnih službi i optimiziranje mehanizama upravljanja za međunarodnu suradnju na svim razinama vlasti. Nacionalna ili međunarodna partnerstva različitih nacionalnih, regionalnih ili lokalnih vlasti igraju ključnu ulogu u ostvarivanju ovog cilja. Ulogu koju organizacije civilnog društva imaju u izgradnji institucionalnih kapaciteta također bi trebalo jačati. Smanjenje glomazne birokracije, unaprjeđenje kvalitete zakona i upravnih postupaka treba biti u centru pozornosti. Prakse i razmjene iskustva E-vlade u svezi s većim infrastrukturnim projektima od zajedničkog interesa trebalo bi također uzeti u razmatranje. Trebalo bi također ojačati i mjere za borbu protiv korupcije. Aktivnosti koje su uključene mogu biti u obliku osposobljavanja i izgradnje kapaciteta na osnovu dobrih praksi i stručnog znanja, koje obuhvaćaju učinkovito donošenje odluka, uvjete transparentnosti, protok informacija, savjetodavne metode i planiranje proaktivnih politika. Zajednička pozornost treba se posvetiti i financijskom inženjeringu, financijskim shemama, izradi i provođenju reformi javnih financija, pripremi projekata, procjeni utjecaja kao i planovima za provođenje. Aktivnosti umrežavanja trebale bi doprinijeti unaprjeđenju vještina, sposobnosti i motiviranosti zaposlenih u javnom sektoru. Inovativni i održivi regionalni i urbani razvoj te održivu poljoprivredu trebalo bi poticati kroz zajedničko učenje i dobre prakse, uključujući npr. zelene urbane tehnologije. Socijalno uključivanje može se riješavati putem šire razmjene novih i naprednijih pristupa. U ovom odnosu, interakcije s međuregionalnim organizacijama poput Radne grupe zemalja dunavskog sliva, Skupštine europskih regija, Međunarodne udruge za istraživanje Dunava te Instituta europskih regija od ključnog su značaja.

⇒ *Primjer projekta – “Proširivanje znanja o upravljanju javnim financijama” – Osposobljavanje i razmjena iskustva je potrebna za razmjenu znanja u stvaranju i provedbi reformi javnih financija. Smjernice će biti osigurane za sadašnje i buduće zadatke u reformi upravljanja javnim financijama, restrukturiranju centralnog bankarstva kao i usvajanju međunarodnih standarda uključivanjem odgovarajućih institucija za osposobljavanje i istraživačkih institucija (npr. Centar izvrsnosti u financijama u Ljubljani, Slovenija).*

¹³⁰ Europski projekt novoosnovane Regionalne škole za javnu upravu za Zapadni Balkan u Danilovgradu, Crna Gora, doprinosi ovom cilju. (<http://www.respaweb.eu>)

- ⇒ *Primjer projekta – “Zasnivanje na iskustvu Vijeća ministara kulture Južnoistočne Europe.”* Prihvaćajući da zajedničke kulturne vrijednosti, razmjena iskustava i nasljeđe predstavljaju jedinstveni instrument za održavanje mira, prosperiteta i harmonije u regiji, Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Crna Gora, Rumunjska, Srbija, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Turska također surađuju u okviru Vijeća ministara kulture Jugoistočne Europe (Austrija ima status promatrača)¹³¹. To se može ojačati posebice u pogledu njihovog zajedničkog akcijskog plana koji je usvojen u travnju 2009. godine.
- ⇒ *Primjer projekta – “Provedba Acta Danubiana – prijedlog za međunarodnu harmonizaciju znanstvenih studija u dunavskoj regiji.”* Postoji potreba za usklađenim osnovnim studijama. Potrebno je i zajedničko djelovanje za stvaranje sinteze različitih studija, istraživanja, planiranih i dodatnih ulaganja zemalja dunavskog sliva usklađivanjem podataka i monitoringa.
- ⇒ *Primjer projekta – “Korištenje usluga Europske grupacije za teritorijalnu suradnju u dunavskoj regiji (EGTC).”* EGTC-i podržavaju provedbu Dunavske strategije. Dopunjuju se i povezuju s postojećim inicijativama suradnje među vlastima te olakšavaju suradnju lokalnih aktera.
- **Aktivnost – “Jačanje povjerenja građana i zainteresiranih strana u političke predstavnike.”** Ova aktivnost bi trebala otvoriti diskusiju o ulozi civilnog društva u ovom pogledu. Otvoren dijalog s različitim tijelima i institucijama te bolje priznavanje stručnog znanja i stavova civilnog društva u javnim službama je neophodan. Potrebno je ojačati komunikacijske vještine civilnog društva u cilju promicanja mjera za izgradnju povjerenja u regiji (uključujući post-konfliktno upravljanje). Postoji potreba da se ojača kultura umrežavanja (npr. regionalnih, lokalnih ili gradskih mreža, veza s privatnim sektorom te vjerskim i kulturnim zajednicama)¹³².
- **Aktivnost – “Uspostavljanje Foruma civilnog društva Podunavlja”** – promicanje ideje o dunavskom forumu civilnog društva kao stupa za sudjelovanje civilnog društva u Strategiji. Takvi projekti bi mogli ponuditi iskustvo u području dijaloga između civilnog društva i države te u prekograničnom i transnacionalnom umrežavanju. Europski ekonomski i socijalni odbor (European Economic and Social Committee-EESC) i usporedna tijela u partnerskim zemljama trebali bi igrati ključnu ulogu, pogotovo u gospodarskim djelatnostima, zapošljavanju, radu i socijalnim pitanjima.
- **Aktivnost – “Osiguranje dostatnog toka i razmjene informacija na svim razinama.”** Trebalo bi se baviti pitanjem unaprjeđenja kapaciteta administracije za razmjenu informacija i stručnog znanja (uključujući nove mehanizme za razmjenu naučnog stručnog znanja). Jačanje interdisciplinarnih i interinstitucionalnih radnih i savjetodavnih mehanizama, uključujući i međunarodnu razinu, pomoći će u rješavanju mnogih zajedničkih pitanja i razmatranju međusektorskih veza. Primjeri mogu također obuhvaćati mreže gradova, regija, urbanih i

¹³¹ www.culturesee.org

¹³² *EdTWIN—Obrazovno bratimljenje za europsko državljanstvo u cilju postizanja izvrsnosti u regiji CENTROPE* (eng. *Education Twinning for European Citizenship, Heading for Excellence in the CENTROPE Region*) ostvaruje se od strane vodećeg partnera grada Beča (Bečki Odbor za obrazovanje). Ovaj projekt ima za cilj (1) podizanje svijesti o kulturama i jezicima u okruženju, (2) izgradnju pozitivnih stavova i (3) utvrđivanje odgovarajućih mjera u cilju poboljšanja neophodnih standarda stručnosti za otvaranje vrata i proširenje putova prema CENTROPI, regiji izvrsnosti u Srednjoj Europi.

ruralnih područja. Vijeće dunavskih gradova i regija¹³³ može biti strateški partner koji aktivno sudjeluje u izradi zajedničkih projekata. Takve mreže mogu promicati suradnju u revitalizaciji gradova, podršku modernim urbanim tehnologijama, stambene projekte te organizirati prijenos znanja i druge aktivnosti. Europska grupacija za teritorijalnu suradnju (European Groupings for Territorial Cooperation-EGTC) može biti posebice korisna u tom smislu. Suradnja je također potrebna između zavoda za projektiranje i institucija koje se bave pitanjima nadležnosti kroz razvoj i realizaciju prekogranične suradnje u urbanističkom i regionalnom planiranju i proceduri dobivanja dozvola¹³⁴.

Primjer projekta – “Zasnivanje na Dunavskom okolišnom forumu.” Jedna od najvećih okolišnih mreža u Europi. Ova i slične organizacije mogu se podržati u cilju ostvarivanja svog potencijala da učinkovito učestvuju u upravljanju okolišem, obrazovanjem javnosti i drugim važnim funkcijama civilnog društva u regiji.

⇒ *Primjer projekta – “Stvaranje mapa suradnje” – za dunavsku regiju. Ovakva mapa bi mogla pomoći u procjeni i mapiranju trenutačno postojećih, planiranih ili tek predloženih projekata suradnje naselja i regija duž rijeke Dunav.*

⇒ *Primjer projekta – “Utvrđivanje zajedničkih smjernica za unaprjeđenje prostornog planiranja.” Ovo bi bilo korisno kao savjet lokalnim vlastima u svezi s najboljim praksama za organiziranje naselja u dunavskoj regiji i određivanje prioriteta u svezi s infrastrukturom i drugim ulaganjima. Integrirano prostorno planiranje trebalo bi omogućiti razvoj usklađen s infrastrukturnim i ekonomskim vidovima s jedne strane te s okolišnim i socijalnim vidovima s druge strane.*

⇒ *Primjer projekta – “Prijenos znanja i unaprjeđenje urbanih tehnologija i strategija.” Aglomeracije dunavske regije trebale bi razmjenjivati i prenositi svoja stručna znanja te razvijati i provoditi suvremene tehnologije i strategije. Postoji potreba za inovativnim i održivim rješenjima, primjerice u stambenom sektoru, u mobilnosti, u borbi s ekonomskim strukturnim promjenama i unaprjeđenju javnih službi. Postoje okolišno prihvatljive tehnologije i strategije za gradove i općine koje bi trebalo zajednički koristiti na bolji način.*

➤ *Aktivnost – “Omogućavanje administrativne suradnje lokalnih zajednica koje žive u pograničnim područjima.”* Uklanjanje i svladavanje administrativnih i zakonskih prepreka za suradnju i prilagođavanje regionalnih nadležnosti lokalnim potrebama ojačale bi suradnju između institucija i lokalne samouprave, kako na lokalnoj tako i na regionalnoj i međunarodnoj razini. Trebalo bi promicati izravnu regionalnu i lokalnu prekograničnu suradnju. Jedna od karakteristika dunavske regije jest činjenica da u njoj žive različite nacionalne manjine i to u njezinim pograničnim područjima. Ovo također ukazuje na potrebu za lakšim prelaženjem granice i boljom suradnjom. Zapravo, predstavnici nacionalnih manjina su u više navrata davali prijedloge za poboljšanja prekograničnih veza. Građani, poduzetnici i općine graničnih područja trebaju bolje informacije i usluge. Zemlje sudionice Dunavske strategije mogle bi se složiti da treba revidirati unutrašnje pravne norme i druge administrativne propise koji sprječavaju razvoj gospodarskih i socijalnih prekograničnih veza. Rasprava i pregled mogućih multilateralnih mehanizama usklađivanja mogli bi dodatno doprinijeti poboljšanju političke

¹³³ Završna deklaracija IV.Europske konferencije podunavskih gradova i regija održane u Budimpešti 11. lipnja 2009. godine.

¹³⁴ Ostvarivanje suradnje u ovom području je u tijeku u zemljama članicama Višegradske skupine (Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka) u suradnji s Rumunjskom i Bugarskom, a rezultat te suradnje je koordinacija mjera prostornog razvoja. Ministarski zaključci sa sastanka ministara odgovornih za regionalni razvoj četiriju zemalja članica Višegradske grupe te Bugarske i Rumunjske održanog u Budimpešti (Mađarska) 29. ožujka 2010.godine.

suradnje i dobrih susjedskih odnosa. Za određena teška pitanja potrebna su uzajamno prihvatljivija rješenja s ciljem zajedničkog napretka.

- **Aktivnost – “Izgradnja metropolitanskih regija u dunavskoj regiji.”** Trebalo bi pokrenuti platformu postojećih i novih metropolitanskih regija u cilju utvrđivanja okvira za prihvaćanje i razvoj zajedničkih ideja u svim područjima od značaja za razvoj metropolitanskih regija. Mreža gradova bi trebala promicati suradnju i razmjenu informacija i iskustva među stručnjacima u upravi, općinskim i regionalnim skupštinama. Postoji prostor za razmjenu znanja o strategijama razvoja aglomeracija. Ovo će dovesti do bržeg prenošenja dobre prakse i otkrivanja perspektivnih područja konkretne suradnje na razini javne vlasti, kao i u privredi.
- **Aktivnost – “Ponovno razmatranje prepreka u svezi s niskom stopom apsorpcije fondova EU i osiguranje bolje koordinacije financiranja.”** Trebalo bi na bolji način koristiti različite mogućnosti financiranja u regiji. Potrebno je pružiti podršku potencijalnim korisnicima u njihovoj pripremi te i adekvatnije usmjeravanje na ciljne skupine. Inicijativa JASPERS¹³⁵ predstavlja oblik pomoći zemljama članicama EU iz Srednje i Istočne Europe u pripremi velikih projekata čije će učinkovito korištenje pokrenuti ubrzavanje apsorpcije raspoloživih sredstava. Također bi trebalo unaprijediti veze između “unutrašnjih” instrumenata financiranja iz europskih fondova (programi Strukturnih fondova, uključujući programe Europske teritorijalne suradnje itd.) i “vanjskih” instrumenata financiranja iz europskih fondova (Instrumenti europske politike susjedstva (European Neighbouring Policy Instrument-ENPI), Instrument za predpristupnu pomoć (Instrument for Pre-accession Assistance-IPA)).
- **Aktivnost – “Podrška razvoju lokalnih financijskih proizvoda za privredni razvoj i razvoj zajednice.”** Poticanje poduzetništva i razvoj malih i srednjih poduzeća, osnaživanje lokalnih dionika i jačanje lokalnih zajednica, uz istovremeno poticanje poslovanja orijentirano na budućnost. Ruralnim ili nerazvijenim područjima potrebno je posvetiti posebnu pozornost. Aktivnosti koje bi mogle biti tehnička podrška, kao npr. osposobljavanje za utvrđivanje mogućnosti za „zelene poslove“, razvoj i planiranje poslovanja; mikro kreditne sheme ili kreditne sheme pod povoljnim uvjetima, npr. u suradnji s komercijalnim kreditnim institucijama ili kroz nebirokratska bespovratna davanja manjeg iznosa. Ovakvo kreiranje proizvoda ne podrazumjeva stvaranje novih izvora financiranja. Preporučuje se učinkovito i usklađeno korištenje postojećih financijskih mehanizama.
- **Aktivnost – “Ispitivanje izvedivosti dunavskog investicijskog okvira.”** Korištenje ili proširivanje iskustva o Investicijskom okviru Zapadnog Balkana (Western Balkans Investment Framework-WBIF) bez stvaranja paralelnih struktura moglo bi okupiti institucije koje financiraju projekte koje podnose koordinatori za prioritetna područja, predstavnike Europskog instrumenta za susjedске odnose i partnerstvo (ENPI), nacionalne izvore financiranja i međunarodne financijske institucije. Projekti će biti predočeni od strane svakog koordinatora za prioritetno područje. Projekti će biti pregledani nekoliko puta godišnje, npr. tijekom sastanka sa svim sudionicima. Cilj je predložiti mogući model financiranja podnositeljima prijedloga projekta (subvencije, zajmovi ili kombinacija obaju).

¹³⁵ Predstavništva JASPERS-a nalaze se u Beču i Bukureštu

11) SURADNJA NA PROMICANJU SIGURNOSTI I SUZBIJANJU ORGANIZIRANOG I TEŠKOG KRIMINALA

Predstavljanje pitanja

Preduvjeti daljnjeg razvoja dunavskih zemalja uz mir, slobodu, sigurnost, pravdu i gospodarski prosperitet jesu: jačanje vladavine zakona, borba protiv korupcije i organiziranog i teškog kriminala, suradnja u području pitanja azila i sprječavanje nezakonitog prelaska granice u dunavskoj regiji.

Rastuća ekonomska integracija i povećanje prekogranične trgovine nosi opasnost od porasta organiziranog i teškog kriminala u regiji (krijumčarenje, trgovina ljudima, crno tržište). Osim društvene štete koju nanosi, organizirani kriminal također može predstavljati smetnju razvoju privrede i ograničiti daljnji gospodarski rast. Novija povijest i različite faze postupka europskih integracija u dunavskoj regiji čine ovo pitanje posebnim problemom. Razlike u nacionalnim zakonskim okvirima mogu produljiti i otežati primjenu prekograničnih zakona i omogućiti razvoj organiziranog i teškog kriminala. Stoga bi trebalo učvrstiti okvire međunarodne suradnje i postojećih inicijativa.

U većini zemalja dunavske regije bile su potrebne radikalne promjene javnih uprava nakon promjene režima 1989. godine i nakon raspada Jugoslavije. Iako je pristupanje EU (ili izgledi za pristupanje) poboljšalo situaciju, potrebno je određeno vrijeme da bi se novi oblici suradnje počeli primjenjivati, jer zahtijevaju promjenu mentaliteta, stvaranje povjerenja između dionika i unaprjeđenje vještina. To je od ključne važnosti, posebice u odnosu na sigurnost i kriminal. Europol kao jedna od agencija EU pruža nove mogućnosti za jačanje aktivnosti u ovom području.

Specifičnosti dunavske regije

U tom smislu, mnogi problemi su zajednički (ili utječu na) čitavu regiju. Premda se suradnja u regiji poboljšala, još uvijek postoje određena neslaganja i razlike koje bi trebalo riješiti. Ovo zahtijeva kombinaciju zajedničkih aktivnosti i razmjenu iskustava.

Ovo područje je karakterizirano povećanjem mobilnosti ljudi unutar EU i preko njezinih vanjskih granica. Stoga je neophodna bolja prekogranična suradnja kako bi se postigao visok stupanj sigurnosti u čitavoj regiji, ne dovodeći u pitanje zaštitu ljudskih prava. Zajednička djelovanja za unaprjeđenje suradnje na različitim razinama provedbe zakona trebala bi imati jasan utjecaj na građane koji žive u dunavskoj regiji.

Europska unija je postepeno liberalizirala svoju politiku o vizama na Zapadnom Balkanu te ostvaruje napredak u razgovorima o pitanjima vezanim uz vize sa zemljama u njezinom neposrednom okruženju. Moldavija je započela svoj dijalog s EU o pitanju viza. Ovi pozitivni pomaci su jako dobro prihvaćeni u regiji i pokazuju da se EU i zemlje u njezinom bliskom okruženju sve više slažu s načinom na koji se rješava upravljanje kretanjem ljudi.

Aktivnosti

- **Aktivnost - "Potpora zemljama dunavske regije u administrativnoj suradnji i poboljšanju kvalifikacija organa za provođenje zakona, sudskih organa i drugih službi".** Postojeći

programi koji promiču suradnju zemalja dunavske regije u ovom području trebali bi se i dalje provoditi i proširivati gdje god je to moguće. Zajedničke akcije u borbi protiv trgovine ljudima od ključnog su značaja. Razvoj kriminalnih organizacija i smjer njihovih aktivnosti treba bolje pratiti. Sljedeći oblici kriminalnih aktivnosti su uobičajene prijetnje za vodotok i okolna područja Dunava: krijumčarenje robe, zloupotreba u prometu roba od strane posade brodova, gospodarski kriminal, krijumčarenje i trgovina ljudima. Te oblike kriminalnih aktivnosti treba zajedno rješavati. Rezultati u ovom području od ključnog su značaja za razvoj regije i njezin gospodarski potencijal.

- ⇒ *Primjer projekta - “Poboljšanje protoka informacija između država članica i država koje nisu članice u dunavskoj regiji”*. Razmjena stručnog znanja, praksi i informacija između zemalja uzvodno i nizvodno od Dunava je vrlo bitna. Kvalitetno osposobljavanje i razvoj koncepta za poboljšanje transparentnosti, kako u upravama tako i u privredi, predstavljaju elemente ovog projekta. To bi moglo također uključiti mrežu izvrsnosti postojećih javnih institucija za osposobljavanje upravnih službenika u dunavskoj regiji.
- ⇒ *Primjer projekta - “Utvrdjivanje Platforme stručnjaka iz Europol (Europol Platform for Experts-EPE) u svezi s korupcijom, u suradnji s mrežom kontaktnih točaka protiv korupcije (EACN) u EU¹³⁶, kako bi se poboljšao tok informacija između država članica i država koje još nisu članice u dunavskoj regiji”*. Pragmatični pristup u borbi protiv korupcije. EPE bi osigurao stručnjake iz tijela policije i tijela nadležnih za borbu protiv korupcije na nacionalnoj i lokalnoj razini s platformom za razmjenu informacija i ekspertiza. Ovo bi podržalo razvoj i unaprjeđenje zajedničkih radnih standarda i primjera najboljih praksi te informacija o javnim nabavama, poziva na nadmetanje itd. Kvalitetno osposobljavanje i razrada koncepta za unaprjeđenje transparentnosti, kako u upravama tako i u privredi, predstavljaju značajne elemente ovog projekta. Trebalo bi razmotriti i sudjelovanje privatnih partnera.
- ⇒ *Primjer projekta - “Poticanje bolje suradnje između stručnjaka i članova akademskih krugova u području kaznenog prava kako bi se podržale zemlje dunavske regije u poboljšanju kvalifikacija organa za provedbu zakona, sudskih tijela i drugih službi”*.
- ⇒ *Primjer projekta - “Provođenje programa Fiskalis”*.¹³⁷ Program¹³⁸ podržava sljedeće vrste aktivnosti u području fiskalne politike: razvoj sustava za komunikaciju i razmjenu informacija, uključujući i Zajedničku komunikacijsku mrežu/Zajednička sučelja sustava (CCN/ CSI), Sustav za razmjenu podataka o PDV-u (VIES), akcizni sustav, Sustav akciznog kretanja i kontrole (Excise Movement and Control System-EMCS). Ovo uključuje primjenu multikulturalne kontrole u svezi s oporezivanjem pojedinaca u različitim zemljama sudionicama te organiziranje seminara, radionica, projektnih grupa, studijskih posjeta i aktivnosti osposobljavanja.

¹³⁶ Odluka Vijeća 2008/852/JHA od 24.listopada 2008.

¹³⁷ Program je otvoren za sve države članice, zemlje kandidatkinje i potencijalne zemlje kandidatkinje koje sudjeluju u Europskoj politici susjedstva, ovisno o stupnju usklađenosti njihovih sustava s *pravnom stečevinom*. Programom upravlja Opća uprava za poreze i carinsku uniju (Directorate-General for Taxation and Customs Union-DG TAXUD) uz podršku Odbora programa Fiskalis 2013 .

¹³⁸ Memorandum o razumjevanju za sudjelovanje u programu Fiskalis 2007 potpisan je 28.kolovoza 2006.godine, a ratificiran 1.prosinca 2006.godine. Primjena ovog Memoranduma automatski se produljila i uključuje glavne aktivnosti programa Fiskalis 2013.

➤ **Aktivnost - “Unaprjedenje prikupljanja ciljeva i razmjena ključnih informacija o kriminalu; prikaz najznačajnijih prijetnji u uključenim zemljama; da se provede Procjena prijetnji teškog i organiziranog kriminala (Organised Crime Threat Assessment-OCTA) u dunavskoj regiji”.** Postoji jasna potreba za prilagođenim analizama postojećih prijetnji i učinkovitijom primjenom Europolovih sporazuma o suradnji sklopljenih s trećim stranama. Pored toga, trebalo bi izraditi posebnu procjenu prijetnji organiziranog i teškog kriminala za dunavsku regiju. Kriteriji u obavještajnom smislu trebali bi biti izrađeni u skladu s postojećim procjenama prijetnji organiziranog i teškog kriminala koje je izradio Europol. Trebalo bi razmotriti jedinstveni obavještajni postupak za procjene prijetnji organiziranog i teškog kriminala u EU i dunavskoj regiji. Europol će identificirati glavne prijetnje u vidu grupa za organizirani kriminal (Organised Crime-OC) i teški kriminal (Serious Crime-SC) te procijeniti stupanj korupcije i transparentnosti poslovanja u dunavskoj regiji. Ova procjena prijetnji će također sugerirati planirane ciljeve i preporuke za rješavanje najrelevantnijih oblika organiziranog i teškog kriminala. Na osnovu tih preporuka izrađuje se Regionalna strategija Vijeća za pravosuđe i unutarnje poslove (JHA), uključujući programe sigurnosti i akcijske planove, s ciljem provođenja osnovnih operativnih aktivnosti. Na temelju vanjske Strategije Europol¹³⁹ i Odluke Vijeća 2009/934/JHA¹⁴⁰, trebalo bi unaprijediti razmjenu obavještajnih podataka o kriminalu između Europol¹³⁹ i trećih zemalja u regiji.

⇒ **Primjer projekta - “Povećanje protoka obavještajnih podataka o kriminalu iz zemalja dunavske regije prema analitičkoj radnoj datoteci Europol¹³⁹ (Europol’s Analytical Work File -AWF)”.** Zemlje dunavske regije bi trebalo potaknuti da koriste sve mogućnosti Europol¹³⁹ i da razmjenjuju relevantne obavještajne podatke o kriminalu u okviru analitičke radne datoteke u skladu s odredbama Odluke Vijeća, kojom se usvajaju pravila za realizaciju Europolove analitičke radne datoteke¹⁴¹. Ishod analize će poslužiti kao osnova za Dunavsku procjenu prijetnji organiziranog kriminala. Povećano korištenje Europolove analitičke radne datoteke (Europol’s Analytical Work File-AWF) će jamčiti provođenje svih strateških inicijativa preuzetih u regiji u konkretne operativne rezultate za istražitelje. Osim toga, Europol bi mogao organizirati aktivnosti usmjerene podizanju svijesti i osposobljavanju, kako bi se povećao doprinos zemalja dunavske regije Europolovoj analitičkoj radnoj datoteci i procjeni prijetnji.

⇒ **Primjer projekta - “Podrška provedbi Aplikacije europske mreže za sigurnu razmjenu informacija (European Secure Information Exchange Network Application - SIENA) u zemljama dunavske regije koje nisu članice EU”.** Od studenoga 2010. godine sve zemlje dunavske regije koje nisu članice EU, a s kojima je Europol zaključio strateški ugovor o suradnji¹⁴² imat će mogućnost komuniciranja i razmjene informacija sa svim članicama EU preko Europol/SIENA-e. Poticanje općeg korištenja ovog zajedničkog europskog informacijskog sustava (koji već koriste države članice EU) od strane svih zemalja koje nisu članice EU u regiji značajno će povećati interoperabilnost, suradnju i protok informacija između tijela za provedbu zakona u regiji.

¹³⁹ Eksterna strategija Europol¹³⁹ 2010. – 2014.

¹⁴⁰ Odluka Vijeća 2009/934/JHA od 30. studenog 2009. godine o usvajanju provedbenih pravila kojima se reguliraju odnosi Europol¹³⁹ s partnerima, uključujući i razmjenu osobnih podataka i povjerljivih informacija; O.J. L 325/6.

¹⁴¹ Odluka Vijeća 2009/936/JHA od 30. studenog 2009. godine o usvajanju provedbenih pravila za Europolovu analitičku radnu datoteku, O.J. L 325/14.

¹⁴² Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Moldavija, Ukrajina

- **Aktivnost - “Jačanje suradnje Europolu s Inicijativom za suradnju u Jugoistočnoj Europi – Regionalnim centrom za borbu protiv prekograničnog kriminala (u daljnjem tekstu: SECI/SELEC)” kao važnim “čimbenikom” u području sigurnosti u regiji.**
- **Aktivnost - “Daljnji razvoj funkcionalnih sustava upravljanja granicama¹⁴³”.** Postoji potreba da se pojačaju granične kontrole i nadzor isporuka unutarnjim plovnim putovima, uključujući i slučajeve vanjskih granica koje presjecaju Dunav, da se omogući razmjena informacija između graničnih službi u dunavskoj regiji; da se granični prijelazi opreme s čitačima za biometrijske putovnice, kamerama za video nadzor, internet vezama s Interpolovom bazom podataka, da se pojača nadzor granica s opremom za noćno promatranje i infra-crvenim sensorima; da se nastavi osposobljavanje graničnih službenika; da se poboljšaju uvjeti (tarife, propisi za izdavanje dozvola, redovi vožnje i transportni putovi) za prekogranični promet putnika i roba te da se uvede jedinstveni sustav certifikacije kvalitete i analiziraju propisi o veterinarstvu i javnom zdravstvu koji onemogućavaju slobodno kretanje roba i usluga.
 - ⇒ *Primjer projekta - “Uspostavljanje jedinstvene evidencije u okviru Riječnih informacijskih servisa koji bi sadržavali podatke o poslovnim subjektima, plovilima i osobama koje su zanimljive s aspekta sigurnosti”, kao i evidencije o kretanju plovila, tereta i putnika kako bi se omogućila učinkovitija prevencija i suzbijanje kriminala, prije svega krijumčarenje i trgovina ljudima.*
- **Aktivnost - “Intenziviranje borbe protiv kriminala na Internetu (cyber kriminala)”**, koji predstavlja globalnu, tehničku, prekograničnu i anonimnu prijetnju informacijskim sustavima, suočavajući tako nacionalna tijela za provedbu zakona sa sve novijim problemima. Ključni problemi se tiču područja krivičnih djela protiv imovine, kao i dječje pornografije.
- **Aktivnost - “Ispitivanje mogućnosti za proširenje postojećih pilot projekata o razmjeni naprednih carinskih informacija u regiji”.** Carinske uprave izvan EU, u zemljama Zapadnog Balkana, već su angažirane na razvoju dviju IT aplikacija za elektronsku razmjenu informacija prije dolaska na granicu, uz pomoć i podršku EU. Moldavija i Ukrajina su također uključene u projekt automatske razmjene informacija prije dolaska na granicu (uz pomoć EUBAM-a).
 - ⇒ *Primjer projekta - “Planiranje projekta S.A.F.E. u svezi s e-pravosuđem, siguran pristup saveznom e-pravosuđu/e-vladi”.* Projekt S.A.F.E. definira tehnički okvir za interoperabilno i sigurno korištenje digitalnog identiteta preko administrativne granice („povjereničke domene“). Svrha ove inicijative je unaprjeđenje elektronske komunikacijske infrastrukture u području pravosuđa s ciljem definiranja otvorenih, interoperabilnih i na međunarodnoj razini standardiziranih sučelja kojima se omogućuje siguran pristup komunikacijskim uslugama te sigurna i pouzdana elektronska komunikacija. Koncept S.A.F.E. teži sigurnoj registraciji,

¹⁴³ Politika EU u svezi s carinama i porezima u dunavskoj regiji utvrđena je načelima koja se odnose na jedinstveno tržište i carinsku uniju (zemlje članice EU), Strategijom proširenja (Hrvatska, Srbija, Crna Gora te Bosna i Hercegovina) i Europskom politikom susjedstva (European Neighbourhood Policy-ENP)/ Istočnim partnerstvom (Eastern Partnership-EAP) za Ukrajinu i Moldaviju. Vijeće je usvojilo program EAP u svibnju 2009. godine.

Za Ukrajinu i Moldaviju posebni ciljevi koji su utvrđeni u Akcijskim planovima sporazuma o partnerstvu i suradnji (Partnership and Cooperation Agreement-PCA) uključuju usklađivanje carinskih/poreznih zakona s EU i međunarodnim standardima, poboljšanje carinske kontrole, uključujući i upravljanje rizikom, unaprjeđenje suradnje carinskih i poreznih uprava s gospodarskim subjektima i poreznim obveznicima, unaprjeđenje kompjuterizacije procedura i standarda integriteta.

U okviru Istočnog partnerstva, ciljevi politike EU uključuju poticanje razvoja legitimne trgovine i gospodarskih odnosa unutar regije i s EU, jačanje sigurnosti i zaštite opskrbnog lanca te borbe protiv carinskih prijevara. U području porezne politike ciljevi su pružanje aktivne podrške zemljama partnerima u poreznoj reformi, usklađivanje sustava indirektnog oporezivanja, suradnja u mjerama borbe protiv prijevara te primjena načela dobrog upravljanja u području oporezivanja.

autentikaciji i autorizaciji te sigurnom pohranjivanju sudionika komunikacije. Projekt je od zajedničkog interesa za većinu službi e-uprave koje obuhvaćaju područja izvan komunikacije i e-pravosuđa.

- **Aktivnost - “Ispitivanje mogućnosti za proširivanje postojećih pilot projekata o razmjeni naprednih carinskih informacija u regiji”.** Carinske uprave u zemljama Zapadnog Balkana već su angažirane na razvoju dviju IT aplikacija za elektronsku razmjenu informacija prije dolaska na granicu uz pomoć i podršku EU. Moldavija i Ukrajina su također uključene u projekt automatske razmjene informacija prije dolaska na granicu (uz pomoć EUBAM-a).
 - ⇒ *Primjer projekta - “Provedba projekta Sustav za rano upozorenje na rijeci Dunav (the Danube River Early Warning System-DREW)” koji omogućuje automatiziranu razmjenu informacija o teretu koji prolazi između Srbije i Hrvatske preko Dunava i provedbu SEEMS/ SEED koja uključuje razmjenu informacija prije dolaska pošiljki između nekoliko zemalja koje nisu članice EU na Zapadnom Balkanu.*
- **Aktivnost - “Razmatranje teme boljeg upravljanja pitanjima migracija u dunavskoj regiji”.** Za dunavsku regiju bi se mogao razraditi regionalni profil na temelju nacionalnih proširenih migracijskih profila 14 zemalja obuhvaćenih Strategijom za dunavsku regiju. Regionalni profil može se dopuniti preporukama i regionalnim akcijskim planom. Cilj bi bio poticati raspravu i suradnju u svezi s migracijskim politikama, povezanošću i koordinacijom između vlasti, ministarstava i drugih dionika na lokalnoj, regionalnoj ili pokrajinskoj razini (Međunarodna organizacija za migracije).
- **Aktivnost - “Nastavak uklanjanja mina u područjima dunavske regije u kojima postoji mogućnost postojanja mina”** (poljoprivreda, voda, kanali, nasipi, transportne rute, plavna područja, zaštićena područja).
- **Aktivnost - “Unaprjeđenje sigurnosti hrane”** u regiji objedinjavanjem tehničkih standarda i normi, što bi rezultiralo smanjenjem tehničkih prepreka u trgovini poljoprivrednim proizvodima, sigurnost hrane u dunavskoj regiji može biti bitno poboljšana. U tom je kontekstu za različite zemlje od ključnog interesa bliska suradnja s drugim partnerima u dunavskoj regiji u svezi s uspostavljanjem sustava sigurnosti hrane i ruralnog razvoja u širem smislu.
- **Aktivnost - “Razvijanje standardiziranih operativnih postupaka za zajedničke aktivnosti u slučaju prekograničnih tehničko-tehnoloških nesreća u vodenom prometu”.**
 - ⇒ *Primjer projekta - “Uspostavljanje centara za hitnu pomoć na plovnim putovima ” koji bi imali urede, tijela i prostorije za osposobljavanje koji su uključeni u operativne aktivnosti vezane uz plovidbu (riječna policija, vatrogasci, nacionalna uprava carinskih i financijskih službi, tijela nadležna za plovidbu, brodovi za spašavanje, heliodrom za hitne slučajeve, nautički informacijski centar, centar za osposobljavanje).*

Uloga Europske investicijske banke (European Investment Bank-EIB) u Strategiji EU za dunavsku regiju

Komisija i Europska investicijska banka (EIB) imaju dugogodišnju suradnju. Kao takve, uloga Europske investicijske banke u Strategiji može biti ključna, posebice u mobilizaciji i udruživanju izvora financija za profitabilne projekte.

EIB ima mnogo iskustva u suradnji s većinom zemalja članica i zemalja koje nisu članice EU u dunavskoj regiji kroz niz različitih sektora. Ključna uloga EIB u osiguranju dostupnosti dugoročnog financiranja ključnih infrastruktura je naglašena već značajnom podrškom od strane banke u dunavskoj regiji u zadnjih 10 godina. Pored toga, inicijativa JASPERS (Zajednička pomoć za podršku projektima u europskoj regiji)¹⁴⁴ koja je pokrenuta 2006. godine za pomoć državama članicama u pripremi boljih prijava za projekte predložene za bespovratnu pomoć Strukturnog fonda EU. Tu su također i druge aktivnosti tehničke pomoći u regiji, uključujući i Inicijativu za Zapadni Balkan, koja pruža tehničku pomoć na osnovu njihovog iskustva i detaljnog uvida u sektorske politike i učinak, zajedno s ogromnom mrežom koja uključuje države članice, Europsku komisiju i druge međunarodne financijske institucije.

Snažno prisustvo EIB u regiji obilježeno je povećanim obimom kreditiranja; potpisani zajmovi su porasli s 8,6 milijardi eura u 2007. godini na 11,8 milijardi eura u 2009. godini, uključujući i zajmove strukturnih programa u Bugarskoj, Češkoj, Mađarskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj za sufinanciranje operativnih programa. Što se tiče sektora, oko 5,1 milijardi eura bilo je usmjereno na održivi promet i energetska povezanost, 4,1 milijardi eura na okoliš i vodene resurse te 1,9 milijardi eura za socio-ekonomski i ljudski razvoj. Osim toga, na početku 2010. godine, bilo je 274 aktivnih i 122 završene misije JASPERS-a u regiji, s Rumunjskom, Češkom i Bugarskom kao glavnim korisnicima tehničke pomoći.

Glavni cilj Akcijskog plana za Dunav koji se trenutačno izrađuje u okviru EU Strategije za dunavsku regiju je da se formulira ciljana politika za Dunav koja zadovoljava ekološke, prometne i društveno-ekonomske potrebe. Dunavska strategija se oslanja na pozitivne rezultate Strategije EU za regiju Baltičkog mora koja je usvojena u Europskom Vijeću 26. listopada 2009. godine i kojoj je EIB dao svoj doprinos. U proteklom razdoblju je banka financirala nekoliko postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda i sufinancirala najprioritetnije projekte čišćenja. EIB je isto tako promicao poboljšanje infrastrukture neophodne za integraciju različitih pojedinačnih regija u veću regiju Baltičkog mora. Ukupno, EIB je dao više od 20 milijardi eura za aktivnosti u regiji Baltičkog mora u razdoblju od 2007. do 2009. godine s povećanjem opsega kreditiranja od 4 milijarde eura do 10 milijardi eura godišnje između 2007. i 2009. godine.

Iskustvo EIB-a iz Strategije za regiju Baltičkog mora predstavlja također vrijedan doprinos Dunavskoj strategiji. Doprinos Banke Dunavskoj strategiji će nastojati pružiti dodanu vrijednost u svim priobalnim zemljama. Imajući u vidu iskustvo Banke u sektorima i njezinim prioritetnim ciljevima kreditiranja, EIB se nalazi u dobroj poziciji da podrži razvoj u svim područjima navedenim u Dunavskoj Strategiji, s posebnim naglaskom na sljedeća dva područja:

- podrška EIB-a plovidbi na Dunavu;

¹⁴⁴ Zajednički pokreću Europska komisija, EIB, KfW i Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD).

- podrška EIB-a održivom upravljanju vodama u slivu rijeke Dunav.

Kao i u svim područjima aktivnosti EIB-a, kreditiranje prometa je rukovođeno politikom EU. Posebice u skladu s Politikom kreditiranja prometa (2007.), unutarnjim plovnim putovima dat je prioritet od strane EIB-a, kao jednom najperspektivnijem modalitetu u smislu smanjenja emisije stakleničkih plinova po jedinici prometa. Međutim, u dunavskoj regiji broj projekata u svezi s prometom unutarnjim plovnim putovima (inland water transport-IWT) bio je relativno ograničen u zadnjih nekoliko godina (pogledajte tablicu 1). U području upravljanja okolišem u slivu rijeke Dunav, Banka je proaktivno uključena u velikom broju investicijskih projekata, uključujući inicijative za tehničku pomoć s direktnim utjecajem na obnovu stanja okoliša u slivu Dunava kako bi se ubrzale investicije kroz bolju, bržu pripremu projekata i kako bi se podržali promotori da pravovremeno dostave svoje projekte (vidjeti niže navedenu tablicu).

EIB bi mogao odigrati važnu ulogu u provođenju komponenti Strategije za dunavsku regiju u svezi s plovidbom i sanacijom stanja okoliša. Osim kreditne aktivnosti EIB-a u regiji, Europska investicijska banka bi mogla proširiti svoju tehničku pomoć za podršku zemljama u regiji i njihovim međuvladinim organizacijama u (i) pružanju podrške u plovidbi i strategije za obnovu okoliša, (ii) institucionalnim kapacitetima, uključujući i podršku slabijim promotorima te (iii) u pripremi za utvrđivanje i pripremu stabilnih projekata za financiranje od strane EIB-a. Tehnička pomoć već je predviđena u regiji u okviru inicijative JASPERS, Investicijskog okvira za Zapadni Balkan (Western Balkans Investment Framework-WBIF)¹⁴⁵ ili bilo kojem drugom posvećenom projektu, sektorskom ili financijskom instrumentu podrške. JESSICA (Zajednička europska podrška održivom ulaganju u gradska područja) je inicijativa pokrenuta u 2006. godini i koristi izdvajanja Strukturnog fonda 2007.-2013. za uspostavljanje instrumenata revolving ulaganja, a ne subvencija u korist projekata razvoja gradskih područja. Inicijativa JEREMIE¹⁴⁶ (Zajednički europski resursi za mala i srednja poduzeća) također je lansirana u 2006. godini i nudi državama članicama EU priliku da preko svojih nacionalnih i regionalnih rukovodećih tijela dio izdvojenih sredstava Strukturnog fonda EU iskoriste za financiranje malih i srednjih poduzeća (MSP) putem učešća u kapitalu, zajmova ili garancija, kroz obrtni dioničarski fond koji djeluje kao krovni fond. EPEC (Europski centar za područje JPP)¹⁴⁷ pokrenut je u rujnu 2008. godine i ima za cilj jačanje organizacijskih kapaciteta javnog sektora za uključivanje u transakcije javno-privatnog partnerstva (JPP).

EIB također surađuje s drugim međunarodnim financijskim institucijama koje su aktivne u regiji (Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Svjetska banka itd.) te instrumentima Europske komisije za razvoj projekata.

Primjeri odabranih glavnih projekata EIB-a i JASPERS-a u dunavskoj regiji

Plovidba na Dunavu	Obnova stanja okoliša u slivu rijeke Dunav
Projekti EIB-a	
Rumunjska: zaštita obale kanala Sulina: poboljšanje uvjeta plovidbe na delti Dunava (38 milijuna eura)	Republika Češka: rekonstrukcija štete od poplava 2009. godine: saniranje štete uzrokovane poplavama u Moravskoj i južnoj Bohemiji u lipnju 2009. (265 milijuna eura)

¹⁴⁵ EIB u partnerstvu s Europskom Komisijom, EBRD-om i CEB-om.

¹⁴⁶ Razvijeno od strane Europske Komisije i Europskog investicijskog fonda (the European Investment Fund-EIF), koji je dio Grupe Europske investicijske banke.

¹⁴⁷ Pokrenuto od strane EIB-a i Europske Komisije.

Bugarska: luka Lom na Dunavu: rekonstrukcija i modernizacija lučke infrastrukture i opreme (Pan-Europski koridor VII) (17 milijuna eura)	Republika Češka: zajam za financiranje investiranja u vodeni sektor III uglavnom za unaprjeđenje, poboljšanje, modernizaciju i proširenje sustava opskrbe vodom i sustava otpadnih voda (112 milijuna eura)
Bugarska: most na Dunavu: izgradnja novog kombiniranog cestovno-željezničkog mosta na Pan-Europskom koridoru IV između bugarskog grada Vidina i Kalafata u Rumunjskoj) (70 milijuna eura)	Austrija: Sicherung Energieversorgung Linz Izgradnja kogeneracijskog postrojenja za dobivanje energije iz otpada i nadogradnja elektrane kombiniranog ciklusa s pogonom na plin u gradu Linzu (110 milijuna eura)
Slovačka: most Košická u Bratislavi: izgradnja novog cestovnog mosta preko Dunava s povezanim gradskim cestama (45 milijuna eura)	Rumunjska: Kluž/Salaž Cassa Vodoprivredni projekt: investicijski zajam za sufinanciranje proširenja i sanacije vodenih sustava i sustava otpadnih voda u okruzima Kluž i Salaž u Rumunjskoj, podržani od strane Kohezijskog fonda (26 milijuna eura)
Projekti JASPERS	
Unaprjeđenje plovidbe Dunavom– Rumunjska: dio 1 Zajedničkog sektora između Rumunjske i Bugarske ; dio 3 Plovnih kanala (formacija konvoja/rasklopiva); dio 4 luke Kalafat	Mađarska: zaštita od poplava: jačanje nasipa na Dunavu
Modernizacija i razvoj rumunjske luke Constanta – <i>završeno i zatvoreno</i>	Slovačka: obrada voda i otpadnih voda: intenzifikacija postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda, kanalizacija i opskrba pitkom vodom u regiji Puchov
Razvoj javne infrastrukture duž Dunava i u lukama na Dunavu – Rumunjska: razvoj javne infrastrukture u dunavskim lukama ; sustav skupljanja otpada – brodovi koji ne zagađuju okoliš na Dunavu Sulina – Braila; sustav skupljanja otpada – brodovi koji ne zagađuju okoliš na Dunavu Harsova – Bazjaš; RORIS II - Danube VT MIS - Kanali – <i>završeno i zatvoreno</i> ; RORIS II - Danube VT MIS – Danube – <i>završeno i zatvoreno</i>	Slovačka: obrada voda i otpadnih voda: projekt skupljanja i pročišćavanja otpadnih voda Ruzomberok, Liptovska Tepla, Liplavske Sliace
Radovi na zaštiti obale kanala Sulina – Rumunjska	Rumunjska: upravljanje vodama i otpadnim vodama: proširenje/ modernizacija sustava opskrbe vodom/ kanalizacijskih sustava u okrugu Jaši
Praćenje stanja okoliša na Dunavu – Rumunjska	Rumunjska: sprječavanje poplava: zaštita od erozije obale